





# KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜME DOĞRU

**DEMOKRATİK ÖZERKLİK**

**ABDULLAH ÖCALAN**

**SOSYAL BİLİMLER AKADEMİSİ YAYINLARI**

**Basım Tarihi: Temmuz 2009**  
**Basım Yeri: Azadî Matbaası**



## İÇİNDEKİLER...

### 1.BÖLÜM

<b>DEVLETÇİ TOPLUM VE İÇİNDE BULUNDUĞU KRİZ .....</b>	<b>9</b>
<i>a-Bilimsel Felsefi Temeller .....</i>	<b>12</b>
<i>b-Politik Sistem .....</i>	<b>15</b>
<i>c-Politik Araç .....</i>	<b>17</b>
<i>d-Sosyal Yapı .....</i>	<b>17</b>
<i>e-Ekonomik Yapı .....</i>	<b>19</b>
<b>ORTADOĞU VE KRİZ .....</b>	<b>20</b>
<b>KÜRT SORUNU VE YAŞADIĞI ÇIKMAZ .....</b>	<b>22</b>

### 2.BÖLÜM

<b>KAPİTALİZM MİLLİYETÇİLİK VE ULUS-DEVLET .....</b>	<b>28</b>
<i>1-Ulus ve Ulus-Devlet Olgularının Doğuşu ve Gelişimi .....</i>	<b>28</b>
<i>2-Ulusçu Çatışmalar ve Westphalia Barışı .....</i>	<b>30</b>
<i>3-Ulus-Devlet.....</i>	<b>31</b>
<i>4-Egemenlik Savaşları ve Yeni Ulus-Devletin Doğuşu.....</i>	<b>33</b>
<i>5-Ulus-Devlet: Toplumların Özgünlüklerine ve Algılanışlarına Göre .....</i>	<b>35</b>
<i>6-Ulus-Devletin Tıkanması ve Blok sistemi .....</i>	<b>36</b>
<i>7-Ulus Devletin Aşılmasını Koşullayan Gelişmeler .....</i>	<b>38</b>
<i>8-Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'na (UKKTH)</i>	
<i>Reel Sosyalist Yaklaşım .....</i>	<b>40</b>
<i>9-Ulus Devletin Olası Geleceği .....</i>	<b>43</b>

### 3.BÖLÜM

<b>PKK'DE DEĞİŞİM-DÖNÜŞÜM VE YENİDEN YAPILANMA .....</b>	<b>44</b>
--	-----------

### 4.BÖLÜM

<b>KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜME DOĞRU .....</b>	<b>53</b>
<b>DEMOKRATİK KONFEDERALİZM .....</b>	<b>56</b>
<i>1-Demokratik Konfederalizm ve Gerçekleşme Olanakları .....</i>	<b>57</b>
<i>2-Konfederalizm ve Tarihsel Arka Plan.....</i>	<b>61</b>
<i>3-Demokratik Konfederalizm ve Kimi Özellikleri.....</i>	<b>68</b>

<i>4-İlkeleri</i> .....	69
<i>5-Demokratik Ulus</i> .....	72
<i>6-Demokratik Konfederalizm Ulus Üstünlüğü Esas Alır</i> .....	80
<i>7-Demokratik Konfederalizm ve Devletle Olan İlişkisi</i> .....	84

## 5.BÖLÜM

<b>DEMOKRATİK ÖZERKLİK</b> .....	86
<i>1-Demokratik Özerkliğin Önemi</i> .....	86
<i>2-Demokratik Özerkliğin Özellikleri</i> .....	87
<i>3-Demokratik Konfederalizm Demokratik Özerklik ve Demokratik Cumhuriyet</i> .....	96
<i>4-Dört Parçada Demokratik Özerklik ve Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu</i> .....	97
<i>*İran ve Demokratik Özerklik:</i> .....	97
<i>*Suriye ve Demokratik Özerklik:</i> .....	99
<i>*İrak'ta Demokratik Özerklik:</i> .....	100
<i>*Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu:</i> .....	100
<i>5.Devlet Modelleri</i> .....	101
<i>Devlet Toplulukları:</i> .....	101

## 6.BÖLÜM

### KİMİ ÜLKELERDE YAŞANAN ÖRNEKLER

<b>1-Belçika Modeli</b>	
<i>a-Toplumsal Yapı</i> .....	103
<i>b-Federal Merkezi Organlar</i> .....	104
<i>c-Topluluk ve Bölge Organları</i> .....	104
<i>d-Resmi Dil ve Anadilin Kullanımı</i> .....	105
<b>2-İspanya Modeli</b> .....	106
<b>Otonom Organlar ve Yetkileri</b> .....	107

EK:

**DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ TÜRKİYE’NİN  
DEMOKRATİKLEŞMESİ VE KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜME DAİR SİYASİ  
TUTUM BELGELERİ**

<i>A-Türkiye’nin Siyasi-İdari Yapısında Reform ve Kürt Sorununda Çözüm Modeli</i> .....	109
<i>Demokratik Özerklik</i> .....	111
<i>B-Bölgenin Ekonomik ve Sosyal Sorularına Çözüm Önerileri</i> .....	114
<b>I- BÖLÜM</b>	
<i>Ekonomik Politikalar</i> .....	114
<i>Çözüm Önerileri</i> .....	115
<b>II- BÖLÜM</b>	
<i>Sosyal Politikalar</i> .....	116
<b>YAŞAM ALANLARINA GERİ DÖNÜŞ VE BUNUN KOŞULARININ SAĞLANMASI</b> .....	117





## 1.BÖLÜM

### DEVLETÇİ TOPLUM VE İÇİNDE BULUNDUĞU KRİZ

Zirvesini kapitalizmde bulan devletçi uygarlığın krize girdiği bir çağda yaşamaktayız. Özelde kapitalist devletçi sistem krize girse de genelde krize giren sistem, temelini beş bin yıl öncesinde bulan devletçi sistem olmaktadır. İçine girilen bu kriz yapısal nitelikte olup devletçi uygarlık sisteminin sonunu getirecek potansiyeli bağrında taşımaktadır. Kimi sosyal bilimciler ve bilim insanları bu kriz aşamasına ‘sistemik kriz’ demektedir. Bilindiği gibi Önderlik bu aşama için ‘**kaos aralığı**’ tanımını yapmaktadır.

Kaos aralığı, doğada olduğu gibi toplumsal sistemler açısından da geçerli bir tanım olmaktadır. Eski sisteme ait tüm değerlerin anlamsızlaştığı, sistemi oluşturan temel bileşenlerin artık işleyemez duruma geldiği ve aşılmaya başlandığı, bunun karşısında alternatif olma iddiasındaki sistemlerin değer ve bileşenlerinin uç vermeye başladığı geçiş aşamasını ifade etmektedir. Yani bir sistemden başka bir sisteme geçiş, düz çizgisel olmayıp kaos aralığını veya geçiş aşamalarını gerekli kılmaktadır. Kaos aralığı tanımı Lenin’in “devrimci durum” olarak adlandırdığı dönemi ifade etmektedir.

Lenin bu dönemi şöyle tanımlamaktadır: “*Yönetenlerin artık yönetemediği, yönetilenlerin artık yönetilmek istemediği dönem.*” Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi kaos aralığı tanımı geçmiş mücadele süreçlerinde de ifade edilmiştir.

Bu geçiş aşamasından yani kaos aralığından hangi gücün ve sistemin hakim olarak çıkacağı tamamen bu güçlerin mücadelesiyle belli olacaktır. Hangi güç kendini ideolojik, politik, örgütsel, ahlaki olarak güçlü yapılandırır ve bunun gereklerini pratikte güçlü bir şekilde temsil eder ve yaşama geçirirse, o kaos aralığından hakim güç olarak çıkar ve öngördüğü sistemi yaşama geçirme olasılığı en güçlü olan güç olur.

Günümüzde de kapitalist devletçi uygarlık tüm değer yargılarıyla, zihniyetiyle ve kurumlarıyla kaos aralığına girmiş bulunmaktadır. Bu durum hem devletçi sistem güçlerini hem de buna alternatif olma iddiasında olan demokrasi ve özgürlük güçlerini yaşanan bu süreci tahlile, yeni analizlere götürmektedir. Yapılan bu analizler sonucu yeni teorik perspektifler, örgütsel yapılar ve bun-

ları hayata geçirecek strateji ve taktikler belirlenmektedir. Bunlardaki temel amaç mevcut koşulları doğruya en yakın olarak tespit etmek ve bu tespitler üzerinden yaşam bulması en güçlü olabilecek sistemi belirleyerek bunun mücadelesini yürütmektir. Her güç kendi ideolojik-felsefi perspektifinden hareketle bu sürece yaklaşmakta, koşulları değerlendirerek kendi kimliğine uygun olan sistemi inşa etmek istemektedir. Günümüzde kapitalist devletçi sistem yaşadığı krizden çeşitli reformlarla çıkmaya çalışmaktadır. Sistem eğer mümkün olursa kendi başına, bu mümkün olmazsa sistem karşıtlarıyla çeşitli uzlaşma biçimlerini geliştirerek bu süreci aşmak istemektedir. Tabii mevcut kapitalist devletçi sistem bu tip uzlaşmalara girerse bu, zorunlu kaldığı içindir. Geçmişte yaptığı gibi sistem karşıtlarını kendi sistemi içerisine çekerek kendi mezhebi haline getirmek isteyebilir. Nitekim kapitalist devletçi sistem reel sosyalizmi, ulusal kurtuluşçu hareketleri ve sosyal demokrasiyi kendi mezhebi haline getirerek ömrünü uzatmayı bilmiştir. Bu konuda usta olduğu yaşanan örneklerden anlaşılabilir. Kapitalist devletçi sistem kaostan çıkışını neoliberal, muhafazakâr politikalarla sağlamaya çalışmaktadır. Günümüzde temel çelişki toplum ile devlet arasındaki çelişkidir. Küreselleşen devletçi sistemle ulus-devlet arasında ve bu her iki güçle toplumlar arasındadır. Yani günümüzde kaos aralığında mücadele eden üç temel güç ve sistem vardır. Küresel devletçi sistemi ABD, AB, Rusya, Çin ve Japonya gibi güçler temsil ederken, ulus devletçi güçleri ise mevcut ulus devletler temsil etmektedir. Bu her iki kesim de devletçi olmakla birlikte küreselleşen devletçilik kendini çağ koşullarına uyarlamaya çalışırken, ulus devletçilik ise çağ koşullarını dikkate almayarak eski yapısıyla devam etmek istemektedir. Buradan hareketle küreselleşen devletçilik yeni biçimi temsil ederken, ulus devletçilik eski biçimi temsil etmektedir. Bu iki güç arasındaki temel fark bu olmaktadır. Halkları temsil eden temel güç ise Önderliğimiz ve PKK'dir. Çeşitli sistem muhalifi gruplar, sivil toplum örgütleri ve demokrasi mücadelesi yürüten güçler olsa da bunlar mevcut kapitalist devletçi sistemin sınırlarını aşmamış kesimlerdir. Bundan dolayı sisteme alternatif oluşturacak kapasiteleri yoktur. Bu kesimleri yok saymamakla beraber bunların halkları temsil ettikleri de söylenemez. Halklar adına en sistemli mücadeleyi hem teorik hem de pratik olarak Önderliğimiz ve hareketimiz vermektedir. Bu üç güç arasındaki ilişki ve çelişki güncelde devam etmektedir.

Küresel devletçi güçler iki eğilim olarak bu geçiş sürecinden çıkmaya çalışmaktadır. Birinci eğilim başını ABD'nin çektiği eğilim olmaktadır. Bu eğilim İngiltere, İsrail ve Japonya gibi devletlerin de içinde bulunduğu eğilimdir. Bu eğilim tüm alanlarda aktif bir politikayla sürece yaklaşmaktadır. Reel sosyalizmin çöküşü sonrası boş kalan alanları bir an önce doldurmak ve sistemine bağlamak istemektedir. Bu kapsamda Ortadoğu'ya müdahale etmiştir. Temel çatıştığı güç bu aşamada ulus devletçi yapılar olmaktadır. Çünkü küresel sermayenin yayılımında engel olabilecek tüm unsurları ortadan kaldırmayı amaç-

lamaktadır. Bu amaçla her alanda eski sistemi yıkarak kendi sistemine uygun değişimle-re gitmek istemektedir. Bunu yapmak için de diplomatik, askeri, siyasi vb yöntemlere başvurmuştur. Bu eğilimin mücadele ettiği diğer güç ise halkların demokratik-komünal seçeneğini temsil eden Önderliğimiz ve PKK'dir. Uluslararası komplo bu çelişkinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Küresel devletçi güçlerde diğer eğilimi ise AB temsil etmektedir. Askeri yöntemden ziyade diplomatik ve siyasal yöntemleri tercih etmektedir. ABD'den farkı dünyayı küresel sermayenin engelsiz yayılımına açmak isterken kullandığı yöntemdir. Bunun dışında amaçlarında farklılık bulunmamaktadır. Bu eğilim de ulus devletle çelişki halinde olup ona karşı mücadele etmektedir. Ulus devletçi yapıya karşı mücadele etse de ABD'ye nazaran ulus devletçi yönünü tam aşamamıştır. Bunda ulus-devlet modelinin Avrupa icadı olması önemli bir rol oynar. Bu eğilim ulus devletçi yapıya karşı mücadelesini, geliştirdiği AB modeliyle yapmaya çalışmaktadır. I. ve II. Dünya Savaşı sonrası ulus-devlet ve milliyetçiliğe karşı liberal demokrasiyi geliştirerek bu mücadelesini yürütmeye çalışmıştır. Devletler konfederasyonu olarak örgütlenen AB modeli bunun örgütsel ifadesi olmaktadır. Her ne kadar böyle konfederal bir model geliştirilmek istense de bu da sonuçta devletçi bir modeldir. AB kaos aralığından ABD'nin izleyici gücü olarak AB modeliyle ve liberal demokrasiyle çıkış yapmaya çalışmaktadır. Bu eğilimin çelişki halinde olduğu diğer güç ise halklar olmaktadır. Tarihte geliştirdiği klasik sömürgecilik ve günümüz koşullarına uyarlanarak geliştirilen yeni sömürgecilik bu çelişkiyi ortaya koymaktadır.

İkinci güç olarak ulus-devletler hem küresel devletçi güçlerle hem de halklarla çelişki içinde olup bu iki güce karşı mücadele etmeye çalışmaktadır. Kaostan çıkışta yeni bir çözüm projeleri olmamakla beraber mevcut yapılarını korumayı esas almaktadırlar. Milliyetçi zihniyet ve siyasal yapılarıyla diğer iki güç önündeki engel konumundadırlar.

Üçüncü güç olarak halklar hem küresel devletçi güçlere hem de ulus-devletçi yapılara karşı mücadele etmektedirler. Bu güç temsilini Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'da bulmaktadır. İdeolojik olarak demokratik-bilimsel sosyalizm, politik olarak demokrasi, örgütsel olarak da demokratik konfederal sistem halkların kaostan çıkışta temel seçenekleri olmaktadır. Küresel devletçiliğe karşı küresel demokrasiyi, ulus-devletçiliğe karşı da demokratik özerklik temelinde demokratik konfederal sistemi esas almaktadır. Avrupa uygarlık tezine karşılık Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu anti-tezini geliştirerek küresel demokrasiyi kurmayı amaçlamaktadır.

Çağ durumuna, devletçi sistem ve yaşadığı krize vurgu yapmamızdaki temel amaç, demokratik özerklik çözümünün sadece Türkiye'yi değil, İran, Irak ve Suriye'yi ilgilendirdiği ve uygulanırsa, Demokratik Ortadoğu'ya yol açacağı ve oradan dünya sistemini etkileyeceği içindir. Yani demokratik özerklik modeli

devletçi sistemin yaşadığı krize çözüm olabilecek, halklar adına bir sistem kuruluşunun önünü açabilecek bir modeldir. Kaos aralığında uygulanabilirlik düzeyi en yüksek olan çözüm, başarı şansına en yakın olan çözümdür. Yine kaos aralığının bir diğer özelliği, çok küçük bir adım gibi görünen bir adım zamansal evrim içinde hâkim hale gelip, yeni sistemi belirleyen temel unsur olma ihtimalini taşıyabilir. O yüzden demokratik özerklik modeli hem uygulanabilirlik hem de çözüm olma düzeyi en yüksek olan modeldir. Kürt sorununa bir çözüm modeli olarak önerilse de süreç içinde dünya sistemini belirleyen hâkim model olabilir. Demokratik özerlik modeli dünyada ilktir. Farklı özerlik modelleri olmakla birlikte demokratik özerlik modeli hem anlayış olarak hem de örgütlenme biçimi olarak diğerlerinden farklıdır. İleriki bölümlerde bu konuya değineceğiz.

Konumuzun iyi anlaşılması ve bütünlüklü olması açısından kapitalist devletçi uygarlığın hangi alanlarda kriz yaşadığını işlemeye çalışacağız.

Sistem krizi, sistemi oluşturan tüm bileşenlerde görülmektedir. Sistem '68 devrimci gençlik kuşağıyla başlayan ve reel sosyalizmin çöküşüyle devam eden süreç sonunda krize girmiştir. Kriz kapitalist devletçi sistemin bilimsel-felsefi temellerinden zihniyet yapısına oradan politik, sosyal ve ekonomik yapısına kadar tüm alanları kapsamaktadır. Bu konuları parça parça işleyeceğiz.

### **a-Bilimsel Felsefi Temeller**

Kapitalist devletçi uygarlık bilimsel olarak Newton'a felsefi olarak da Descartes'a dayanır. Yani kapitalist devletçilik modernitenin zemini üzerinde kendini var etmiştir. Bugün gelişen kuantum teorisi ve buna dayalı olarak geliştirilen felsefeyle Newtoncu-Descartesçı bilim ve felsefe aşılmaktadır. Birey-toplum, toplum-doğa ve erkek-kadın ilişkileri yeni bilim ve felsefi anlayışa dayalı olarak yeniden yorumlanmakta, buradan hareketle farklı kimlikler arasındaki ilişki tarzları (cins, din, ulus vb) bu yeni anlayışa göre yeniden tanımlanmaktadır. İçine girilen bu yeniden tanımlama süreci, kapitalizmin içine girdiği krizle doğrudan bağlantılıdır.

Modernitenin bilim ve felsefe anlayışı olguyu parçalara ayırmakta ve aradaki ilişkiyi dışsal etkenlerin belirleyiciliğinde bir araya gelme olarak tanımlamaktadır. Parçalar arasındaki ilişkiyi özsel olmayan, birbiriyle içsel bağı bulunmayan bir tarzda yorumlamaktadır. Buna göre bütün, parçaların bir araya gelmesiyle oluşur. Parçalar arasında içsel bir ilişki olmadığı için de parçaların dağılmasıyla bütün de dağılır. Parçalar bütünü dağılması sonrası eski yapılarına geri döner. Buna Newtoncu Mekanik de denmektedir. Parçalar arasındaki ilişki neden-sonuç ilişkisi olup bunun felsefi ifadesi determinizm olmaktadır.

Modernitenin diğer bir özelliği "kurucu özne" anlayışı olmaktadır. "Düşünüyorum o halde varım" sözüyle kurucu özne anlayışını Descartes geliştirmiştir. Descartes bunu şöyle ifade eder. "*Kesin olan bir şey var; bir şeyin doğ-*

*ruluğundan şüphe etmek. Şüphe etmek düşünmektir. Düşünmek ise var olmaktır. Öyleyse var olduğum şüphesizdir. Düşünüyorum, o halde varım. İlk bilgim bu sağlam bilgidir. Şimdi bütün öteki bilgileri bu bilgiden çıkarabilirim.*” Bu sağlam noktadan hareketle, bütün varoluşun ve gerçekliğin açıklanmasına yönelinebilecektir. Varlık hakkındaki bütün kesin bilgilerimiz, bu bilincin kendi üzerine eğilmesinden, yani düşüncenin “Şüphe yöntemi” ile kendinde bulunduğu şüphe edilemez dayanak noktasından hareketle ortaya konulabilecektir. Açık ve seçik öncüllerden, bütün öteki bilgileri üretebilir ve temellendirebiliriz. Böylece her türlü bilginin başlangıç noktası düşünce ya da bilinç olarak belirlenmiş olur ki Descartesçı rasyonalizmin en kısa ifadesi budur. İnsanın indirgenemez niteliğinin, akıl sahibi bir varlık olmasında yattığı yolunda Descartes’ın vardığı sonuç, onu şu dünya görüşünü geliştirmeye yöneltti: İnsan, iki farklı tözden, yani akıldan ve maddeden oluşur. Descartes insanları, kendileri dışında var olan, gözlemedikleri maddi nesnelere oluşan, bir dünyayı deneyimleyen özneler olarak gördü. Doğanın böyle akıl ve madde, özne ve nesne, gözleyen ve gözlemlenen olarak iki tür varlığa ayrılması, Batılı insanın dünyaya bakış tarzının yapısal bir parçası haline geldi. Bugün filozoflar bundan “Kartezyen ikilik” olarak söz ederler.

Yukarıda da ifade edildiği gibi kurucu özne anlayışına göre insan bilinç (özne) ve beden (nesne) olarak ikiye ayrılır. Şüphe yöntemiyle her şeyden şüphe edilebileceğini ama düşünen bir bilinçten, düşünen bir ‘ben’den şüphe edilemeyeceğini söyler. Böylece madde karşısında bilince, nesne karşısında özneye belirleyici bir rol biçmektedir. Özneyi tarihin, toplumun dışına çıkarmaktadır. Tarihin, toplumun, bilginin tek ölçütü özne olmuştur. Her şey özneye göre belirlenmektedir. Bu anlayış bireyciliğin felsefi temelini oluşturmaktadır. Bu bakış özne-nesne ayrılığını ortaya çıkarmış, bununla beraber özneye merkezi bir rol biçerek öznenin nesne üzerinde hâkimiyetini ortaya çıkarmıştır.

Bu bakışın diğer bir özelliği parçalar arasındaki ilişkinin birbirini yok etme ilişkisi olduğu yönündedir. Bütünü oluşturan parçalar arasında özsel bir bağ olmadığı için parçalar arasında ortaklaşmalar, birleşmeler olamayacaktır. Böyle olunca da parçalar arasındaki ilişki birbirini yok etme ilişkisi olarak tanımlanmıştır. Marksist diyalektiğin toplumda zıtların birbirini yok etmesi tarzındaki ilkesi de bu anlayışa dayalı olarak ifade edilmiştir. Yaptığımız bu kısa vurgulardan sonra bu bilimsel-felsefi yaklaşımın birey, toplum, doğa ilişkilerinde aldığı biçimi ifade edebiliriz.

Kapitalist modernitenin bakışında nasıl ki olgu, madde, dünya birbiri ile özsel bağı olmayan parçaların bir ardallığıyla oluşuyorsa birey ve toplum, toplum ve doğa, erkek ve kadın arasındaki ilişki de özsel bağı olmayan bir aradalıkla oluşmaktadır. Bu bakışa göre bireyin toplumla, toplumun doğayla, erkeğin kadınla olan ilişkisi dışsal kuvvetlerin bir araya getirmesi ile oluşur. Kurucu özne anlayışına göre de özne her şeyin hâkimidir. Bu bakışın en önemli sonucu

kapitalist bireycilik olmaktadır. Daha somut ifade edersek birey topluma, toplum doğaya, erkek kadına hâkim olmaktadır. Toplum karşısında bireyin, doğa karşısında toplumun, kadın karşısında erkeğin özne pozisyonunda olması ve doğrunun tek ölçütü olarak kabul edilmesi, bunlar üzerindeki hâkimiyetinin meşruluk kazanmasında temel oluşturur.

Diğer bir özellik olarak parçalar arasındaki ilişkinin birbirini yok etme ilişkisi olarak yorumlanması bireyin toplumu, toplumun doğayı, erkeğin kadını kendisine düşman olarak görmesine yol açmıştır. Birey topluma karşı mücadele ettikçe özgürleşeceğini, toplum doğaya karşı savaştıkça özgürleşeceğini, erkek de kadını hâkimiyeti altına aldıkça güçleneceğini zannetmiştir. Kapitalist dönemde bireyin toplum karşısında bu kadar çılgınca dağıtıcı bir rol oynamasının, toplumun doğayı “vahşi” olarak tanımlamasının, erkeğin kadın üzerinde bu kadar baskı geliştirmesinin nedeni bu bakış açısıdır.

Aynı bakış açısıyla farklı kültürlerin, dinsel inançların, ulusların ilişkilerini de yorumlayabiliriz. Buna göre farklı kültürler ve uluslar arasında özsel bir ilişki yoktur, dolayısıyla farklı kültürlerin ve ulusların ortaklaşmaları söz konusu olamaz. Arada bir ilişki olacaksa da bu ilişki savaş ve birbirini yok etme ilişkisidir. Modern özne anlayışının bir sonucu olarak da her ulus kendini özne olarak görmekte, farklı kültürleri ve ulusları “ötekileştirerek” bunlar üzerinde hâkimiyet geliştirmeye çalışmakta ve bunları yok etmeyi kendisine hak olarak görmektedir. Bu bakışın en önemli sonucu milliyetçilik ve ulus-devlet zihniyetidir. Kapitalist devletçi uygarlığın ideolojik kimliği olarak milliyetçilik, politik sistemi olarak ulus-devlet bu bilimsel ve felsefi temele dayanarak kendini var etmiştir.

Bu bakış açısı ve buna dayalı olarak oluşan milliyetçi ve ulus-devletçi zihniyet bugün krize girmiş bulunmaktadır. Bu bakış açısının toplumda hâkim olmasının tek sorumlusu iktidarcı-devletçi yapıdır.

Bilgi her zaman iktidarın elinde toplumu uyutmanın aracı olmuştur. Kapitalist modernitenin bakışı bu durumun bir örneğidir. Yoksa ulusların, halkların birbirini yok etmesi gibi bir bakış açısına sahip olmaları söz konusu olamaz.

Bugün gelişen kuantum teorisi ve felsefesi kapitalist modernitenin bakışını altüst etmiştir. Kuantum teorisine göre olguyu, maddeyi, dünyayı oluşturan parçalar arasındaki ilişki, dışsal olarak bir araya gelme ilişkisi değildir. Parçalar arasındaki ilişki özsel olup organik bir ilişkidir. Buna göre bütün, parçaların bir araya gelmesiyle oluşan yapıdan fazla bir şeydir. Felsefede buna holistik ilişki denmektedir. Parçaların özgün yanları olmakla birlikte birbirlerine bağımlıdır. Hem özgünlük hem bağımlılık kuantum felsefesinin temel ilişki biçimi olmaktadır.

İnsanı bir bütün olarak ele alırsak her organın bu bütün içerisinde özgün bir yeri olduğu gibi tüm organlar birbirlerine bağımlıdır.

Yine bu bakışa dayalı olarak diyalektik felsefenin yeni yorumunda zıtların birbirini yok etmesi tarzındaki ilişki ortadan kalkmaktadır. Zıtlar arasındaki ilişki birbirinden beslenme, birbirini bastırma ve aşma tarzında olmaktadır.

Bu bakış açısına göre birey ve toplum, toplum ve doğa, erkek ve kadın arasında organik bir ilişki vardır. Yani hem özgünlük hem de bağımlılık ilişkisi vardır. Doğada ve toplumda her olgunun, her parçanın bir önemi vardır. Dolayısıyla kurucu özne anlayışında olduğu gibi “özne her şeydir, özne dışındaki her şey ise hiçbir şeydir” tarzındaki anlayış aşılmaktadır. Buna göre birey toplum zemininde, toplum doğa zemininde, erkek kadın toplumsallaşması zemininde var olur. Birey topluma katıldıkça, toplum doğaya katıldıkça, erkek kadın toplumsallaşmasına katıldıkça özgürleşir.

Bu bakışla farklı kültür ve ulusların yine bunlar arasındaki ilişkiyi incelediğimizde farklı kültür ve ulusların özgünlükleri olduğu kadar birbirlerine bağlı olduklarını ilk etapta belirtebiliriz. Birbirlerine bağımlı olmaları kültürlerin ve ulusların birbirleriyle ortaklaşabileceğini gösterir. Bir örnek verirsek, konu daha iyi anlaşılacaktır. Türkiye’de yaşayan tüm farklı kimliklerin bir araya gelmesiyle Türkiye ulusu oluşmaktadır. Tüm farklı kimlikler özgünlüklerini korumakla birlikte, ortaklaşmalarıyla oluşturdukları yeni kimlik Türkiye ulusu kimliği olmaktadır. Aynı örneği Avrupa ulusu kavramı için de verebiliriz.

Kültürler ve uluslar arasındaki bu ortaklık milliyetçi zihniyetin aşılmasını, bunun yerine demokratik zihniyetin gelişmesini getirir. Farklı kültürler milliyetçi zihniyetin ele aldığı gibi savaşmanın değil, barış içinde bir arada yaşayarak birbirini geliştirmenin zeminidirler. Yine ortaklaşmak büyümeyi, sınırları ortadan kaldırmayı geliştirir. Küreselleşme olarak ifade ettiğimiz olgunun da zemini budur. Yine aynı şekilde demokrasinin, konfederal örgütlenmenin, demokratik özerkliğin ve meşru savunma gibi birçok konunun maddi zemini bu olmaktadır. Bu belirttiğimiz yeni bilimsel-felsefi gelişmeler kapitalist devletçi toplumun bilimsel ve felsefi temellerini ve buna dayalı zihniyetini krize sokmuştur.

### **b-Politik Sistem**

Kapitalist devletçi uygarlık politik olarak temsili demokrasiye dayanır. Temsili demokrasi “toplumsal sözleşmecî” anlayışa dayalı olarak ortaya çıkar. Toplumsal sözleşmecilik, kapitalist modernitenin bileşenlerinden olmaktadır.

Buna göre, toplum sözleşmesi teorisinin ilk savunucusu olan Hobbes, önce insanın doğa durumunu betimlemiş, tüm insanların söz konusu doğa hali içinde birbirlerine eşit olduklarını bu eşitliğin ise, herkesin kendi varlığını sürdürmek için istediğini yapmak durumunda olması anlamına geldiğini, özü itibarıyla bencil olan insanda düzenli ve barışçıl bir toplum yaratma yeteneğinin bulunmadığını öne sürmüştür. “İnsan insanın kurdudur.” diyen Hobbes, söz konusu doğa halinin mutlak bir anarşiye, herkesin herkesle savaş durumu içinde olma-

sına neden olacağını belirtmiştir. İşte insanlar, varlıklarını sürdürebilmek için bu anarşi ve savaş durumundan sakınmanın kendi yararlarına olduğunu anlamışlar ve dolayısıyla bir toplum sözleşmesiyle, doğa durumundan uzaklaşıp, birtakım haklarından vazgeçerek ve özellikle de kendi kendilerini yönetme haklarını bir hakeme, yönetici bir güce devrederek, toplum kurmuşlardır. Hobbes'a göre zorunlu olan bu sözleşmenin bir şekilde güçlendirilmediği süreçte, hiçbir değeri olamaz. Bu nedenle, haklarını bir sözleşmeyle egemen bir güce devreden akıllı insan varlıkları, egemen gücün, bu ister bir kişi ya da ister bir meclis olsun en yüksek otoriteye sahip olmasına özen göstereceklerdir. Çünkü toplum ancak ve ancak sözleşmenin ürünü olduğu için, sözleşmeye taraf olmayan ve dolayısıyla sözleşmenin üzerinde olan yöneticinin gücü ve otoritesiyle anlam ve değer kazanır.

Doğa halindeki insanların tanrının yasasını tanıyıp, bu yasaya hürmet ve itaat ettiklerini savunan Locke ise, insanların bir toplum sözleşmesi yaparlarken, savaştan kurtulmak için barış ortamına yönelmiş olmadıklarını fakat daha çok uygar yaşamın avantajlarından yararlanmak için, doğal özgürlüklerinden vazgeçtiklerini söylemiştir. Bundan dolayı toplumsal sözleşmenin sonucu olan sivil toplum John Locke'a göre, insanların doğal haklarına kesinlikle saygı göstermelidir.

Aynı sözleşme görüşünü ve insanın doğa halindeyken iyi, özgür ve mutlu olduğunu, mutlak bir bağımsızlık hali içinde bulunduğunu, doğa insanının kimsenin kötülüğünü istemediğini kimseye fenalık yapmadığını, ihtiyacı olmayan hiçbir şeye göz dikmediğini, insanda kendi türüne karşı bir sempati ve merhamet içgüdüleri bulunduğunu savunan Rousseau, biz insanların tümüyle özgür ve iyi bireyler olarak, toplumu meydana getiren bir toplum sözleşmesine girebildiğimizi belirtir. Rousseau geçmişte daha mutlu olan insanları doğa durumundan toplum haline gelmeye zorlayan nedenin zorunluluk ile özgürlük olduğuna, bunların ise, kendilerini içgüdü ve ihtiyaç şeklinde gösterdiğine inanıyordu. Bir insan bir toplum içine girdiği zaman bir dönüşüme uğrar; onun beni, doğa durumunda olduğu gibi mutlak bir özgürlükle değil de paylaşmayla belirlenir; işte o, bu sayede bir yurttaş olup çıkar. Bu bağlamda, sivil toplumu temellendirmek, devlet otoritesini meşrulaştırmak için, tarih öncesine dair bir hipotez olarak toplum sözleşmesinden yararlanan politik öğretiyeye ise toplum sözleşmesi teorisi adı verilir.

Temsili demokrasi bu anlayışa dayalı olarak ortaya çıkmış ve günümüze kadar farklı biçimlerde kendini sürdürmüştür. Fakat gelinen aşamada kapitalizmin zihniyeti gibi politik sistemi de kriz içindedir. Kapitalizm politik sisteminin bu krizden çıkması için kimi değişimlere gitmiştir. Kapitalizmi bu değişime mecbur bırakan toplumsal mücadeleler olmuştur. Bu temelde gelişen devrimci hareketleri, kültürel, feminist, ekolojik ve kimi sivil toplum hareketlerini bu toplumsal hareketlere örnek olarak verebiliriz.



Bu hareketlerin ve yukarıda ifade ettiğimiz zihniyet değişiminin ortaya çıkardığı yeni politik sistem katılımcı komünal demokratik sistemdir. Bu sistem halka dayalı, karar, uygulama ve denetleme gücünün halkta olduğu bir sistemdir. Dolayısıyla kapitalist devletçiliğin zıddı bir sistemdir. Kapitalist devletçi sistem bu gelişmeyi görmekte, görünüşte STÖ ve toplumsal hareketlere demok-rasisinde yer veriyormuş gibi kendini göstermektedir. Fakat bu görünüşte olup pratikte hiçbir anlam ifade etmemektedir.

### **c-Politik Araç**

Kapitalizmin politik aracı ulus-devlet modelidir. Ulus-devlet bugün sadece halkların gelişimi önünde değil, küresel devletçi güçlerin önünde de engeldir. Küreselleşen ekonomi ulus-devlet yapılarını yayılımı önünde engel olarak görmektedir. Küresel devletçi güçler ulus-devletin klasik despotik-totaliter iktidar anlayışının hem kendi yayılımları önünde tehlike olarak görmekte hem de sistem açısından kontrol edilmesi zor olan toplumsal patlamalara yol açabileceğinden dolayı riskli bulmaktadır. Halklar açısından da ulus-devlet her zaman sorunların kaynağı olmuştur.

Günümüzde gelişen bilim-teknik düzey, sınırları anlamsızlaştırmıştır. Bundan dolayı hem siyasi, ekonomik, kültürel hem de alanlarda bölgesel ve küresel ortak oluşumlar, örgütlenmeler yaygınlık kazanmıştır. Bu örgütlenmelerin ortaya çıkmasındaki temel etken ulus-devletçi yapıların içinde bulunduğu krizdir. AB, AGİT, NAFTA, İKÖ gibi bölgesel ve küresel örgütlenmeler örnek olarak belirtilebilir. Ulus-devlet konusunu ileriki bölümlerde işleyeceğimiz için sadece vurgu düzeyinde belirtiyoruz.

### **d-Sosyal Yapı**

Birey-toplum, toplum-doğa ve erkek-kadın arasındaki ilişki tarihin hiçbir döneminde kapitalizmde olduğu kadar sorunlu olmamıştır. Toplumun ahlaki örgüsüyle oynamaya ve parçalamaya hiçbir sistem kapitalizm kadar cüret etmemiştir. Kapitalizmin esası bireyciliktir. Kendini her şeyin merkezine koymak, hiç bir toplumsal değere anlam vermemek, toplum aleyhine olan ne varsa yapmayı kendine hak bilmek, toplumsal yararı hiçe saymak bireyciliğin kimi özellikleri olmaktadır. Tüm toplum piyasaya, pazara sürülmekte, alım-satım konusu olmayan hiçbir değer kalmamaktadır. Tüm toplumsal ilişkiler pazar ilişkilerine göre belirlenmektedir. Bireyciliğin toplum aleyhine bu sınır tanımaz yükselişi, eğer durdurulamazsa toplumsallığın yıkıma uğrayacağını tahmin etmek zor olmasa gerekir.

Bireycilik insanı kendi özüne, topluma ve doğaya yabancılaştırmıştır. Toplumsal yapıyı dağıtan bireycilik, doğaya da aynı zihniyetle yaklaşarak talan etmeyi esas almıştır. Kapitalizm sistem olarak doğayı fethedilecek, sömürülecek bir nesne olarak ele almıştır. Bu anlayışla uyguladığı politikalarla günü-

müzde doğa yaşanması zor bir zemin haline gelmiştir. Bu politikaların sonucu olarak çarpık kentleşme, sanayileşme, nükleer kimyasal atıkların yarattığı çevre kirlenmesi doğayı ve toplumu tehdit eder hale gelmiştir.

Birçok canlı türü yok olma riskiyle karşı karşıyadır. Kâr amaçlı kurulan sanayileşmenin yaydığı kimyasal gazlar atmosferin delinmesine, dünyanın ısı oranının artmasına ve bu da doğanın dengesinin bozulmasına yol açmaktadır.

Doğayı tahrip eden insan, kendi varoluş zeminini ortadan kaldırmaktadır. Yukarıda saydığımız sorunlar canlıların üzerinde var olduğu doğal dengeyi bozmaktadır. Neden insan bu dengeyi bozmaktadır? Bu sorun, doğanın, insanın, dünyanın geleceğini ilgilendiren, artık yaşamın sürdürülüp sürdürülemediğinin tartışıldığı bir sorun durumundadır. Bu sorunu devlet sorunundan, iktidarcı politikalarından, cins sorunundan ayırmak mümkün değildir. Ekolojik dengenin bozulması, devletçi uygarlığın özellikle de kapitalist devletçiliğin iktidarcı ve kâr amaçlı politikalarının bir ürünüdür.

Önderliğimizin aşağıya alacağımız belirlemeleri konuyu daha da aydınlatacaktır. *“Sorunun kaynağı araştırıldığında, doğaya tehlikeli biçimde ters düşmüş hâkim toplumsal sistem karşımıza çıkmaktadır. Binlerce yıl süren toplum içi çelişkilerin kaynağında doğal çevreyle yabancılaşmanın yattığı; ne kadar iç toplumsal çelişki ve savaşlar gelişmişse o kadar da doğayla ters düşüldüğü gittikçe artan bilimsel bir netlikle ortaya çıkmaktadır. Günümüzün parolası doğaya hâkim olmak, kaynaklarını acımasızca ele geçirmek ve sömürmektir. Doğanın vahşetinden bahsedilir. Bu kesinlikle doğru değildir. Kendi cinsine, türüne karşı vahşileşen insanın doğaya karşı da en tehlikeli vahşi konumuna düştüğü yaşanan çevre sorunlarından bellidir. Hiç bir tür insan kadar bitki ve hayvan türlerini yok etmemiştir. Mevcut hızla yok etme işini sürdürürse geriye nesli tükenen bir dinazor türüne dönüşmekten kurtulamayacak bir insan sorunuyla karşı karşıya kalırız. Nüfus artış hızı ve hızla gelişen ve kötü kullanılan teknolojiyle insanın mevcut yıkıcılığı durdurulmazsa, insan yaşamı sürdürülemez bir aşamaya çok da uzun olmayan bir sürede gelip dayanacaktır. Bu gerçeklik toplumun içyapısında da artan savaşlar, en tehlikeli politik yönetim biçimleri, artan işsizlik, moralden yoksun bir toplum, robotlaşmış bir insanlık olarak dinazorlaşacaktır.”*

Sosyal alana ilişkin bir diğer konu cins sorunu olmaktadır. Cins sorunu hiyerarşik devletçi toplumun ortaya çıkmasıyla başlar. Devletçi uygarlığın ortaya çıkışıyla beraber kadın toplum içindeki konumunu yitirir. Kadına ait ne kadar değer varsa, erkek sistemi tarafından gasp edilir. Erkek egemenliği toplumun tüm alanında hâkimiyetini geliştirir. Kadın mülkiyet konusu haline gelir. Kadın üzerindeki egemenlik kendisiyle birlikte sınıfsal, sosyal, ulusal egemenliği de beraberinde getirir. Tüm devletçi uygarlık tarihi boyunca kadın üzerindeki egemenlik farklı biçimlerde devam etmiştir.

Kapitalist devletçilik döneminde kadın üzerindeki egemenlik daha da derinleştirilerek sürdürülmüştür. Kapitalist devletçilik kadar egemenlik geliştirme konusunda gelişmiş başka bir devletçilik olmamıştır. Zihinsel hâkimiyet alabilmesine gelişmiştir. Özgürlük sanal bir konu haline getirilmiştir. Kadın her yanıyla alım-satım konu olmuştur. Cinselliği meta olarak pazarlanmaktadır. Erkek egemenlikli sistem toplumsal düzenden aileye kadar içerilmiştir. Aile tam bir kördüğüm haline gelmiştir. Şu haliyle bu yapıyla ne kadar daha kendisini sürdürebileceği tartışma konusudur. Kadın her alandan silinmiştir.

Düşürülen kadın, düşürülen erkek ve toplumdur. Kadın-erkek ilişkileri tarihin en sorunlu dönemini yaşamaktadır. Artık günümüzün bu ilişki tarzı sürdürülemezlik noktasına gelmiştir. Cins sorununu ele alıp sağlıklı bir çözüme kavuşturmadan aile ve toplumda sağlıklı sosyal ilişkileri kurmak mümkün değildir. Kadınla kurulabilecek eşit ve özgür ilişki toplumda eşitliğin, özgürlüğün ve demokrasinin bir yaşam biçimi haline getirilmesinin vazgeçilmez koşuludur.

### **e-Ekonomik Yapı**

***“Kapitalizmin ekonomisi demeye pek gerek yoktur. Kapitalin kendisi ekonominin özüdür. O esasta en istismarcı, vahşi rekabetli, kâr için her şeyi göze alabilen sistemdir. Toplumun metalaştırılmayan hiçbir olgusu yoktur. Metalaştırılan toplum, elden çıkarılmak istenen toplumdur. Böylesi bir toplum yaşam ömrünü dolduran, dolayısıyla bitirilmesi gereken bir düzendir...”***

Mevcut sistemde bilimi, tekniği ve üretim araçlarını denetleyenler, üretimden aslan payını alırken, toplumun büyük bir kesimi üretimin nesnesi konumdadır. Uygulanan ekonomi-politikalar özel sermaye dışında kimseye fayda sağlamamaktadır. Açlık, yoksulluk, sağlık ve eğitim sorunları bu politikaların sonucudur. Küresel sermaye gelişmiş ülkelerde merkezileşmiştir. Bu durum çevre ülkeleri daha da yoksullaştırmıştır. IMF ve Dünya Bankası türü oluşumlar geri kalmış ülkeleri daha da borçlandırarak bağımlılıklarını arttırmaktadırlar. Küreselleşen sermayenin finans alanında yoğunlaşması kriz işaretlerindedir. Finans sistemi paranın para getirmesidir. Borsalarda büyük sermaye dolaşımı olmasına rağmen bunların yatırıma dönüştürülmemesi sistemi zorlamaktadır. Diğer bir kriz belirtisi işsizlik durumudur. Günümüzde işsizlik tarihinin zirvesini yaşamaktadır. Bu ise insanları toplumsal üretimden koparmaktadır. Bu da toplumsallığın iflas ettirilmesidir.

***“Gelişmiş üretim teknikleriyle arz fazlası emilememektedir. Sorun kutluk değil tersidir. Bir yandan kutluktan beter açlık yaşayan muazzam bir nüfus, diğer yandan dağ gibi yığılmış arz fazlası her şey. Bundan daha çarpıcı kaos niteliği oluşamaz.”***

Sonuç olarak kapitalist devletçi uygarlık bilimsel-felsefi temellerinden zihinsel yapısına, politik sisteminden politik aracına, sosyal yapısından ekonomik yapısına kadar her alanda kriz yaşamaktadır.

## ORTADOĞU VE KRİZ

Ortadoğu devletçi uygarlık krizini en derinden yaşayan bölge konumundadır. Doğal toplumdaki başlamak üzere günümüze kadar gelen tüm sistemleri bünyesinde barındırmaktadır. Hem demokratik komünal değerlerin hem de devletçi uygarlık değerlerinin en yoğun olduğu bölge konumundadır. Ortadoğu hem komünal değerlerin hem de devletçi toplumun doğuşuna kaynaklık etmiş bir bölgedir.

Beş bin yıllık devletçi toplum geleneği Ortadoğu'yu sorunlar yumağına dönüştürmüştür. Son devletçi toplum olarak kapitalizmle bu sorunlar zirveleşmiştir.

Tarihsel nedenlerin yanı sıra bölgenin genelde kapitalizm tarafından, özeldeyse son yüzyılda İngiliz sömürgeciliği tarafından kontrol altına alınması, bölge statükosunun İngiliz politikalarına göre yeniden oluşturulması, etnik yapıları bölüp parçaladığı gibi iç içe geçmiş dinsel, mezhepsel, ulusal, sosyal birçok sorunu adeta kördüğüm haline dönüştürmüştür.

Arap-Yahudi Savaşı, İslam-Hıristiyan çatışması, Şii-Sünni çatışması, ABD-İrak, İran, Afganistan sorunları sistemin krizini bizlere gösteren en iyi örneklerdir. Yine küresel bir sorun haline gelen Kürt sorunu bölgenin en önemli sorunudur. Ortadoğu toplumsal yapısında doğal toplumun demokratik-komünal değerlerini taşısa da hâkim olan yan aşiretçilik, milliyetçilik, dinsel dogmatizm, gerici, ataerkil ailecilik olmaktadır. Tüm bu sorunlar Ortadoğu'nun içinde bulunduğu krizi ve bu krizin genel sistem üzerinde yarattığı ağırlığı ortaya koymaktadır.

Tüm bu sorunlar devletçi-iktidarıcı sistemin özeldeyse kapitalist devletçiliğin ürünüdürler. Milliyetçi zihniyet ve ulus-devlet modeli Ortadoğu'nun içinde bulunduğu bu kördüğümde direkt sorumludur. Milliyetçi zihniyetin hâkimiyeti ulusların, aşiretlerin, dinlerin ve mezheplerin birbiriyle savaşmalarını ve birbirlerini yok etmelerini getirmiştir.

Milliyetçilik Batı icadı olup 19. yüzyılda Ortadoğu'ya taşırılmıştır. Milliyetçiliğin Ortadoğu'ya taşırılmasında İngiliz sömürgeciliğinin politikaları belirleyici olmuştur. Bölgenin jeopolitik-stratejik konumu ve zenginlik kaynaklarından ötürü bölge her zaman ele geçirilmek istenen bir bölgedir. Bu amaçla da izlenen politikalar 'böl-yönet ve çatıştır' politikaları olmuştur. Uluslar milliyetçi zihniyetle birbirlerinden ayrıştırılmış, dinler birbirlerine düşman olarak gösterilmiş, mezhepler arası ayrımlar yapılarak çatıştırılmıştır. Bölge halkları bu çatışmalar içinde en büyük zararı görürken emperyalist güçler ise bu çatışmalara dayanarak bölgeye girmiş ve çıkarları temelinde bölge kaynaklarını kullanmışlardır. Ulus-devlet bu politikaların uygulanmasında başrolü oynamıştır. Bilindiği gibi ulus-devlet milliyetçi ideolojinin politik aracı olmaktadır. Orta-

doğu devletleri teokratik-despotik karakterleriyle Batı'da gelişen ulus-devletten bile daha gerici rol oynamışlardır. Bu devletler halka karşıtlık temelinde var olup gerici yapılarıyla Ortadoğu'da yaşanan sorunların temel kaynağı olmuşlardır.

Dünya sisteminin yaşadığı krizi en yakıcı olarak Ortadoğu yaşamaktadır. Aslında dünya sisteminin krize girmesinin en önemli sebebi Ortadoğu'nun içinde bulunduğu bu sorunlu yapıdır. Bu sorunlu yapının sorumlusu yukarıda da ifade ettiğimiz gibi kapitalist devletçi uygarlıktır.

Ortadoğu açısından krizli yapının başında zihniyet yapısı gelmektedir. Mito-lojik ve dinsel düşünce biçimini en yoğun olarak yaşayan coğrafya olmaktadır. Üç büyük tek tanrılı dinin ortaya çıktığı ve kökleştiği alan olmaktadır. Dine dayalı düşünce bölge halklarının hücrelerine kadar işlemiştir. Bu düşünce biçiminin ortaya çıkardığı dogmatizm adeta halkların zihinlerinde beton etkisi yaratmıştır. Bilimin ve felsefenin ulaştığı düzeye rağmen Ortadoğu hala ortaçağ zihniyetinde yaşamaktadır. Bu zihniyet yapısının kökleri Sümerlere kadar uzanmaktadır. Bu nedenle kapitalizm bölgeye politikalarını değiştirmeden, olduğu gibi hiçbir zaman yerleşemedi.

Çağdaş zihniyet yapılarıyla feodal dogmatik zihniyet yapıları arasında şai-beli bir birliktelik kurulmuştur. Ortadoğu'da değişim ancak bu zihniyet yapılarının yıkılmasıyla mümkündür. Zihniyet yapılarını değiştirmeden sadece siyasal yapıları değiştirmeye kalkmak, ABD'nin Irak işgalinde de görüldüğu gibi çözüm bir yana daha da çözümsüzlük yaratmaktan öteye bir sonuç ortaya çıkarmayacaktır.

Bölgedeki iktidarlar da zihniyet kadar karmaşıktır. İktidar ile ekonomik ve toplumsal yapı birbirinden kopuktur. Demagoji ve baskı, ilişkileri belirleyen temel yöntemlerdir. Devlet sisteminin hukukla uzaktan-yakından hiçbir bağı yoktur. Devlet yapısı ideolojik meşruiyetini dini düşüncede bulmaktadır. “Gök-te tanrı yerde devlet” anlayışı Ortadoğu devlet yapısının temelini oluşturmaktadır. Nasıl gökteki tanrının varlığı mutlak ve tartışmasız ve nasıl kulları her şeyleriyle tanrıya göre olmalıysa; devlet açısından da “vatandaşları” devleti mutlak ve tartışmasız bir gerçeklik olarak ele almalı ve her şeyleriyle devletin istediği gibi yaşamalıdır. Despotizm ve totalitarizm Ortadoğu devletinin temel özellikleri olmaktadır.

Ortadoğu'da bu siyasal yapının günümüze kadar gelmesinin baş sorumlusu kapitalizm olmaktadır. Kapitalizmin bölgeye girişi, gelişme yaratmaktan ziyade çıkarları temelinde bir egemenlik sistemi kurmak amacıyla. Bu nedenle kurduğu rejimler gerici, despotik ve otoriter olmuştur. Bölgeye bulaştırdığı milliyetçilik zehri, dini dogmatizmle birleşince ortaya Saddam rejimi gibi despotik rejimler çıkmıştır.

Kapitalizm bugün aynı zihniyetle yine Ortadoğu'ya yönelmiştir. ABD'nin bölgeye müdahalesi yukarıdaki sorunlar da dahil genel sistemin sorunlarıyla

bağlantılıdır. Kapitalist sistem içine girdiği krizden ancak bölgeyi yeniden şekillendirebilirse, çıkacağına bilmektedir. Fakat bölge gerçeği göz ardı edildiği için de ABD bölgede tam bir çözümsüzlük yaşamaktadır. Geçmiş sorunlar daha da boyutlanarak devam etmektedir.

Zihniyet ve siyasal yapıda olduğu gibi sosyal alan da kriz halindedir. Kadın-erkek, birey-toplum ilişkileri tam bir çıkmazı yaşamaktadır. Kadın toplumdan tamamen silinmiştir. Canlı canlı mezara konmuştur. Kara çarşaf bunun simgesidir. Aile devletin izdüşümü olarak varlık bulmaktadır. Ortadoğu toplumlarında birey zaten hiç olmamıştır. Bireyi boğacak denli aşırı toplumsallık, devletçi sistemden beri hâkim form olmuştur.

## KÜRT SORUNU VE YAŞADIĞI ÇIKMAZ

Kürt sorunu tarihsel olarak devletçi uygarlığın ortaya çıkışıyla başlar. Kürt halkı doğal toplumun yaratıcı halkıdır. Doğal toplumu hücrelerine kadar yaşayarak, demokratik-komünal değerleri günümüze kadar taşıyabilen yegâne halktır.

Kürtlerin var oluşu doğal topluma dayalıdır. Doğal toplum Kürtlerin gerçekleşme formudur. Tarihte ve günümüzde doğal toplumun tüm özelliklerini Kürt toplumunda görmemiz mümkündür. Kürtler doğal toplumu yaratıp, en derinliğine yaşayan halktır. Adeta doğal topluma çakılıp kalmıştır.

Bu toplumsal formun en temel özelliklerini dört başlıkta toplayabiliriz. Kadına dayalı toplumsallaşma esastır. Bu, **kadın özgürlük ilkesidir**. İçte demokratik-komünal değerleri esas alır. Bu, **demokrasi ilkesidir**. Doğayla uyumlu bir anlayışa sahiptir. Bu, **ekolojik ilkedir**. Ve son olarak da devletçi güçler karşısında kendisini savunmak amaçlı uyguladığı meşru savunma olmaktadır. Bu ise son ilke olarak **meşru savunma ilkesidir**.

Bu dört temel ilke Kürt halkının toplumsal var oluş formlarıdır. Kürt halkı bu formlara dayanarak var olmuş ve toplumsal gelişimini bu formlara dayanarak sağlamıştır. Bu özellikler Kürt halkının özünü oluşturur. Bu formlar dışında başka bir toplumsal form Kürt halk gerçeğine uyum sağlayamaz. Tarihten de izlediğimiz gibi Kürt toplumu bu özelliklerine sahip çıktığı müddetçe gelişme yaşamış, bu özelliklerden uzak durduğu müddetçe de kendine yabancılaşarak gerilemiştir.

Kürtler tarihte üç dönem önemli rol oynamışlardır. Bu üç dönemde de Kürtler yukarıda saydığımız dört özelliği esas almışlardır. **İlk dönem;** doğal toplum dönemidir. Doğal toplumun daha çok da neolitik aşamasını var ederek evrensel çapta etki yaratmışlardır. **İkinci dönem;** Zerdüşti zihniyet yapısını esas alarak gelişen Med-Pers dönemidir. Doğal toplumun dört özelliğini Zerdüşti zihniyet yapısında da görmekteyiz. Bu dönemde de Kürtler Zerdüşti zihniyeti ve Med konfederasyonu ile evrensel çapta rol oynamışlardır. Asur zulmüne karşı Orta-

doğu'nun özgürlük gücü olmuşlardır. Newroz bunun ifadesidir. Felsefi düşünce-  
nin yolunu açarak irade devriminin yolunu açmışlardır. Felsefi düşünceyi  
Batı'ya taşıyarak Batı uygarlığının gelişimini sağlamışlardır. Doğu'da kulluk  
sistemini yumuşatmışlardır. Ortaya çıkardığı sonuçlar itibariyle evrensel etkiye  
sahip olmuştur. **Üçüncü dönem;** Önderliğimizle başlayan dönemdir. Önderli-  
ğimiz ilk günden bugüne kadar geçirdiği aşamalardan sonra kendi sistemini  
oluşturmuştur. Bu sistem Demokratik Ekolojik, Cinsiyet Özgürlükçü Toplum  
sistemidir. Kürtlerin var oluş formu olan dört ilkeye dayanır. Demokratiktir,  
ekolojiktir, cins özgürlükçüdür ve meşru savunmayı esas alır. Bu dönemde  
verilen mücadele de evrensel çapta etki doğuracak bir potansiyeli içinde barın-  
dırmaktadır.

Buradan hareketle ulaşmamız gereken sonuç şu olmalıdır: Doğal toplumun  
temel özellikleriyle, evrensellik Kürt halkının temel karakterini oluşturmakta-  
dır. Bunun yanında diğer bir önemli özellikleri devletsizlik durumlarıdır. Kürt-  
ler tarihte ne zaman güçlü bir rolün sahibi olmuşlarsa, bunda devletsiz olmaları  
esas faktör olmuştur. Kürtlerin evrensellik özellikleri devletsizlik durumlarına  
bağlıdır. Yukarıda saydığımız her üç durumda da Kürtler devletsizdir. Devletli  
olmak doğası gereği sınırlılığı getirmektedir. En küreselleşen devletler bile  
sınırlı bir toprak parçası üzerinde hakimdirler. Etkinlikleri hâkim oldukları  
toprak parçası üzerindedir. Buna karşılık Kürtlerin oluşumunda belirleyici ol-  
duğu doğal toplumun evrenselliği inkâr edilemez. Doğal toplumun evrenselliği  
nitelik olarak devletçi evrensellikten farklıdır. Doğal toplumun evrenselliği tüm  
toplumların temelinde vardır. Etkisi tüm tarih çağları boyunca var olmuştur.  
Demokrasi, komünalite bu yüzden tüm toplumların var oluş formudur. Yine  
Zerdüş ideolojisinin evrenselliği, hem zihni yapısıyla hem de pratik sonuçları-  
yla ortadadır. Yine Önderliğimizin mücadelesinin hem ideolojik hem de pra-  
tik yönleriyle evrenselliği ortadadır. Tüm bunların temelinde devletsizlik var-  
dır. Kürtler açısından devletsizlik evrenselliğe ve dolayısıyla tarihe açılan kapı-  
dır. Kürtler bunları esas aldıkları sürece kazanacaklardır. Bunları esas almadık-  
ları sürece de kaybedeceklerdir.

Bir toplumu egemenlik altına almanın tek yolu vardır. Eğer o toplum doğal  
gelişim dinamiklerinden kopartılırsa ve temel var oluş formunun dışına çıkartıl-  
ırsa, o toplum egemenlik altına alınmaya başlanmış toplum olur. Kürtlerin  
devletçi toplumla olan çelişkisi böyle başlar. Devletçi toplumun da Kürtlere  
yaklaşımı böyle olmuştur. Kürt halkının yarattığı temel değerlerini inkâr etmiş,  
yaratılan değerleri kendine mal etmeye çalışmış ve doğal toplum sistemini bas-  
tırmıştır. Devletçi toplum, doğal toplumun inkârı üzerinden kendini var eder.  
Devletçi uygarlığın ilk kurbanı Kürt halkı olmaktadır. İstismarcılık devletçi  
toplumun en temel özelliğidir. İstismarcılık başkalarının yarattığı değerleri  
hileyle kendine mal etmektir. Yani emek gaspçılığıdır. Tarihte emeği, değerleri  
gasp edilen ilk halk Kürt halkı olmuştur. Dolayısıyla Kürt sorununu ele alırken,

sorunun ilk olarak ortaya çıkışını devletçi uygarlığın ortaya çıkışıyla ele almalıyız. Dolayısıyla devletçi sistemle çelişki halinde olmuştur. Kürdistan coğrafyasının jeopolitik ve stratejik önemi tarih boyunca işgallere kapı aralamıştır. Bu ise devletçi uygarlık güçleriyle sürekli bir mücadeleyi beraberinde getirmiştir. Bu durum devletçi uygarlığın kuruluşuyla başlamış, köleci, feodal ve kapitalist devletçilik dönemlerinde farklı biçimler altında devam etmiştir. Bu durum yaklaşık olarak beş bin yıllık süreci kapsamaktadır. Bu beş bin yıllık süreç boyunca Kürdistan coğrafyası işgal altından çıkmamıştır. Bu işgaller karşısında Kürtlerin bir kısmı devletçi uygarlığa koşarak kendine yabancılaşmayı kabul etmiş, işbirlikçileşmiştir. Diğer geri kalan Kürtler ise devletçi uygarlığın egemenliğini kabul etmemiş ve devletçi uygarlığa karşı savaşmışlardır. Kürdistan dağları Kürtlerin devletçiliğe karşı mücadelesinde savunma alanları olmuştur.

Kürt sorununun oluşumunda devletçilikle beraber ortaçağ din ideolojisi de önemli bir rol oynamıştır. Kadercilik felsefesi Kürt zihniyetinde önemli aşınmalara yol açmıştır. Politik, ekonomik ve sosyal alanda da ciddi gelişimleri olmamıştır. Kürt üst tabakası beylikler tarzında örgütlenebilmiştir. Halk kesimi ise aşiret formunu aşamamıştır. Bu dönemde Kürt dili ve edebiyatı önemli eserlerini vermiştir. Bu dönemde de Kürdistan yine savaş alanıdır. Arap, Osmanlı, İran savaşları Kürdistan'ı yaşanmaz bir alan haline getirmiştir. İran-Osmanlı savaşları sonunda Kasr-ı Şirin Anlaşması ile Kürdistan coğrafyası iki parçaya bölünür. Bu Kürt sorununda yeni bir statüyü ifade etmektedir. Bu zamana kadar yarattığı değerleri inkâr edilen Kürt halkının bu zamandan sonra vatani da inkâr edilmekte ve bölünmektedir.

18 ve 19. yüzyıllar Kürt isyanlarına sahne olmaktadır. Bu isyanlar da Kürt sorununun temelini, oluşumunu bilmediklerinden ötürü ciddi bir sonuç doğurmamıştır. Kürt sorununa çözüm olmak bir yana sorunun daha da içinden çıkılmaz bir hal almasında rol oynamışlardır.

Kürt sorunu açısından asıl krizli süreç kapitalist devletçi uygarlık süreciyle başlamaktadır: *“Tarihin en yaratıcı ve eski halklarından olduğu halde sanki tarihte yaşamamış gibi bir durumla karşılaşmak, çağımızda bir Kürt ironisi olarak karşımıza çıkar. Tarihe beşiklik ve analık edeceksin, ama hakkında kuralların ve ahlakın işlemediği, çağın en gönülsüz yaklaşulan halkı olarak değerlendirilecek, en kötü ihanete kurban olacaksın. Kendinin olması gereken en temel insan haklarından bile yoksun bırakılacaksın, ama en suçlu insanlar topluluğu olarak ilan edileceksin. Herkese hizmet etmeye amade olacaksın, ama lanetli olmaktan kurtulamayacaksın. Çağdaş insanlara benzer gibi olacaksın, ama özde çağın hiçbir değerinden nasibini almayacaksın, modern çağın siyah, sarı veya Kızılderili halkları gibi köle olmaya bile layık kılınmayacaksın. Öyle bir statüyle, öyle kapana kısırlanmış bir Kürtlükle karşı karşıya bulunmaktasın ki başka bir örneğinin bulunması kesinlikle olanaksızdır. Kürt inkâr ediliyor, böyle bir olgu yok deniliyor, ama en büyük*



*korku da bu yok sayılandan duyuluyor. Yok olan şeyden nasıl korku duyulur? Var diyeceksin, tüm vatandaşlar gibi her hakka sahip olduğunu söyleyeceksin; ama yarım yamalak ayakta kalan bir diline özgür ifade hakkı bile tanımayacaksın. Çağımızın en zor çözümlenen sorunu bu olsa gerek.*

*Kavimlerin, etnik toplulukların ulusal bilinç ve coşkuyla ayağa kalktığı kapitalizm çağı, Kürtler için sanki iflah olmaz bir hastalık dönemi havası vermektedir. Yaşam umutlarının ulusal ve toplumsal niteliğini yitirmesi, cehaletin koyu biçiminin içine yuvarlanma, kendini tanımlamaktan acizlik; bir tavuk için birbirini öldürme, fakat en vazgeçilmez hakları için kulunu kıpırdamaz bir duruma düşme, sanki kaderin gereğiymiş gibi rahatlıkla karşılanmaktadır...”*

Yukarıda da ifade edildiği gibi Kürt sorunu kapitalist devletçilik süreciyle iyice kördüğüm olmuştur. Bunun esas sorumlusu kapitalist devletçiliğin ideolojik kimliği olarak milliyetçilik ve bunun politik sistemi olarak ulus-devlet modelidir. Kapitalist devletçilik dönemiyle Kürt sorunun aldığı biçim inkâr-imha olmaktadır. Çokça ifade ettiğimiz inkâr-imha siyaseti bu dönemin ürünüdür. Geçmişte yarattığı değerleri inkâr edilen, vatani bölünen Kürt halkının bu dönemden sora ulusal kimliği de inkâr edilmiştir. Sadece fiziki imha ile kalınmamış, kültürel olarak da soykırıma tabi tutulmuştur. Kürt kimliği inkar, Kürdistan coğrafyası da askeri olarak işgal edilmiştir.

Kürt halkına uygulanan bu inkâr-imha siyasetinin sorumlusu İngiltere'nin başını çektiği Batı sistemidir. Zaman olarak I. Dünya Savaşı ve sonrası döneme rastlamaktadır.

I. Dünya Savaşı Ortadoğu üzerinde verilen bir paylaşım savaşıdır. İngiltere tarafından uygulanan temel politikalar “iti ite kırdırma”, “tavşana kaç taziya tut” ve “şeker kamçı” politikalarıdır. Bu politikalarla milliyetçilik temelinde ulus-devletler birbirleriyle çatıştırılmış ve bundan en büyük zararı halklar görmüştür. Yapılan bu savaşlar halkların, toplumların yararına yapılmıyormuş gibi sunulmuş halklar da bu savaşlara alet edilmiştir. Devletler bu savaşlarla halkları birbirine düşman etmiştir. Bu savaşlardan çıkar sağlayanlar ise bir avuç oligarşik güç ve bu güçlerin sahibi olarak emperyalist güçler olmuştur.

Kürt halkı da böyle bir süreçten geçerek pazarlık konusu yapılmıştır. Bu dönem Ortadoğu'da ulus devletlerin Batı tarafından imal edilmeye başlandığı dönemdir. Bu durum büyük çatışmaları da beraberinde getirmiştir. Batı, Ortadoğu'da kurulan bu ulus-devletleri denetimde tutmak için kimi ulusları bu devletlere karşı koz olarak kullanmıştır. Milliyetçilik ve ayrı devlet kurma vadiyle, bünyesinde barındırdığı ulusları alanın hâkim imparatorluğu olan Osmanlı'ya karşı kıskırtmıştır. Ulusların arkasında olduğunu söyleyerek onları Osmanlı ile savaşa sürüklemiş her iki tarafa da destek verdiğini söyleyerek birbirleriyle çatıştırmıştır. Hangi güç hâkim olmuşsa onu desteklemiştir. Böylece ulusları ve azınlıkları bir koz olarak kullanmış ve soykırıma uğramalarına

neden olmuştur. Ermeni ve Rum toplumları üzerinde uygulanan soykırım, Batı'nın bu politikasının sonucudur.

Aynı politika Kürtlere de uygulanmak istenmiştir. Kürdistan'ın dört parçasında da bu siyaset izlenerek ulus-devletler hizaya getirilmek istenmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan Kürt isyanları İngilizler tarafından kullanılmak istenmiştir. Kürtlerin genel eğilimi Türklerle beraber emperyalizme karşı savaştır. Fakat İngiliz politikaları, devreye girince durum değişmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Kürtlere olumlu bir yaklaşım varken, 1924 sonrası Kürtler inkâr edilmiştir. Ve bu inkâr statüsü İngiltere'nin yeni Ortadoğu sisteminin temel köşe taşlarından. İnkâr statüsü Lozan Anlaşması'yla uluslararası alanda da resmiyete kavuşturulur ve Kürdistan coğrafyası yine parçalanarak dörde bölünür. Kürtler dört ayrı "ulus-devlet"in egemenliğine bırakılır. Türkiye, İran, Irak ve Suriye devletleri Batı'nın inkâr siyasetinin uygulayıcı güçleri olur. Kürtleri inkâr ve imha etmeyi temel çıkarları olarak görürler. Her dört parçada da artık Kürt kimliği ve adı yoktur. Kürt kavramı bile bu devletlere göre uydurma olup dış güçlerin ülkelerini parçalamak amacıyla ortaya attıkları uydurma bir kavramdır.

Bugün Kürt sorununun içinden çıkılmaz bir hal almasında başta Batı sistemi, sonra bölge "ulus-devlet"leri ve son olarak da KDP, YNK tarzında örgütlendirilen Kürt işbirlikçiliğinin rolü vardır. Ve bugün bu statü krize girmiş bulunmaktadır. Artık Kürt halkı açısından inkâr siyaseti geçersiz kılınmıştır. Pozitif hukuk içerisinde olmasa da Kürtler açısından bu siyaset aşılmıştır.

Bu siyasetin aşılmasında temel etkili güç Önderliktir. Yaklaşık kırk yıllık mücadele Kürt inkârını ortadan kaldırmış ve Demokratik Ekolojik Toplum Paradigması'yla Kürtlerin toplumsal yaşam sistemini ortaya çıkarmıştır. Bu mücadele bugün de sürmektedir.

Güncelde ise inkâr siyasetinin aşılmasında ABD'nin Irak müdahalesi etkili olmuştur. Fakat ABD politikası olarak inkâr aşılsa da henüz bu uluslararası hukuka yansımamıştır. Yani Kürt sorunu ABD çözümü esas alındığında, güncel politik çıkarlara kurban edilebilir. Ayrıca ABD'nin çözüm projesi devletçi olup, Kürtleri bölge "ulus-devlet"lerine karşı bir sopa gibi kullanmayı amaçlamaktadır. Bundan dolayı ABD çözümü Kürt halkının ve bölge halkının çıkarına olmayıp, tamamen ABD çıkarına olmaktadır. Bu çözüm Kürt krizini daha da derinleştirmekten öteye bir rol oynayamaz. Bu çözüm Kürt halkı açısından daha fazla acı ve gözyaşı demektir. Kürt halkı için esas çözüm, öz güçlerine dayanarak geliştirecekleri çözümdür.

***"Kürt olgusuna gerçekçi yaklaşım her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Irak'taki kaos Kürt sorunundan kaynaklanmıştır. Dünyanın temel gündem maddesi olarak nasıl aşılabacağı kestirilememektedir. Batı uygarlığının çözüm gücü yetersiz kalmaktadır. Bir kez daha dünya savaşları sonrasında özgü uluslararası büyük projelerle çıkış bulunmaya çalışılmaktadır. Bölgede büyük tedirginlik yaşanmaktadır. Kurulu rejimlerin hiçbiri kendisinden emin***

*değildir. Yarınların neler getireceği belli değildir. Diğer yandan “terör” denen olguda da iddiaların aksine artış söz konusudur. Gerçek terörün ne olduğu da ortaya konulmamaktadır. Sisli kaos ortamında uğursuz gelişmeler kol gezmektedir. Her şeye rağmen özgürlük şafağı umut edilmektedir. Kürtlerin eskisi gibi yönetilemeyeceği bir döneme girilmiştir. Kürtlerin kendileri istese de eski lanetli yaşamlarını sürdürme ataletini çağla bağdaştırmak mümkün değildir. Her gün içten ve dıştan gelen etkilemeler Kürt olgusundaki çözülmeyi hızlandıracaktır. Çözümün ne yönde ve nasıl olacağını pratiğe müdahale eden güçlerin niteliği ve temposu belirleyecektir. Adeta İsrail’in Arapların bağrında oynadığı sarsıcı rolü Kürtler Ortadoğu genelinde oynayacak gibidir. Irak’taki Kürt federal devlet dayatması bölgedeki katı merkezizetçi “ulus-devlet” modelini aşındıracaktır. İradeleri dışında, Ortadoğu tarihine daha uygun genel bir federasyonlaşma eğilimini de hızlandırabilir. Bu sürecin iki milliyetçiliğin çarpışması temelinde mi yoksa demokratik uzlaşılarla mı çözüme gidebileceği, en yakıcı iki soru olarak olanca sıcaklığıyla gündeme girmiştir.”*

## 2.BÖLÜM

### KAPİTALİZM MİLLİYETÇİLİK VE ULUS-DEVLET

18. 19. ve 20. yüzyıllarda “ulus ve ulusçuluk” adına toplumlar arasında kanlı boğazlaşmalar yaşatılmış, ırkçı milliyetçi ve faşist eğilimler ve akımlar geliştirilmiştir.

Nice kültürel zenginlikler bu adlandırmalar altında asimilasyona uğratılmıştır. Ulus-devlet yapılarının varlıklarını koruma, egemenlik emellerini yaygınlaştırma uğruna onlarca savaşa girilmiştir. Tüm bu boyutlarıyla düşünüldüğünde günümüzde dünya üzerinde sürmekte olan çatışma durumlarında, bu kavram ve olguların nasıl kilit rol oynadıklarını görmek zor olmasa gerek.

Güncelde 1945’lerde zirveleşen ulus-devleti aşma ve dönüşüme uğratma arayışları yoğunlaşmış durumdadır.

#### 1-Ulus ve Ulus-Devlet Olgularının Doğuşu ve Gelişimi

İnsan toplulukları süreklilik arz eden bir tarzda “daha iyi bir yaşam” için mücadele vermişlerdir. Açığa çıkan yaşam sosyalitesine göre uygun sosyolojik formlar edinmişlerdir.

Bu sosyal formlara göre idari yapılar da oluşturmuşlardır. Ulus formu bu sosyal geleneğin izdüşümü olarak kapitalist devletçi sistemden önce belirmiş ve açığa çıkmıştır. Ancak konu ile ilgili farklı algılama ve yorumların bulunduğunu da belirtmeliyiz.

Bilindiği gibi “toplum” kavramının kendisi insanın araç yaratma ve bilinç dâhilinde, kolektif amaç temelinde türdeşleri ile birlik kurması ve diğer canlı türlerinden ayrışması ile belirginlik kazanmış ve oluşmuştur. Bu esaslar dâhilinde ulusun ele alınışı ve tanımı yapıldığında klasik tanımlama olarak; kültürel anlam yüklenimini toprak parçası, ortak bir tarih ve dil, ortak bir pazar ifadesi kullanılır. Bir diğer ifade ile kapitalist üretim sürecinin sonucunda şekillenen pazar ve bu pazar etrafında canlanan “üst-kimlik” olarak biçim kazanan benzer aşiret ve kavim topluluklarının dönüşüme uğramış ve devletleşmiş ifadesidir.

Bir diğerk tanım olarak ulus formuna burjuvazi tarafından çıkarlarının gözetilmesi temelinde bilinen tanımlamanın çok ötesinde bir rol yüklenmiştir. Bu siyasal rol ve misyon toplumsal bir form olmaktan öteye siyasal bir kavramlaştırmadır. Dolayısıyla; **“ulus, ümmet anlayışının dil sınırlarına çekilmesini ifade eder. Özünde sosyolojik olmaktan çok politik bir kavramdır.”**der Önderliğimiz.

Bu politik kavram etrafında egemenlik kavramı yeniden canlandırılmıştır. Sonuçta siyasal nitelik ile karakterize olan “ulus” kavramıyla egemenliği temsil eden “devlet” kavramı iç içe geçmiş ve günümüze dek varlığını korumuş olan ulus devlet öne çıkmıştır.

Ulus-devletin ilk öncülü genel anlamda mutlak monarşilerdir. Feodal iktidar süreçlerinde Roma Katolik Kilisesi’nin denetiminin başat döneminde ve monarşilerin öngünlerinde sistemsel çürüme ve kaos yaşanmaktadır. 16. ve 18. yüzyıllar arasında bu durum belirgindir. Etnik, dini, sosyal ve ekonomik çelişkiler çatışmalar ortaya çıkarmıştır.

Bu yıllarda kıta Avrupa’sında köylü ayaklanmaları, kilisenin para karşılığı “günah bağışlama ayinleri”ne karşıtlık temelinde başlayan sokak gösterileri, kilise tarafından horlanan Germenlerde gelişen ulusçu eğilim ve tepki en yoğun halini almış durumdadır. Kilise eksenli feodal devlet zordadır. Luther ve Calvin’le içte reform hareketi başlar. Tetikleyici dinamik, Germen ulusçuluğu olmuştur. Bu hareket kısa sürede hem kiliseye hem de şatoya dolayısıyla feodal sisteme karşı isyana dönüşmüştür. Protestan reformu biçiminde Almanya’da 1555’te resmen kabul edilen mezhepsel ayırım esasta Avrupa kıtasını teokratik ideolojinin kısılacında tutan kilise merkezli ideolojide ilk kırılmaya yol açan bir gelişme olmuştur. Katolik kilise devletinden kopuşu sağlamıştır. Düşünsel planda yaşanan Rönesans eksenli, dinden felsefeye geçiş temelini olgunlaştırmıştır. Bu gelişmeler kıta Avrupa’sında bulunan tüm toplumlara amaçlarına ulaşma ve dönüşüm yapma bilinci taşımıştır. Din “bireysel inanç” biçiminde görece bir serbestliğe ulaşmıştır. Tanrıya ulaşmada artık “aracı” (feodal kilise merkezli devlet) işlemez olmuştur. 16. yüzyıla gelindiğinde İngiltere dışında tüm Avrupa Protestanlaşmıştır. Kilise bağları zayıflayınca, kıta genelinde “uluslaşma eğilimi” güçlenmiştir. Bu ise kısa sürede kanlı çatışmalara yol açmıştır. Ekonomik-politik düzlemde, yeni güçlenmekte olan tüccar-burjuva sınıfı Protestanlığı desteklemiştir. Ekonomik planda derebeylik sınırlarını engel gördüğü için monarkı desteklemiş; devlet güvencesinde içeride sermaye birikimini yaratabilmek için merkantilizm yanlısı olmuştur. İlkel sermaye birikimi, sömürgeciliğin çıkarları ile örtüşmüştür. Bu yolla da “ulusal pazar” ihtiyacını önce ulus, sonra ise “ulusçuluğu” türeterek karşılamaya çalışmıştır. Diğer taraftan, Katolik kilise devleti de bu ulusçu eğilimlere ve ideolojik kopuşa dönük olarak hem Engizisyon Mahkemeleri yoluyla hem de ulusçu eğilimler arası çatışmaları kızıştırma yönündeki komplocu yöntemlerle reaksiyonu geliştirmiş-

tir. Ulusçu eğilim zaten karakteri gereği etnik çatışmayı potansiyel olarak taşımaktadır. Yine mezhep çatışmaları da esasta etnik karakterli çatışmalardır ve merkezi kilise iktidarının hegemonyasından kopuşun ideolojik kılıfı olarak kullanılmıştır.

## 2-Ulusçu Çatışmalar ve Westphalia Barışı

İngiltere-Fransa arasında “Yüz Yıl Savaşları” (1337-1453) ile başlayan ve 1500’lerde İspanya, Almanya, İngiltere, Fransa arasında yoğunlaşan savaşlara dek süren; yine 1618-1648 arasındaki “Otuz Yıl Savaşları”na dek dönemin Avrupa kıtasında kilise egemenliğinin zayıflaması ulusçu eğilimin öne çıkması ile paralel olarak kanlı çatışmalar yaşanmıştır. Daha fazla toprak ve güç elde etmek amacıyla ve monarşi görünümü bağımsız bir ulus biçiminde yaşama hedefiyle gelişen bu çatışmalar, ilgili tüm tarafları ve toplumları boğuntuya getirmiş; büyük tahripkâr sonuçlara yol açmıştır. Böylesi bir zeminde gelişen ve ifade edilen çatışmaları sonlandırıp, görece de olsa sükûneti sağlama amaçlı gerçekleştirilen Westphalia Barışı, kıta Avrupa’sı için önemli bir dönemeci teşkil etmiştir.

Westphalia Barışı/peace of the Westphalia (1648’ler...) esas olarak kıta genelindeki uluslar arasında ortak bir düzen nosyonunu tesis etme çabası olmuştur. Çeşitli tarihlerde yapılan görüşme süreçlerini içermiştir. Fransa’nın taleplerine cevaben Münster’de yapılan görüşmeler ile Fransa’nın Alsas bölgesine dek uzanan coğrafyada üç piskoposluk alanında etkinlik kurma hakkı sunulmuş ve kabul edilmiştir. İsveç için; Osnabrück’deki görüşmelerde, Stettin’e dek uzanan Pomeranya’da etkin olma hakkı tanınmıştır. Almanlar için Habsburg’lerin unvanlarının korunup tanınması (ki esasta Alman İmparatorluğu’nun tanınması) kabul edilmiştir. Hollanda’nın bağımsızlığı tanınmıştır. Avusturya için yenilgi süreci olmuştur bu süreçler. 1648 İngiliz Devrimi ile süreç daha ileri taşınmış; böylece kıta genelinde mutlak monarşilerden ulus-devlete geçişin koşulları olgunlaşmıştır.

1700’lere dek mutlak monarşiler ile ittifak kuran burjuvazi; bu tarihten sonra yeni arayışlara hız vermiştir. Bu yıllara dek düşün insanları çalışmalarını monarşi bünyesindeki “akademi”lerde yapmışlardı. Ancak bu tarihle beraber çalışmalarını monarşi akademilerinin dışında kendilerinin geliştirmiş oldukları LOKAL türü salonlarda devam ettirmişlerdir. Bu lokallere hem burjuvalar hem de kimi “aydınlanmış aristokratlar” itibar göstermişlerdir. Fransız aydınlanmacılığı diye öne çıkan muhafazakâr eğilimli Montesqueiucular (ki kuvvetler ayrılığı kuramı ile siyasal liberalleşmeye kapı aralamışlardır) Ansiklopedistler (ki kilise bağına bağlılığının kalan etkilerini tümünden gidermenin düşünsel zeminini güçlendirmişlerdir) ve Rausseaucu radikaller bu lokal çalışmalarda öne çıkmışlardır. İşte burjuvazi elindeki ekonomi gücünü kullanmış ve ilgili çevrelerin çalışmalarından yararlanmışlardır. Yeni projeler anlamında ekonomik planda mer-

kantilizm yerine liberal ekonomiye geçişi savunmuştur. Siyasal planda kral sembolünün “ilahi” birleştiriciliği yerine, “ulus kimliğinin” birleştiriciliğini öne çıkarmıştır. Böylelikle monarşik yönetim ulus kimliğinde senteze kavuşmuştur. Tebaalara dayalı siyasal düzenden, yurttaşlığın görece disipline edilmiş düzenine geçilmiştir. Bu yol ile toplum ve birey görece daha etkin hale getirilmiştir. Monarşik egemenliğinin yaratmış olduğu güvensizlik giderilmeye; ulus ve ulus-devlet kavramları ile iktidarsal egemenlik yenilenerek meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Modern egemenlikten ulusal egemenliğe geçilmiştir, iktidar yapıları arasındaki denge yeniden düzenlenmiştir.

### 3-Ulus-Devlet

*“Ulus-devlet eski çağlardan kalma rahip, hanedan, dini devlet adlandırmalarının çağdaş biçimidir. İktidarın özüne vurulan damgalarıdır. Kapitalizmin gelişim aşamasında ortak dil ve geleneklerle çevrili bir sınır, ideal birikim için tercih edilen coğrafi büyüklüklere. Kutsal vatan anlayışı değil; elverişli kâr, birikim alanı kavramı esastır. Dış rakiplerine kapatılan bu alan sermaye birikimini güvene almak, iktidarını güçlendirmek için idealdir.”*

Esas itibarıyla 19. yüzyılda özel bir devlet biçimi olarak gelişmiş olan ulus-devlet, baskıcı ve otoriter yapıya ihtiyaç duymuştur. Bilindiği gibi egemenliğini temsilen ortaya çıkan her iktidar ve devletin bir siyasal kimliği ve buna uygun biçimlendirilmiş ve üzerine yükselmiş “toplumsal kültürü”; iktidarsal egemenliğin belirtici öğelerinden olan ortak para birimi, sistemi içe ve dışa karşı “koruma” amaçlı askeri şiddet aygıtı olmuştur. Ulus-devlet bu öğeleri son derece sistematize kılmış ve egemenliğini geliştirmekte kullanmıştır. İdeolojik planda milliyetçiliğe ve şovenizme (azami kâr gölgesinde) sarılmıştır. Kültürel planda dikey ve homojenleştirici anlayışı temsil etmiştir. Sınırları dahi belirleyen ve içe-dışa karşı baskıcı orduyu konumlandırmıştır. Merkezi banka ve vergilerle denetlenen ulusal para endeksli ekonomiyi içermiştir.

Milliyetçilik bir ulus-devlet ideolojisidir. 19. yüzyılda toplumları en çok etkileyen siyasal fikir olan milliyetçilik, 1790’larda başlayarak hem Avrupa devletlerinin siyasetinde hem de uluslararası ilişkilerde en dinamik güç olmuştur. Açık ki bu milliyetçi zihniyet toplumları boğazlamaya sevk etmiştir. İradelerinin gelişimini engellemiş, potansiyellerin ortaya çıkmasına izin vermemiştir. Toplumlar adeta iradesiz yığınlar halinde orta yerde bırakılmışlardır. Rönesansın çıkışında birey-toplum ilişkilerinde yaratmış olduğu canlılık, kapitalizmle yerini durağanlığa ve bağınazlığa bırakmıştır. Homojen kültür etnik yokluğun dayatılması anlamında işletilmiştir. Oysa eski toplumsal yapılarda din ile bağlantılı “yatay üst-kimlikler” devletten görece bağımsızlığa; bölgesel dillere ve geleneklere çok sayıda alt kültürlerin “çoklu yapı” dâhilinde bir arada yaşayabilmelerine olanak sağlayabilmişlerdir. (Med-Pers, Latin, eski Çin vb). Ulus-devlette alt kültürler ve diller, inançlar adeta yok olmuş, bunları eritme

amaçlanmıştır. Sonuçta dini etnik ve kültürel ayrılıklar baş göstermiştir. Din temelli yatay üst-kimliğin gerileme sürecini yaşamış olması, feodal bağımlılıktan kopmuş olması vs bölgesel farklılıkların doğması sonrasında bir boşluk oluşmuştur. Milliyetçiliğin doğuşu bu maddi gelişmelerin sonucudur. Laikleşme-dünyalaşma dini zihniyetin gerilemesi yeni bir ideolojik örtüye ihtiyaç gösterir. Ulus olgusu ile ilgisi nedeniyle geliştirilmiş bir biçimi olarak düşünülmesi gereken milliyetçilik, ortak etnik duygu ve dinin yerini tutan bir inanç hizmeti gösterir. İçeride farklı etnik, mezhep, din vb gibi ideolojik unsurlar, dışarıda ise diğer benzer olgu ve toplumsal olgulara baskı ve sömürü başlatınca, milliyetçilik üst ırk anlayışına büründü. Bir zamanların üstün din anlayışı yerini, üstün ulus-ırka bıraktı. Bilimsel zihniyetin aydınlattığı toplumu, milliyetçilik tekrar din gibi karartmaya başladı. 19. ve 20. yüzyılın milliyetçilik yüklü zihniyeti, kutsal savaş anlayışı gibi, toplumları her türlü şiddet ve savaşa kaldırmaya en elverişli, meşruiyet sağlayan araç rolünü oynadı. 17. ve 18. yüzyıllar nasıl yoğunlukla ulusların doğuş yılları ise, 19. ve 20. yüzyıllar da milliyetçiliğin şahlandığı dönem oldu. Bu kapsamda dikey ve homojenleştirici kültür diğer topluluklara (görece daha bağımlı ulusal topluluklara ve kültür gruplarına) dayatılmış, asimilasyoncu zihniyet ırkçı niteliğe vardırılmıştır. Giderek yurttaşlık algısını da olumsuzlaştırabilmiştir.

Ulus-devlet bağlamında yurttaşlığın ele alınışında bir özgünlük gerçekleşmiş; otoriter ve baskıcı karakterine rağmen, bu hususta etnisiteden ziyade toprağa bağlı yurttaşlık gelişmiştir. Bu kısmi de olsa demokratik denetime olanak yaratabilmiştir. İlk dönemlerde (Almanya örneği açısından özellikle) etnik temelli yurttaşlığın geliştirilmesi, sonuçta yurttaşlığı ırkçı niteliğe büründürmüştür. Toprak esaslı ele alınışı ise bunun önünü alabilen önemli bir etken olmuştur. Kaldı ki normalde de (siyasal bir kavram olarak) yurttaşlık; etnik ve ulusal değer içermez. Daha çok karşılıklı hak ve hükümlülük anlamında devlet ile olan bağı ifade eder. Dolayısıyla ulusal aidiyet ile yurttaşlık-vatandaşlık farklılık içerir. Aynı ulustan olup da farklı devletlerin yurttaşı-vatandaşı olunabilmektir. Yeni devlet ile karşılıklı hak ve hükümlülük esasındaki üyelik, zorunlu olarak ulus üyeliğini doğurmamaktadır. Böylesi bir “tek dil-vatan-millet” dayatma, mantalite itibariyle ve milliyetçi ulusalcı şoven zihniyet dolayısıyla faşizan ve totaliter rejimlere yol açmakta; zoraki birliktelik dayatılarak çatışmalı sonuçlar yaratabilmektedir. Bu husus güncelde statükocu ulus-devlet dayatmacıları ile özgürlükçü kültür ve bağımlı uluslar arasındaki çatışmaların temel nedeni olarak varlığını devam ettirmektedir.

İdeolojik planda milliyetçiliğe sarılan ulus-devlet sahipleri, politika ve ekonomide liberalizme sarılmışlardır. Liberalizm ile kavramsallaştırılmış olan kimi “özgürlükçü” söylemler altında, kimi tavizler vererek (ki bunlar da ezilen kesimlerin mücadelesinin zorlamasıyla yapılmış olanlardır) egemenlikleri al-tında



tuttukları, sömürdükleri toplulukları aldatarak, varlıklarına, iktidarlarına meşruiyet kazandırması çabası gütmüşlerdir.

Bu yaklaşımlar yoğunluklu olarak 1648, 1776, 1789 devrimleri üzerinde (eşitlik, özgürlük, kardeşlik vb) geliştirilmiştir. Bu devrimlerin asıl yükünü taşıyanlar, ilk dönemler talepleriyle de kendilerini ortaya koymuş halklardır. Burjuva devrimleri demek bu gerçeği görmezden gelmekle eşdeğerdir. Burjuvazinin yaptığı, devrimlerin son günlerinde akılcı hareket edip kazanımlara çöklenme ve sahiplenmesi olmuştur. Nihayetinde bu biçimiyle adı geçen devrimler adeta ulusal mezhepler, ulusal devletlerin zafer çağrılarının başlangıcı ve ilanı olarak belleklere kazınmış, bu sınıfa mal olmuştur. Böylelikle 1800'lerin başlarından itibaren içeride işçi-emekçilerle dışarıda bağımlı ulusların bağımsızlıkçı mücadeleleri ve diğer egemen ulus-devletlerin kendi aralarında yaşanan çatışmalar ile kanlı sonuçlar devreye girmiştir.

#### **4-Egemenlik Savaşları ve Yeni Ulus-Devletin Doğuşu**

Ulus-devlet eksenli kapitalist sistemin azami kâr hırsıyla ideolojik planda milliyetçi-şoven kimlikli yapısı birleşince, sömürge alan edinmek için saldırgan yönelim içine girmiştir. Geliştirilen savaşlarda şoven milliyetçi hislerin dalgası ile toplumlar çatıştırılmış, karşılıklı önyargılar ile doldurulup yabancılaştırılmış ve elit çıkar grupların kurbanı haline getirilmişlerdir. Çatışmalar gerekçe yapılarak ulus-devlet sınırları fetişleştirilmiştir.

1800'lerde yoğunlaşp 1848'lere dek süren ezilenlerin sınıfsal mücadeleleri kıta Avrupa'sında bastırılınca genel olarak "burjuva devrimleri" tamamlanmıştır. Zaten 19. yüzyılın sonuna doğru Avrupa, ulus-devletlerden teşkil bir haritaya dönüşmüş durumdadır. Ulus-devlet kurumlaşması tamamlanmış gibidir. İçeriden ezilenlere, dışarıdan ise bağımlı ve egemenlik altında tutulmakta olan uluslara dönük baskı ve saldırılar sonucu kanlı katliamlar gerçekleştirilmiştir. Afrika ve Ortadoğu ülkeleri, Avrupalı egemen-sömürgeci güçlerin bu tahripkâr politikalarından büyük oranda zarar görmüşlerdir. "Böl-yönet" politikası ile adeta birbirine kırdırılmışlardır. Bir yandan da egemen ulus-devletlerin arasındaki çatışmalar yoğunlaşmaktadır.

1870'lerde "Alsace-Loiraine" üzerine Almanya, Fransa çatışması yaşanmıştır. Osmanlı, Avusturya-Macaristan, Rus imparatorlukları bünyesinde egemenlik altında tutulan toplumlarda iç dinamiklere dayalı ve dış yönlendirmelerin de etkisiyle bölünme, kopuşlar gerçekleşmiştir. Bu durum I. Paylaşım ve Egemenlik Savaşı'yla beraber daha da artmıştır. Özellikle savaş döneminde W. Wilson'un "Kendi Kaderini Tayin Hakkı"nı (KKTH) tanınması ve dolayısıyla milliyetçi ilkelerin geçerli hale gelmesiyle beraber, Doğu Avrupa ve Balkanlar'da, yine Kafkasya ve Asya dolaylarında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Kopmalar görünürde "bağımsızlıkçı" olsalar da ağırlıklı olarak emperyalist güçlerle merkezi ulus-devletlerin kendi arasında ulaşılmış oldukları anlaşma ve

planlamalar dâhilinde açığa çıkmıştır. Bu ise ilgili bölümlerde toplumların tarihi, kültürel ve ekonomik yapıları itibariyle uyumsuzlukların gözetilmemiş olması dolayısıyla “iç çatışmaları” tetiklemiştir. Kimi istatistiki verilere göre Orta ve Doğu Avrupa’da 20 milyon dolayında insan, kendilerini bağlı hissetmedikleri ulusların içinde “dini-ulusal-kültürel” azınlık biçiminde adeta küskünlük içinde yaşamaya zorunlu bırakılmıştır. Ortadoğu’da bu nedenlerden dolayı kimi uluslar birden çok uluslar arasında paylaştırılmış; bu ise uzun yıllara yaydırılmış çatışmalara yol açmıştır. Bunun en somut örneği Kürtlerin içine itilmiş olduğu durumdur. “Kürt kapanı” böylesi hesapların ürünü olarak gerçekleşmiştir. Ermenilerin, Asurî Süryanilerin vb durumu da çok farklı olmamıştır.

Benzer ayrışma ve bölünme süreçleri Ekim Devrimi sonrasında eski Rus imparatorluk egemenliği altındaki alanlarda yaşanmıştır. Özgünlüğü ise “ayrılma hakkının” SSCB ilkeleriyle hak olarak (prensip olarak) tanınmasıdır. Özellikle Sovyet Rusyası ile yapılan Brest-Litovsk Antlaşması ile beraber Letonya, Litvanya, Estonya, Polonya, Finlandiya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Gürcistan, Azerbaycan ulus-devletleri kurulmuştur. 1829’da Hırvat-Sırp ve Slovenler birleşerek Yugoslavya’yı (ki günümüzde tekrar parçalandılar) kurmuşlardır. Elbette sancılı, acılı kimi durumları yaşayarak bu sonuçlara ulaşmışlardır. Ancak özgünlüğü de ortadadır. 1919’dan itibaren İngiltere, Osmanlı’nın zayıflama ve parçalanma döneminde yeni çıkar hesapları temelinde birçok ulus-devletin inşasını yönetmiştir. Irak, Ürdün, Filistin, Suriye, Lübnan gibi ülkeler bu süreçte beraber devletleştirilmişlerdir. Osmanlı sonrasında Anadolu’da ise üstten dönüşümlü (ve Napolyon militarizmi Fransız 3. Cumhuriyetinin 1878-79 Alman devletçi burjuva kapitalizminden esinli) olarak 1923’te Türkiye ulus-devleti inşa edilmiştir. 1932’de eski Hicaz topraklarında Suudi Arabistan kurulmuştur. 1935’te Acemistan, bu kez İran adıyla benzer bir süreç yaşamıştır.

İnsanlık tarihinin bilinen en yıkıcı savaşı olan II. Paylaşım mücadelesi dönemiyle beraber sistemin öncülüğüne soyunan ABD sömürgecilikte yeniliğe gitmiş; “yeni sömürge” adıyla bilinen yeni yapılar ile görece “bağımsızlıkçı” yaklaşım geliştirilmiştir. Bunun maddi temelini oluşturmak amacıyla BM ve Atlantik sözleşmeleri yeniden gözden geçirilerek düzenlenmiştir. Bu bağlamda 1948’de Hindistan ve İsrail ulus-devletleri kurulmuştur. Hindi-Çin’inde bölünme sonucu Kamboçya, Laos ile iki Vietnam olmak üzere yeni ulus-devletler doğmuştur. Pakistan ulus-devleti kurulmuştur. 1945 yılına dek belli başlı birkaç devletle (Mısır, Fas, Libya, Etiyopya ve İngiliz Dominyumu olan Güney Afrika Devletleri) sınırlı olan Afrika’da 1950’lerde cetvelle çizilip ayrıştırılmış onlarca yeni ulus-devlet inşa edilmiştir.

Tüm bu gelişmelerle birlikte 1950 yılı ulus-devletin zirveleşme süreci olmuştur. Ulusçu, milliyetçi eğilim tavana vurmuştur. Sistemsel-yapısal kriz baş göstermiştir.

***“Devlet iktidarının en zirvesinin II. Dünya Savaşı’nda oluşan milliyetçilik çağı, yol açtığı yıkımla kapitalizmin genel ve sanal krizinin de başlangıcı oldu. Milliyetçiliğin ve insanlığın bir arada yürüyemeyeceği anlaşıldı.”***

Hemen bir hususa vurgu yapalım; aktarmaya çalışılan ulus-devlet ayrışması ve verilen bağımsızlıkçı mücadelelerin sonucunda açığa çıkmış yapılar tümünden emperyalist plan dâhilinde işlememiştir. Kaldı ki toplumsal gelişmeler tekil bir irade ile yürümezler. Çoklu etkileşimle denklemlerle ilgili gerçekleşirler. Dolayısıyla aktarılanlarda öz dinamiklere dayalı olarak gelişen ve üzerlerindeki yabancı egemenlik bağlarından kopma hedefi ile özgürleşmiş örnekler de vardır. Emperyalist manipülasyon ile ilgili olarak belirtilmek istenen şey dünya düzleminde geliştirilmeye çalışılan ve merkezinde Avrupalı emperyalist ulus-devletin bulunduğu politikaların amaç ve niteliğidir. Bu politikaların doğurduğu sonuçlardır. Bunun dışındaki gelişmeler esas olarak ulus-devlet olgusunun yine “ulus”un toplumlara göre farklı algılanışı ile yakından bağlantılı olmuştur.

### **5-Ulus-Devlet: Toplumların Özgünlüklerine ve Algılanışlarına Göre**

Egemen kesimlerin elinde ulus kavramı uzlaşma sağlarken, ezilen kesimlerin elinde ise değişim ve devrim için bir silahtır.

Bağımlı ülke toplumları açısından egemen ulusun ideolojik, ekonomik, politik tahakkümlere karşı “ulusçuluk” bir nevi savunma hattı işlevini görmektedir. Bu yönüyle de bir hak olarak kabul görmektedir. UKKTH de bu kapsamda ele almır. Tahakküm ve egemenliğe karşı çıkma anlamında değerlendirilmektedir. Benzer bir ulus yarı-bağımlı yeni tür sömürge ülkelerindeki anti-emperyalist mücadelelerde görülmekte; yabancı sermaye gücü karşısında ulusal duvarları yükseltmek meşru sayılmaktadır. Baskı altındaki kültürler açısından da kendilerine dayatılan hor görme ve aşağılamaya kültürel kimliklerini koruma ve sahiplenmede sarılan bir dal olmaktadır. Ulusçuluğun tüm bu hususlarda dıştan baskı ve egemenlik dayatmalarına karşı takınılan tavırlardan haklılık payı bulunduğu açıktır. Zulme ve kölelik, boyunduruk dayatmalarına karşı direniş evrensel kabul gören bir haktır. Bu yönlü ilgili toplumların potansiyellerini açığa çıkararak gelişebildikleri ve görece özgürleşebildikleri de doğrudur. Sorun bu haklı ele alışı, zamanla egemen ulus şovenizmine kayması noktasındadır. Nihayetinde ulusçu akımlar egemen bir devlet biçimlendirmesine başlar başlamaz ifade edilen ilerletici işlevlerini de yitirmişlerdir. Kaldı ki günümüzde sorun bu ulusçuluğun ele alınış mantığı ve bu eksenli özgürlük talebinin “ayrı devlet kurma hakkı” biçiminde algılanması noktalarındadır. Bu anlamda egemen hale gelen ulusçu zihniyet ile bir süre sonra içe dönük benzer baskılama yöntemlerine girilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayıdır ki ulus algılanması zihni planda çağdaş ölçülere göre yenilenmek, asimilasyonist ve homojenleştirici dayatmalardan kurtarılarak demokratikleştirilmek durumundadır.

Aksi halde ulus ve ulus-devlet adına kanlı milliyetçi çatışmalar devam eder, baskıcı rejimler varlıklarını sürdürürler. 19 ve 20. yüzyıl Avrupa'sının egemenlik kavramının soy kütüğünde önemli yer teşkil eden ulus-devlet yeni barbarlıklara kapı aralayabilir.

## **6-Ulus Devletin Tıkanması ve Blok Sistemi**

20. yüzyılın başlarından itibaren ulus-devlet gelişmiş sanayi devletlerinden büyüyen toplumsal, ekonomik ve askeri baskılarla başa çıkmakta zaten yetersiz kalmaya başlamıştır. Sistemin fiili öncülüğünü yapan İngiltere ve kısmen de Fransa devasalaşmış sorunların altında kalmıştır; sistemsel tıkanma başlamıştır. Ekonomik planda üretim ve tüketim kitlesel hal almasına rağmen buna uygun bir düzenleme oluşturulmamıştır. Her geçen gün sayısı artan ulus-devlet arasında baş gösteren çatışma ve savaşlara küresel düzeyde çözüm getirilememiştir. Artan kültürel çeşitliliğe yanıt olunamamış; homojen ve dikey kültür mantalitesi değişime uğratılamamıştır. Gelir paylaşımındaki adaletsizliğin (sistemin bekası temellinde) korkunç boyutlara ulaşip potansiyel tehlike halini alması önlenememiştir. Sanayideki gelişimle birlikte tahripkârlığı daha da artan ve yakınlaşan silah kullanımının önüne geçilememiştir. Sonuçta I.ve II. Paylaşım Savaşları gerçekleşmiştir. Ulus-devletin zirvesi olan 1950'lerden sonra oluşan ve "dehşet dengesine" yol açan bloklaşmayla beraber, her iki sistemde de (kapitalist ve reel sosyalist) çözüme dönük arayışlar başlamıştır.

ABD öncülüğündeki emperyalist-kapitalist sistem, ulus-devletin blok biçiminde hareket edebilme planını devreye sokmuştur. Ardından klasik sömürgelelerden kimi düzeltmelere giderek yeni sömürge türü bir yapısal şekillenışı düzenleyen "Truman Doktrini"ni geliştirmişlerdir. Reel sosyalist devletlerde de ulus-devlet sınırlarından çıkıp görece daha geniş, ulus üstü birliktelikler temelinde ilişkilendirerek bloklaşma geliştirilmiştir. Blok dışı kalan ülkeler de arada dengelere dayalı varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Gelişen bloklar bir anlamda tıkanan sisteme farklı ideolojik zeminlerde çözüm bulma girişimi olmuşlardır. Varşova ve NATO Paktı eksenli bloklaşma ile yeni ulus ötesi devlet biçimlerini hedeflemiştir. Denilebilir ki; blok sistemi hem yeni ulus ötesi devlet biçiminin ilk arayışı ve hem de öncelikli devlet biçimlerine geri dönüşüm demesi olmuştur.

Bunlar yalnızca ulus-devletlerin koalisyonlarından oluşmuyordu. İdeolojik bir topluluk kavrayışı içinde, toprağa veya kültüre dayalı bir topluluktan çok fiilen değilse de önsel olarak evrensellik içeren blokta, yeni yatay seçkin kültürlerin inşasında, kurumsal olarak uluslararası paranın yaratılmasında, her şeyin üstünde de ulusal silahlı güçlerin kasıtları doğrultusunda blok sistemi ulus-devletten kesin bir kopuşa işaret ediyordu.

Bu türden bir kamplaşmadan ideolojik dayanışma ve mücadele ihtiyaçları kadar "saldırmazlık anlaşmaları"ndan da anlaşılacağı üzere, yıkıcı, herkesi vu-

ran uluslararası savaşlar karşısında farklı çözüm yöntemlerini bulma arayışlarının payı da olmuştur. Sorunlar salt bir ulusu ilgilendirir olmaktan çıkıp, kısa sürede tüm dünya ulusları ve toplumlarını etkileyebilecek düzeye ulaşabildiğinden dolayı daha dikkatli hareket ediş kaçınılmazlaşmıştır. Gelişmelerin bir de bunlarla bağı bulunmaktadır. Durum bu iken kısa sürede bu değişimin mümkün olamayacağı blok sistemin deneyiminden de anlaşılmıştır. Çok daha köklü çözüm gerektirdiği açığa çıkmıştır.

Ulus-devletin siyasal kimliğindeki toprağa dayalı yurttaşlığı yerine, üyeliğe ideolojik temeli koyan; dikey ve homojen milliyetçi ulus-devlet kültürü yerine ortak söyleme dayalı yatay seçkin kültürü geliştiren; ulusal orduların başına buyruk hareket tarzı yerine ise blokların denetiminde birleşik komuta yapılı denetime geçilerek ulusal hareketlerini kontrol etme hedefini gözeten bloklar, zamanla kuruluş esaslarından uzaklaşarak eski devlet biçimlerini andırır olmuşlardır. İdeoloji toprakla özdeşleşip silikleşmiş, karşıtına dönüp gericileşmiştir. Bloğun tüm faaliyetlerinin de-facto öncülüğünü yapan güce, onun çıkarlarına endekslenir olmuştur. Genel çıkarlar gözetilmez olmuştur. Üye ülkelerin özgürlükleri ve ihtiyaçları görmezden gelinmiştir. Yatay kültürlerin gelişim sorunları önemsenmez olmuş, kapsayıcılık temelli, demokratik açılımlar geliştirilmemiştir. Adeta daha büyük ulus-devlet formu biçiminde “Doğuculuk”, “Baticılık” türünden coğrafi bölünme gerçekleşmiş; toplumlar arada sıkıştırılmış ve neşesiz bırakılmıştır. Tüm bu nedenlerden ötürü olsa gerek 1960’lı yıllarda başlayan ve hem Doğu’da hem de Batı’da gelişen protesto hareketleri her iki sistemi de hedefleyerek büyümüştür. Barış hareketleri, çevreci ve feminist hareketler, STK’ler, “68 hareketi” bu sistemlere yöneltilmiş isyancı çılgınlıklar olmuştur.

Kapitalist bloğun -Batı’nın- verili sistemin sahibi olduğu aşıkardır. Ancak bu sisteme alternatif olma iddiasıyla öne çıkan reel sosyalist bloğun toplumlara onca umut verip yanıt olamaması, vaatlerini yerine getirmeyip hayal kırıklığı yaratması; olası toplumsal arayışları da “boş avuntularla” uğraştırıp beklentiye sokarak engellemiş bulunması, kapitalizmin ve dolayısıyla ulus-devletin ömrünün uzamasına yol açmıştır. Bununla da kalınmamış, sosyo-ekonomik planda kapitalist sistemin etkisinde kalınmış, sınırları fetişleştirilmiş ve devlet her şeyin üstüne konarak “devlet kapitalizmi” geliştirilmiştir. “Demir perde”ler örülmüş, devletli, hiyerarşik, sömürü düzenini koruyan egemenlik anlayışı, yerleşik hale gelmiştir. Reel sosyalist blok ülkeler, savaşta kendilerinin de yenildiklerini görüp kabullenmemiş, bu yüzden de yenilenme ihtiyacını da derinden hissetmemişlerdir. Son dönem bağlamında geliştirilmiş olan “Glastnost” ve “Prestroyka” da sonuç almamıştır. Doğu’da bunlar yaşanırken Batı’da kapitalist sistem her şeye rağmen bir biçimde kendini yenilemeye koyulmuştur. Bu kapsamda Yeni Dünya Düzeni (YDD) Pax Amerikan’ca türü açılımlar denenmiştir. Gerçi bunların da çözümsüzlüğü kısa sürede görülmüş-tür. Ancak özgün olan

yanı Batı bloğu görece de olsa Doğu bloğuna göre çözüm aramada daha girişken ve “yenilikçi” olmuş, adımlar atmıştır.

Tüm bunların ardından reel sosyalist blok yıkılmıştır. Kapitalist blok tarihin en büyük ve ciddi kaosuyla yüz yüze kalmıştır. 19. ve 20. yüzyılın siyasal kavrayışı ve oluşturulmuş politik dengeleri ile bugün sistemin yaşatılmayacağı netçe açığa çıkmıştır.

### **7-Ulus Devletin Aşılmasını Koşullayan Gelişmeler**

1970-80 yılları arasında bilgi teknolojileri anlamında adeta devrim yaşanmıştır. Mikro elektriğin kullanımı, uydu sistemlerinin geliştirilmesi, görsel cam, fiber optiğin iletişim araçları ve telekomünikasyon alanlarında işletilmesi ciddi olanaklar açığa çıkarmıştır. Böylece büyük ölçekli veri işleme olanığının oluşması ve bütünsel sonuçlara ulaşılmış olması sonucu adeta sanayileşmenin yeni bir aşamasına geçilmiştir. Gelişen teknoloji küresel düzlemde bütünleşmeye muazzam olanaklar yaratmıştır. Toplumlar arasındaki iletişimi artırıp arasındaki yabancılaşmanın kalkmasının; milliyetçi ön yargıların kırılabilmesinin, fetişleştirilen ulus sınırlarının ötesinde de toplulukların aynı insansı hayaller ve beklentiler içerisinde yaşadıklarını yakından görebilmeye el veren zihni anlayışa ulaşabilmenin koşullarını açığa çıkarmıştır. Üretim ve tüketim büyük oranda anlamını yitirmiştir. Ulus devletin toprakla özdeşleşme duygusu uluslararası yaygın ticari gelişmişlikle beraber zayıflamıştır. Uluslar arasında yatay iletişim öne çıkmıştır. Ulaşımın seyahate fırsat sunması bilgi alış verişini arttırmıştır. Ulus ötesi iletişimde telefon, fax, internet vb araçların yanında ulus ötesi şirketler, üniversiteler, dini kuruluşlar, sendikalar yapmış oldukları seyahatler yoluyla nesnel anlamda bilgi alış verişinde taşıyıcı misyon edinmişlerdir. Siyasal kültür açısından yatay iletişim artmış, güçler, ulus ötesi küresel demokrasi platformları ve muhalif akımların dayanışmasıyla daha da anlam kazanmıştır.

Bilim tekniğin sosyal bilimlerin de önünü açan muazzam olanaklara kapı aralamış bulunmasına rağmen sistemlerin tıkanıklarını aşmaları esas itibari ile kaynağının paradigmatik iflas noktasında olduğunu ortaya koymuştur ki sosyal bilimlerin sistem güdümüne alınması çözümsüzlükteki paylarının nedenini izah etmektedir.

Günümüzde bu tıkanıklıktan kaynaklı olan sorunlar hat safhaya ulaşmıştır. Gelir adaletsizliği küresel çapta yaygınlaşarak derinleşmektedir. Nükleer sanayi ve ağır sanayi atıklarının, sera gazının denetimsiz rastgele doğaya salınımı, nükleer deneme ve silahların fütursuzca kullanımının sonucu eko-sistem ciddi düzeyde tahrip edilmiştir. Sosyal planda yaşanan çözümsüzlük sonucunda kadının cins olarak, etnik kültürlerin ve ezilen sınıfların da genel toplumsal öz-gürleşme arayışlarının artmasına yol açmış; cins eşit-sizliğine; homojenleştirici, asimilasyonist, hegemonyacı, hiyerarşik egemenlik sistemine karşı ciddi hare-

ketlenmelere yol açmıştır. Sisteme azami kâr temelli arayış ile ilgili olarak, eldeki “ihtiyaç fazlası ürün”ü sunabileceği yeni pazar arayışına yönelmektedir. Bu ise, bahsedilen düzeyde bir küresel yayılmaya uygun bölgesel zeminlerin yaratılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla sistemsiz politikalarda yerleşik kılınan “yeni sömürge” türü ulus devletlerin dönüşüme yatırılması kaçınılmazlaşmıştır. Çünkü ulus ve ulusçuluk gibi kavramlaştırmalar güncelde toplumsal ve ekonomik sorunlara çözüm değerinden çok uzak bulunmaktadır. Çözüm değeri içermemektedir. Bu anlamda şoven ulusçuluktan uzaklaşmak, milliyetçiliği kullanmamak elzem olmuştur. Ulus olgusunun özgün kimi toplumsal sorunlara çözüm olduğu noktaları dışında tutarak diğerlerini ölçü olarak almamak mutlak bir kural olarak kabulü gerektirmektedir.

Tüm bu vurgulardan çıkan sonuç şudur; ulus devlet artık aşılmıştır. Kapitalizmin ulusal kurtuluş istemi çözülmeye uğramıştır. Ulus ötesi düzlemde gelişmeler de oluşumların kurumsallaşma çabaları da bunun bir göstergesi olarak her geçen gün artmakta ve büyümektedir. ABD gibi kimi ulus devletler, uluslararası ilişkilerde yön verici organizasyon ve müdahalelerde bulunmaktadır. Bu yolla dünyayı adeta bir imparatorluk alanı haline getirip yönetmek istemektedirler. Bu kapsamda değerlendirilebilecek ulus ötesi zirveler anlamında G-8’ler, Davos Kulübü, Bilderberg Toplantıları ve benzerleri öne çıkmaktadır. Ulus ötesi korporasyonlar gelişmekte sermaye yeni teknolojilerin, malların küresel dağılımını sağlayacak düzeyde geniş iletişim ağları kurmaktadır. Elbette bu zirveler ve faaliyetler kapitalist sistem sahiplerince, özelden de imparatorluk merkezi konumundaki ABD ile eklemlenerek yürütülmektedir. Bu korporasyonlara bağlı ulus devletler de vardır. Ancak ABD gibi güçlerle diyalog ve ulus ötesi korporasyonlarla pazarlık halinde çalışmakta; ülke için sermaye işlerinde kendilerine pay istemektedirler. Karşılığında da denetimlerinde tuttıkları toplumları “kontrol” etme görevleri ile yükümlü kılınmaktadır.

Bir hususun altını çizmekte yarar vardır; “ulus devlet aşıldı, çağı geçti” derken, küresel emperyalizmin onaylanabilirliği kast edilmemektedir. Kaldı ki bahsedilen gelişmeler salt tek yanlı irade ile yönlendirilen gelişmeler olmayıp, çoklu dinamiklere, bilim teknik gelişimine, toplumsal ihtiyaçlara dayanmakta ve belirginlik kazanmaktadır. Halklar, STK örgütlenmeleri, küresel muhalif akımlar, küresel demokrasi talebi ile gelişmeleri etkileme ve şekillendirme amacıyla arayış ve çaba içerisine girmektedirler. Değişim ihtiyacı verili nedenlerle ilgili olarak işlemektedir. ABD öncülükli küresel emperyalizmin bugün ulus devlet modelini değiştirme girişimi, esas olarak sistemin küresel düzeydeki siyasal, ekonomik, askeri açmazlarıyla; mevcut politikalarının güncel realiteyle uyuşmamasıyla, engelleyici hale gelmiş olmasıyla yakından ilgilidir. Artık verimli olmaktan çıkmış olmasıyla bağlantılıdır. Marshal-Truman Doktrinini, YDD, Pax Amerika, neo-liberalizm adı altında geliştirilmiş ve denenmiş olan, güncelde Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) adı verilen politikalar, bahsedil-

len amaçları çözmeye, sistemsel uygun yeni düzenlemeyi tesis edebilmekle ilgili arayışlar olmaktadır. Bütün bunlar ışığında ele aldığımızda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; 1990-2000 yılları bir nevi “geçiş süreci” olmuştur. Geçen bu yılların ardından halklar kadar egemenler de kimi sonuçlar çıkarmışlardır. Bu geçiş süreci 11 Eylül ile sona erdirilmiş, küresel sistemin çıkarlarını gözetme temelinde ABD öncülüğünde yeni sistemsel şekillendirme hamlesi radikal yönlemlere dayalı olarak devreye sokulmuştur.

## **8-Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'na (UKKTH)**

### **Reel Sosyalist Yaklaşım**

İfade edilenler bağlamında emperyalistler kapitalist sistemin ulus anlayışı ve ulus eksenli politik tutumu, Wilson Prensipleri ile temelleri atılan UKKTH'ye ve yüklenen misyonu ele almaya ve aktarmaya çalıştık. Buna alternatif olma temelinde geliştirilmeye çalışılan reel sosyalist algılayışa ve UKKTH ilkesine değinmek konumuzu tamamlayacaktır.

Daha I. Enternasyonal süreçlerinden itibaren bir biçimde konu ele alınmaya çalışılmıştır. Sonraki algılamaya esin teşkil eden ilk yaklaşım Engels tarafından yapılmıştır. Aslında o da bunu yeterli sorgulamaya tabi tutmadan Hegel'den almıştır. Böylece halkları, toplumları sınıflandırmış, demokratik merkezi hukuk devleti kurmaya ehil olup üretici güçleri geliştirme potansiyeli taşıyan “tarihsel halklar” ve bir de prekapitalist ilişkilerin çözülmesine tepki olarak da doğmuş olan “tarihsel olmayan halklar” (bir nevi tarihsiz halklar) ayrımı yapmıştır. Bu ayrım ile ulusalcı-milliyetçi akım ve hareketleri enternasyonalin desteklemesi ya da karşı olmasına ölçü belirlemiştir. Bu kapsamda 1948'lerde İtalyan, Macar, Leh milliyetçiliklerini destekleme kararını almıştır. Ancak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sınırında yaşamakta olan Güney Slavların (Pan-Slavcı) milliyetçi hareketini “karşı devrimci” sayıp desteklememiştir. Marx'ın yaklaşımı daha özgün olmuştur; *“başka bir milleti baskı altında tutan bir millet kendi zincirlerini yaratmış olur”* demiştir. Kuşkusuz ki halkların özgürleşme mücadelesini “tarihsel olan ya da olmayan” biçiminde tasnif etmek çok gerçekçi olmaz, olmamıştır da. Kaldı ki emperyalist koşullarda sömürü ve egemenlik dayatmaları küreselleşme eğilimine daha o zamandan girmiştir. Dolayısıyla baskı ve dayatmalar tüm halklara ve toplumlara az çok benzer düzeyde yansımaları bulmuştur. Bu hususa rağmen ifade edilen tasnifçi tutum II. Enternasyonal'e de geçmiştir.

II. Enternasyonal 1896'da alınan kararla ulusların-milletlerin tam özerkliklerini ve UKKTH'yi kabul etmişse de pratik-politik düzlemde bu yeterince yansımamış muğlâk bırakılmıştır. “Polonya bağımsız mı, özerk mi olmalı?” tartışmalarında bu muğlâklık karşılıklı daha net açığa çıkmıştır. Almanya, Avusturya ve Rusya arasında üç parçaya bölünmüş olan Polonya için Polonya Sosyalist Partisi bağımsızlık istemiştir. Roza özerkliği savunmuş Polonya'nın



sosyalist partisini şovenlikle suçlamıştır. Roza Luxemburg bağımsızlığı hak olarak kabul etse de kapitalist ele alışı “oyun” addetmiş “...bugün ulus kavramı, emperyalist arzuları saklayan bir örtüdür” diyerek tavrına izah getirmiştir. Devamla “sınıflara dayalı toplumlarda türdeş bir toplumsal ve siyasal bütün olarak millet mevcut değildir... en güçlü maddi ilişkiden en hassas olana kadar mülk sahibi sınıflarla kendi bilincine varmış proleteryanın birlikte, ayrışmamış bir milli bütün olarak aynı tavrı alacağı tek bir toplumsal arena yoktur.” demiştir. Özetle UKKTH hususunu o günün koşullarında emperyalist oyun diye kabul edip genelleştirerek karşı durmuştur. Enternasyonal bünyesinde yaşanan tartışmalarda özgün bir tavır Otto Bauer tarafından ortaya konmuştur. Bauer’e göre uluslar-milletler sınıfsal farklılıklar içerseler de aynı zamanda bir “kader ortaklığı” içindedirler, bu yüzden de eğer milliyetçiliğe karşı çıkılacaksa, milliyetçilik kendi zemininde yenilgiye uğratılmalı ve milliyetçi örgütlenmelere karşı çıkılmalıdır, demiştir. Bu an-lamda da UKKTH salt siyasal bağımsızlık ya da federasyon biçiminde algılanmamalı demiş; ulusal-millî ve kültürel özerklik biçiminde de bunun sağlanabileceğini savunmuştur. Onun bu düşünceleri “milliyetçi” bulunmuş ve eleştirilmiştir. Ancak düşünceleri birçok ülkedeki solcu ulusal hareketlerde zemin bulabilmiştir. Bolşevikler de bir biçimde bu tartışmalara katılmışlardır. Zaten Ekim Devrimi’nin hemen ardından “uluslar sorunu” ile karşı karşıya kalınmıştır. Polonya, Doğu ve Orta Avrupa halkları, Gürcistan sorunu, “Doğu halkları sorunu” ekseninde tartışmalar yapmışlardır. Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin (Letonya, Litvanya, Estonya, Polonya, Finlandiya) devrimden hemen sonra bağımsızlıkları tanınmıştır. Genelde sovyetik hükümetler kurulmuş, Polonya ve Finlandiya’da burjuva iktidarlar başa geçmiştir. İlkesel olarak Bolşevikler bu hükümetleri tanımak zorunda kalmışlardır. Rus İmparatorluğu’na etnik ve dinsel olarak görece yakın olan Ukrayna ve Beyaz Rusya’daki Slav halkların, dışsal “bölünme” dayatmalarına rağmen bağımsız yapılar biçiminde Sovyetlerle ilişki halinde sancılı da olsa sorunlarını çözümlenmişlerdir. Ukrayna’da anarşist köylü lider Nestor Mahno Sovyetik dayatmalara karşı etkili dirense de o da sonradan yenilmiştir. Ukrayna ve Be-yaz Rusya 1920’lerde SSCB’ye dahil edilmişlerdir. Böylece Batı’da ayrılıkçı “çözüm”, Doğu’da ise “ittifak temelli birlik” ile sorunlar bir biçimde hal edilmiştir. En çok uğraşılan bölgeler ise “Müslüman toplulukların” bulunduğu alanlar olmuştur. 1921’de Rus İmparatorluğu’nun nüfusunun 30 milyonluk bir kesimini ifade eden bu sorun yoğun bir şekilde uğraştırmıştır. Devrim sonrasında, “milliyetler halk komiserliği Narkomnak” kurulmuş ve konu bu zeminde ele alınmıştır. Başında Stalin bulunmaktadır. Sonradan çok özgün yaklaşımla ayrılacak olan Sultan Galiyev bu komiserliğin üyesidir. Narkomnak’ın ilk bildirisinde; ilgili toplumların ulusal varlıklarını, inançlarını sürdürebileceklerini, kendilerinden sadece sadakat istendiği vurgulanmıştır. Bu genel yaklaşımda, asıl hata ise 30 milyonluk toplumu Müslüman inançtan hareketle homojen, tekil bir kitle olarak

ele almak olmuştur. Oysa etnik, dinsel, ekonomik farklılıklar barizdir. Bu nedenle de sorunlar çözümlenememiştir. Türkistan’da isyan, Tatar ve Rus köylelerinde ayaklanmalar baş göstermiştir. Trans-Kafkasya’da da benzer sorunlar baş göstermiştir. Gürcüler, Dağıstanlılar, Azeriler arasında etnik ve sosyo-ekonomik farklılıklar görmezden gelinmiş “totalci” yaklaşım ve ilgili toplumlar tekil-homojen yapı olarak algılanıp “Trans-Kafkasya” olarak Sovyetlere katılımı öngörülmüştür. Gürcü Komünist Partisi buna karşı çıkmıştır. Gürcistan’ın eşit koşullarda SSCB’ye katılımını savunmuştur. Kargaşa, çatışma ve kaos buralarda da yoğunlaşmıştır. Sonuçta tüm bu gelişmelerin etkisinde büyük Rus şovenizmi hortlamıştır. Özerklikler sınırlandırılmış ve merkezi denetim ağırlaştırılmıştır. Tasfiyeler devreye sokulmuştur.

Bu gelişmelerde Rus şovenizminin Bolşevikler içindeki temsilcileri Stalin ve Cerjinski olmuştur. Lenin her ikisi hakkında güvensizliğini Troçki’ye aktarmıştır. Stalin’in genel yaklaşımında Bauer ve Roza’ya da karşı olan bir tutum vardır. Bauer’i milliyetçilik ile Roza ve Kautsky’yi “kültürel özerkliği” savunmakla itham etmiş ve eleştirmiştir. Anlaşılacağı gibi merkezi yanı tercih eden tutumun sahibi olmuştur. Sultan Galiyev “Doğu Halkları Kurultayı” eksenli çözümlerde ideolojik olarak farklı çizgide olmuş, Almanya’dan devrim beklentisini eleştirmiş, asıl olarak sömürgelerdeki mücadelenin yükseltilmesine, dünya ölçeğinde sömürgeler devrimi yoluyla dünya devrimine ulaşılacağı ve bunun için “sömürgeler enternasyonalı”nin kurulmasına ağırlık verilmesini savunmuştur.

Tüm bu süreçlerde Lenin başlangıçta net tavrın sahibi olamamıştır. Daha çok yanlışlara tavr almıştır. Bernstein’in “sosyalist bir sömürge siyasetine” Stalin ve Cerjinski’nin şoven tutumlarına karşı çıkmıştır. Genel olarak her koşulda ayrılık ve siyasal bağımsızlığın tercih edilir bir çözüm olmadığını ve olamayacağını belirtmiştir. Bu noktada Rusya yakın olsa da onun bir örnekten yola çıkıp (Polonya örneği) genel anlamda UKKTH ilkesini sorgulamış olmasını eleştirmiştir. Lenin “ezen ulus sosyal demokratları ayrılma özgürlüğünü, ezilen ulus sosyal demokratları birleşme özgürlüğünü savunmalı” demiştir. Bu karmaşık ve kaotik ulus sorunları ve Rus şovenizmi tehdidi arasında “uluslar sorunu” adlı yazılarına başlamıştır. SSCB’nin korunup güçlendirilmesinin doğru olacağını, ancak tüm birlik üyesi devletlerinin bağımsızlık haklarının korunmasının ilke olarak benimsenmesini savunmuştur. Bu yaklaşımı anayasada yer almıştır. Lenin’in ölümü sonrasında Stalin’in Rus şovenizmi tandanslı katı merkezizetçiliği dayatan anlayışı ve uluslar sorununu büyük oranda tahripkâr ve yıkıcı ele alış halklara kaybettirmiştir. Nihayetinde “demir perde” nitelemesi SSCB bağlamı yapıların katı ulus devlet sınırı algılamalarıyla yakından ilgilidir. Lenin her ne kadar bütünsel ve sistemli kılamamışsa da ilkesel anlamda bugün dahi UKKTH konusunda referans alınacak ölçüler ve ipuçları ortaya koymuştur.

## 9-Ulus Devletin Olası Geleceği

Ulus devlet denince akla gelen ilk Őey “bađımsızlık” kavramı olmaktadır. Bu yzden bađımlılık-bađımsızlık kavramlarına kimi vurgular yapmak yararlı olabilir. Ulus devletlerin kendileri de kimi milliyetçi çevrelerin de dilendirdiđi gibi “tam bađımsız” deđildir. Çünkü “...bađımsızlık içinde olmak evrensel bir kategoridir, karŐılıklı bađımlılık içinde olmayan hiąbir nesne ve ozne yoktur. Ulus devlet bađımsızlıđını fetiŐleŐtirmek bir kűcűk burjuva űtopyasıdır. Ne devletlerin, ne ulusların bađımsızlıđı gerąekleŐmiŐ bir olgudur. Her birisinin diđerine deđiŐik ozellikler altında bađımlılıđı vardır. ABD’nin dayattıđı imparatorluk eđilimi en esnek bađımsızlık tűrűdűr. Katı sűműrgecilik, etnik temizlik, dinsel bađımsızlık gibi demode yűntemleri esas almamaktadır. Yeni sűműrgecikten bile daha post modern bađlılık biąimlerini denemektedir. Kaldı ki, ąok sayıda ulus devlet, yűnetim yapıları geređi ABD’ye bađımlılıđı bir űdűl gibi kavramaktadır”

Gerąek bűyleyken “bađımsızlık, bađımsız vatan” sűylemleri de milliyetçi hamaset sűyleminden űte anlamlar iąermemektedir. Kaldı ki vatan yurt kavramı űne ąıkarıldıđı gibi teorik eksenli algılanmamaktadır. Siyasal anlamlar yűklenmiŐtir. Vatan yurt kavramı bir yerleŐim yeri biąimdeki anlamıyla ąok eskiye dayanır. YerleŐimcilerin kűltűrel izlerini taŐıyıp toprakla űzdeŐleŐmiŐtir bu kavram. Fakat ulus devletin kendisine dayanak yaptıđı bir cođrafik ad olarak vatan yurt kavramları ve adlandırmaları etnik sınırları deđil, daha ąok siyasi sınırları iąermektedir. Sınırları belirleyen de bir anlamda ulus devletlerin orduları olmaktadır. Dolayısıyla vatan sınırı sűz konusu olduđunda devletin dayanađı olarak alanlar ile Avrupa’da ise dilin baŐat kılındıđı alanlar esas alınır. Bu yűnű ile de her devlet modern anlamda bir vatan yurt olmak-tadır. Ne salt ideolojik, siyasal ne de salt sınırları yalnız baŐına tanımlayamamaktadır. Tűmű bir arada ve kısmen de kűltűrel anlamda ele alındıđında tanımlanabilir.

Tűm bunlar ıŐıđında dűŐűnűldűđűnde vatan yurt kavramına yaklaŐım deđiŐtirilmek durumundadır. Ulus kavramı sosyal bir yaŐam formu olarak ele alınıp salt inaną ve dile dayandırılmadan, ąađın gereklerine uyacak tarzda ąok kűltűrlűlűk, inanąlılık, dinlilik esaslarına oturtularak algılanmalıdır. HiyerarŐik dikey ve katı merkezi yapılar yerine, yatay ve sivil toplum űrgűtlerine el verecek dűzeyde demokratik idari yapı kaąınılmazlaŐmıŐtir. űylesi bir vatan yurt, ulus ve ulus devlet dâhilinde ortak bir űst kimlikle űzerinde konsensűsűn sađlandıđı bir ąok kűltűrlű toplumsal yapıda, iletiŐimde kűprű rolű gűrebilecek ortak bir dili de yadsımadan, her dilin yerelde űzgűrce kullanımının sađlanacađı bir arada yaŐam, pekala sađlanabilir. BiliŐim ąađının sınırları anlamsızlaŐtıran sűreci baŐlattıđı bir dűnemde, dar sınırlara hapsolmayı ifade eden klasik ulus devlet modelinin anlamı kalmamıŐtır. Ulusun demokratikleŐtirilmesi bu yűnűyle anlam kazanır.

### 3.BÖLÜM

#### PKK'DE DEĞİŞİM-DÖNÜŞÜM VE YENİDEN YAPILANMA

PKK hareketi 1970'lerin dünya ve bölge koşullarında ortaya çıkmış bir özgürlük hareketidir. İdeolojik olarak bilimsel sosyalizmi esas almıştır. Hareketin oluşumunda dünyada etkili olan reel sosyalizm ve ulusal kurtuluşçuluk etkili olmuştur. Bu etkiyi hareketin ideolojik, politik ve askeri yapılanmasında görmemiz mümkündür.

1970'ler kapitalizm açısından krize girişinin ilk işaretlerinin açığa çıkmaya başladığı bir dönemdir. Sistem II. Dünya Savaşı'ndan kendini reforme ederek çıkmış, ABD kapitalist sistemin öncü gücü olarak sistem içindeki yerini almıştır. Avrupa II. Dünya Savaşı sonrası ABD yardımlarıyla sistemini yeniden inşa etmiş Japonya bir Uzakdoğu devi olarak sistemde yerini almıştır.

Karşıt sistem olarak reel sosyalizm de sisteminin zirvesini yaşamaktadır. Dünyanın üçte birini kaplayan bir sistem durumundadır. Hatta bu aşamada dahi komünizme geçilebileceği tartışmaları vardır. Yani sistem kendinden bu kadar emindir. Yine aynı şekilde ulusal kurtuluş hareketleri başarı kazanmaktadır. En son yaşanan örnek olarak Vietnam'ın ABD karşısındaki zaferi birçok ulus için esin kaynağı oluşturmaktadır. 1968 gençlik hareketleri bu zemin üzerinden gelişecektir. Yeni bir zihniyet devrimine yol açacaktır.

Reel sosyalizm ve ulusal kurtuluş hareketleri görünüşte güçlü bir tablo çizeler de bunun böyle olmadığını içine girilen çözülme süreciyle göreceğiz. *“Böylesine zirveye ulaşmış bir tarihsel-toplumsal sistemin kaotik bir sürece girmesi şaşırtıcı olabilir. Ama zirveden sonraki bir adımın düşüşün başlangıcı olduğunu hatırlarsak, gerçek bir kaos sürecinin doğduğu ve etkilerini hızla yaydığı kabul gören temel bir görüştür. Bugün geriye yönelik olarak baktığımızda, bunun altında yatan temel etkenin reel sosyalizm, ulusal kurtuluş ve sosyal demokrasinin yüz elli yıllık devlet odaklı hareketlerinin amaçlarına ulaşmalarına rağmen halk yığınlarına vaat ettiklerini gerçekleştirmekten uzak olduklarının anlaşılması olduğu görülecektir...*

*Kapitalist sistemin vahşi evresi diyebileceğimiz dönemde doğan sosyalist, sosyal demokrat ve ulusal kurtuluş akımları sonuçta sistem bağlantılıydı-*

***lar. Ondan doğmuşlardı. Şüphesiz tümüyle sistemin yedek akımları olarak hazırlandıklarını söylemek gerçekçi olmaz. Ama sistemin rasyonalitesini, yaşam tarzını aşma diye bir sorunları olmadığını, olsa da söylemde kaldığını bugün rahatlıkla söyleyebiliriz. Bugün reel sosyalist ülkelerin çözümlüğünü, ulusal kurtuluş sonrası devletlerin içine düştüğü bunalımı ve sosyal demokrat hükümetlerin muhafazakarlardan pek farklı bir yanları kalmadığını göz önüne getirdiğimizde, bu akımların sistemin birer mezhebi olmaktan öteye gitmediğini daha rahatlıkla belirtebiliriz.”***

Bu her üç mezhep de iktidar olmalarına rağmen vaat ettiklerini yerine getirememişlerdir. Kapitalizmin bir versiyonu olmuşlardır. 1968 hareketleri de bir nevi bu tablodan duyulan rahatsızlığın sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Dönemin dünya koşulları özetle böyle iken Türkiye ve Kürdistan açısından içinde bulunulan koşullar da önem taşımaktadır. Gerek Türkiye sol hareketi gerekse de Kürt hareketi açısından durum kelimenin tam anlamıyla çıkmazdır. Türkiye solu sosyalizmi kendisine kimlik olarak benimsediğini iddia etse de klasik sol ve milliyetçi kalıpları aşmamıştır. Türkiye solu Sovyet, Çin, Arnavutluk ve Avrupa komünizminden beslenmektedir. Bu sistemlerin belki de artık aşılması yüz yüze kaldığı bir dönemde bunları esas alarak kendini tanımlamaya çalışmıştır. Kendi öz dinamiklerine dayalı olarak bir kimlik geliştirmedikleri gibi dıştan ihraç ettikleri bu kimlikleri hiç sorgulamadan, kendi somut koşullarına uyarlama gereği duymadan benimsemişlerdir. Sosyalizmin insanlık açısından tek yaşanılır sistem olduğundan şüphe duyulamaz. Dolayısıyla bu sosyalist kimliğin esas alınması ve bu temelde mücadele verilmesi kadar doğru ve doğal bir şey olamaz. Fakat Türkiye sol hareketi ve gerçeği değerlendirildiğinde önemle vurgulanması gereken noktalar bulunmaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Türkiye sol hareketinin kendisine esas aldığı ülkelerde yaşanan sosyalizm kısa zaman sonra yıkılmayla karşı karşıya kalmaktadır. Reel sosyalizmle var olan ve sonrasında Çin, Arnavut gibi ülkelerle devam eden ve sonrasında Avrupa’da biçimlenen sosyal demokrasiyle ve ulusal kurtuluşçulukla süren sosyalist gelenek, bulaştığı devlet aygıtıyla yeterince yozlaşmış durumdadır. Yıkıldığını iddia ettiği kapitalist sistemin daha da yozlaşmış biçimini kendisi yaratmıştır. Her şeyin odağına devleti yerleştirmiş, muazzam bürokratik bir yapı ortaya çıkarmıştır. Sosyalizm adına yaratılan yapı tamamen halktan kopuk, devletçi ve iktidarcı bir yapı olmaktadır. Yani yozlaşmış ve sosyalizmle taban tabana zıt bir sistem söz konusudur. Türkiye sol hareketlerinin de esas aldığı sosyalizm modeli bu olmaktadır. Ve belki de en önemli konu bu modeli benimserken hiçbir eleştiri süzgecinden geçirmeden benimsemesidir. Kendi ülke koşullarını gözetmeden aynen esas alarak kendi koşullarına uygulamaya çalışmışlardır. Sovyetlerde gerçekleşen sosyalist devrimin ülkenin içinde bulunduğu koşullarla bağı vardır. Avrupa’da gerçekleşen toplumsal hareketler kendi koşulları içinde bir anlama sahiptirler. Yine ulusal

kurtuluş mücadelesi veren ve öngördükleri hedefleri gerçekleştiren hareketlerin başarı sağlamasında kendi ülkelerinin koşullarına göre mücadele vermeleri önemli bir yere sahiptir.

Yani her toplumsal hareket mücadele verirken hangi ideolojik kimliği benimserse benimsesin ilk olarak yaptığı veya yapmak zorunda olduğu şey, ülke koşullarını değerlendirmek ve benimsediği kimliği bu koşullara göre ele almak ve kendi özgün koşullarına göre gözden geçirerek uyarlamaktır. Kendi ülke koşullarını gözetmeden benimsenecek bir kimlik hiçbir başarı şansına sahip değildir. Aksi halde durum çokça anlatılan bir öyküye döner. Özetle öykü şöyledir: bir ülkenin devrimcileri geri çekilerek ülke dışına çıkarlar. Eylem kararı alarak tekrar ülkeye dönerler. Aldıkları eylem kararı ülkedeki demir yollarının imha edilmesidir. Ülkeye geldiklerinde görürler ki ülkelerinde demir yolu yoktur. Bu olay trajik bir olaydır. Ve bizlere benimsenen bir kimliğin somut koşullara uyması gerektiğinin ne kadar önemli olduğunu anlatmaktadır.

Türkiye sol gerçeği de yukarıda verdiğimiz örneğe benzer. Türkiye sol hareketi de sosyalizmi böyle benimsemiştir. Kendi ülkesinin koşullarını gözetmemiştir. Bilinmektedir ki Türkiye gerçeği ne Sovyetlere ne Avrupa'ya ne de ulusal kurtuluş mücadelesi verilen Uzak Doğu'ya benzemektedir. Türkiye sol hareketinin bu algılayışına bir de sosyalist teorinin çıkmazları eklenince o günden günümüze gelen başarısızlık gerçeği ortaya çıkmaktadır. Özellikle Deniz ve Mahirlerden sonra durum böyledir.

Türkiye sol hareketinin sadece sosyalizmi algılayışı değil farklı uluslara yaklaşımı da sorunlu olmuştur. Bu yönüyle milliyetçi ideolojiyi aşamamıştır. Kürt ulusal sorununa yaklaşımında bu kalıpları aşamamıştır. Kürt halkının iradesini yok saymıştır. Kürt sorununu çözme adına kurulan tüm oluşumlara karşı yaklaşımları böyle olmuştur. Ya kendi denetimlerine almak istemişlerdir ya da bunu yapamadıklarında dışlamışlardır. Ve her zaman saldırı içinde olmuşlardır. PKK'ye de yaklaşımları bu çerçevede olmuştur. Özetle Türkiye sol hareketinin 70'lerde içinde bulunduğu durumu ve PKK'ye yaklaşımını böyle ifade edebiliriz.

Kürt hareketleri için durum daha da vahimdir. Kürt hareketleri ilkel milliyetçiliği aşamamışlardır. Aştığını iddia edenler ise Türkiye sol hareketlerinin birer kopyası olmaktan öteye gidememişlerdir. Bu hareketler de PKK'ye karşı düşmanca tavır takınmışlardır. Fiili saldırılara kadar işi ilerletmişlerdir.

70'lerin dünya, Türkiye ve Kürdistan koşullarını böyle özetleyebiliriz. PKK de bu koşullar içinde ortaya çıkmış bir harekettir. Bu koşullardan etkilendiği kadar kendine özgü yanları olan, ideolojik kimlik olarak sosyalizmi benimsemiş bir harekettir. Sosyalizm anlayışında reel sosyalizmin etkileri olmuştur. Marksist-Leninist teori esas alınmıştır. Devlet anlayışı, devrim teorisi, diyalektik anlayışı, zora yaklaşım ve örgütlenme, parti anlayışı gibi konularda reel sosyalizmin etkileri olmuştur.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi etkilenmeler olsa da PKK diğer birçok hareketten farklı olarak önemli bir özelliğe sahiptir. PKK önderliksel bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Sadece oluşum aşamasında değil PKK'nin günümüze kadar gelen tarihinde bu durum geçerlidir. Önderlik PKK'nin tüm gelişim aşamalarına damgasını vurmuştur. Önderliksiz bir PKK tarihi söz konusu olamaz. PKK'yi diğer hareketlerden ayıran en temel özellik bu olmaktadır. Önderliksel bir hareket olmanın ilk önemli sonucu sosyalizm ideolojisini Kürdistan koşullarına uyarlamasıdır. Reel sosyalist anlayıştan etkilense de ülke koşullarını gözetmiş ve başarılı bir şekilde uyarlamıştır. Türkiye sol hareketlerinde olduğu gibi klasik sol kalıplarda kalmamıştır. Önderliksel bir hareket olmanın diğer bir sonucu her türden milliyetçiliğin dışlanmış olmasıdır. Hem Türk sol hareketinden kaynaklı milliyetçilik, hem de Kürt isimli hareketlerde yaşanan ilkel milliyetçi yaklaşımlar dışlanmıştır. İlk ve en ciddi mücadele bu ideolojik biçimlere karşı verilmiştir. Bu iki yaklaşımın; yani Türk sol hareketleri ve Kürt hareketlerinin bu durumları Önderliği yeni bir çıkışa götürmüştür.

PKK olarak somutlaşan bu Önderliksel çıkış yukarıda belirttiğimiz gibi reel sosyalizmden etkilendiği gibi özgün bir duruşa da sahiptir. Tabi bizler açısından hangi noktalarda reel sosyalizmden etkilendiği önem taşımaktadır. Bu konu içinde bulunduğumuz değişim ve dönüşüm süreci açısından önemlidir.

İlk etkilenme noktası diyalektik felsefe yorumu olmaktadır. Marksist diyalektik zıtlar arasındaki mücadeleyi birbirini yok etme ilişkisi olarak tanımlar. Bu anlayış temelini modernitede bulur. Newton ve Descartes'in sistemi bu anlayışın temelinde yatmaktadır. Bu anlayış bugün de ispatlandığı gibi doğa gerçeğine uymamaktadır. Bunun en iyi anlaşılabilceği örnek reel sosyalizm örneğidir. Marksist-Leninist teoriye göre kapitalizmden sosyalizme geçişte bir ara aşama olarak proletarya diktatörlüğü sürecinde tüm kapitalist öğeler temizlenecektir. Bu temizleme işlemi yukarıda ifade ettiğimiz karşıtını yok etme işlemidir. Tarih bize göstermiştir ki reel sosyalizmin ortaya çıkardığı pratik kapitalizmi ortadan kaldırmak bir yana birçok özelliğini içinde barındırarak gittikçe daha yoz bir biçimine dönüşmüştür. Buradan çıkaracağımız en önemli sonuç karşıtını ortadan kaldırmak tarzındaki yargının yanlış olduğudur. Ortadan kaldıracığımız demekle bir olgu ortadan kalkmamaktadır.

Diğer bir etkilenme noktası devrim anlayışıdır. İki aşamalı devrim de denen bu yaklaşıma göre önce devlet yıkılacak, ortadan kaldırılacak; dolayısıyla iktidar ele geçirilecek ve sonra da toplum sosyalist ilkeler temelinde değişim ve dönüşüme uğrattılacak. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi devlet fiziki olarak ortadan kaldırılsa da gereksiz bir kurum olmadıkça aşilamaz. Dolayısıyla devleti zor yoluyla ortadan kaldırmak gibi bir hedef yanlıştır. Devlet ancak gereksiz bir kurum haline getirilebilirse aşılır. Bu anlayışın diğer bir yanlışı önce devletin yıkılması sonra toplumsal dönüşümün sağlanması gibi aşamalı bir hedef belirlenmesidir. Yaşanan örnekler bizlere göstermiştir ki bu aşamalı he-

defle yola çıkanlar devleti zor yoluyla yıkıp iktidarı ele geçirmişlerdir, ama yaptıkları yeni bir devletçi sistem dolayısıyla yeni bir egemenlik sistemi ortaya çıkarmışlardır. Sosyalizmin en temel ilkesi olan halkın kendi kendini yönetmesi esas amaç olarak benimsense de yetki hiçbir zaman halka verilmemiştir. Çünkü iktidarla tanışan ve iktidarın nimetlerinden yararlanan yeni “devrim güçleri” iktidarı elden bırakmak istememiştir. Bu aşamalı devrim teorisinin temel sonucu halkı atıl bırakması, değişim ve dönüşüme uğratılması gereken bir nesne konumuna sokmasıdır. Halk böyle iradesizleştirilirken, halk adına devrim yaptığını iddia eden güçler de tepede yeni bir bürokrasi sınıfını oluşturmuştur. Dolayısıyla ortaya çıkan bu yapı sosyalizmin inkarı olmaktadır. Adı sosyalizm olarak ifade edilse de kapitalizmin kendisi olmaktadır.

Bir diğer konu devlet sorunudur. Toplumsal dönüşümlerde devlet sosyalizmin aracı olabilir mi? Marksist-Leninist teoride bu soruya verilen yanıt evet olmuştur. Bir ara aşama olarak bile olsa devlet, sosyalizmin bir aracı olarak ele alınmış ve pratikte de bu böyle uygulanmıştır. Sosyalistler açısından devlet aygıtının bir araç olarak esas alınamayacağını bugün ortaya çıkan pratik bize göstermiştir.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının devlet kurma hakkı olarak alınması diğer vahim bir hatadır. Bu anlayışın ortaya çıkardığı en önemli yanlış toplumlar özgürlüklerine ancak devletle kavuşabilir tarzındaki yanılgıdır. Hem proletaryanın devleti hem de ulusal soruna devletçi yaklaşımın sosyalizmin anlayışı olamayacağı bugün net olarak açığa çıkmıştır. Devletçi anlayışın benimsenmesindeki temel neden sosyalizmin kendi politik aracını belirleyememiş olmasıdır. Zihniyette ne kadar doğru düşünce ortaya konsa da bunu hayata geçirecek politik araç, örgütsel model doğru belirlenemezse ortaya çıkacak pratik, karşıt sistemin içinde erimektir. Nitekim reel sosyalizmin de yaşadığı temel sorunlardan biri bu olmuştur.

Zora yaklaşım konusu da diğer önemli bir konudur. Devleti ortadan kaldırmanın ve iktidarı ele geçirmenin yöntemi zor olmaktadır. Çünkü karşıt sistem diyalektik anlayışa göre yok edilmelidir. Bu anlayışa göre toplumsal değişim tamamen zora dayalı olarak sağlanır. Zorun toplumsal değişimlerde esaslı bir rolü vardır. Engels zora ebelik rolünü verir. Ebenin rolü doğumu elinden geldiğince en acısız biçimde yapmasıdır. Fakat bu böyle yorumlanmayıp zora haddinden fazla değer biçilmiştir. Zora dayalı olarak kapitalist sistemin yıkıldığı iddia edilse de böyle olmadığı bugün açığa çıkmıştır. Sosyalizmin zor anlayışı meşru savunmadır. Bu anlayış dışındaki tüm zor biçimleri devletçi sisteme aittir. Uygulanması durumunda da devletçi sisteme hizmet eder.

Örgütlenme biçimi olarak parti anlayışı da devletçidir. Parti devletin bir prototipi gibidir. Partinin temel amacı devleti ve iktidarı ele geçirmektir. Devlet odaklı bir partileşme esas alınmıştır. Tüm örgütlenme model ve zihniyeti dev-



letçi nitelikte olmuştur. Bu da reel sosyalizmi yozlaştıran diğer bir faktör olmuştur. Parti halktan kopmuş yeni bir oligarşi ortaya çıkarmıştır.

Yine reel sosyalizmin tarih anlayışı, devletçi toplumu ilerlemenin zorunlu sonucu olarak ele alması, tarihi sınıf mücadelesinden ibaret sayması, kadın ve halkların verdiği mücadelelere yeteri kadar önem vermemesi sayılabilecek diğer faktörler olmaktadır.

Hareket olarak yukarıda saydığımız faktörlerden etkilenme olsa da bu yanlışları aşma yeteneği de gösterilmiştir. Bu yeteneğin esas sahibi tabii ki Önderliğimizdir. Önderlik hiçbir zaman reel sosyalizmi olduğu gibi ele almamıştır. Her zaman eleştirel yaklaşmış, varsa eksik veya yanlış yanları ortaya çıkarmış ve aşmaya çalışmıştır. Yukarıda saydığımız diyalektik anlayış, devlet-devrim anlayışı, zor ve örgütlenme anlayışı ve tarihe yaklaşım konularında etkilenmeler olsa da bu anlayışlara her zaman kuşkulu yaklaşmış ve doğruyu bulmayı esas almıştır. Kürt sorununun çözümü konusundaki yaklaşımı bunu bizlere kanıtlamaktadır. Kürt sorununun çözümü önce ayrı bir devletle olur dense ve buna dayalı olarak zor anlayışı ve örgütlenme biçimi geliştirilse de pratiğe girildikçe bu yaklaşımın açmazları Önderlik tarafından görülmüş ve farklı yaklaşımlar geliştirilmeye çalışılmıştır. 90'larla başlayan bu yaklaşım İmralı süreci sonrasında bir sisteme kavuşmuştur. Yukarıda ifade ettiğimiz teorinin yanlışları ortaya konmuş bunların yerine esas alınacak teori formüle edilmiştir.

Önderlik öncelikle Marksist diyalektiği eleştirerek yerine bilime dayalı yeni bir diyalektik yorumda bulunmuştur. Bir Halkı Savunmak kitabından bir alıntıyla ifade edersek: *"...konuya daha açıklık getirmek için diyalektik düşüncenin temeli olan tez, antitez ve sentez sürecini anlaşılır kılmak gerekir. Başta da belirttiğim gibi evrensel sistemde düalistik özellik, bir'in iki'ye bölünümüdür. Enerji-madde ilişkisinde birlik(1) kanıtlanmış gibidir.  $E=mc^2$  formülü oldukça yol göstericidir. Enerji maddeyi hareketlendiren, değiştiren unsur olarak beliriyor. Daha serbest kalmış öz olarak tanımlanabilir. Işığın hız durumundaki madde parçacığı olarak "foton", özünde maddeden kopmuş enerjidir. Maddenin tümünün fotonlaşması ışık haline gelmek demektir. Radyoaktiflik bu süreci ifade eder. Ama yine de madde-enerji ikilemi bir gerçekliktir. Öz-deki aynılık ikilem haline gelmeyi önlemiyor. Asıl sır gibi kalan bir(1)'in neden veya nasıl ikileme itildiğidir. "ikileme" eğiliminin kendisi nedir veya nasıl oluşuyor? Atom içinde olan bitenin tüm çeşitliliğe, hareketliliğe biçim verdiği güçlü bir olasılıktır. Son araştırmalardan, düşünülmesi bile çok zor küçük hızlı ve çok kısa süreli parçacık oluşum ve dönüşümünün atomlaşma sürecini belirlediği, atomların molekülleri, molekülerin bileşimleri, böylelikle farklı element ve bileşimleri ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bunda farklı manyetik ortamların da rol oynadıkları tahmin edilebilir.*

*Doğadaki bu sürecin topluma uyarlanması kaçınılmazdır. Toplum yasalığı çok farklı olmakla birlikte, aynı sisteme tabii olması beklenebilir. Toplum-*

*sal sistem dönüşümlerinin de “bir”den, “klan”dan türediğini ana hatlarıyla bilmekteyiz. Klandan hiyerarşik toplumun, ondan da devletli toplumun kapitalizme kadar bazı biçimlerinin boy verdiğini bilmekteyiz.*

*Diyalektikteki zıtlık kavramını, ikilemlerden birinin diğerini yok etmesi biçiminde değil, onunla yüklenerek daha üst düzeyde farklı bir oluşuma dönüştüğü biçiminde yorumlarsak, olguları anlayabilme imkanımız daha da artar. Fakat bu konuda daha da önemli olan düz, çizgisel bir dönüşümün olmadığı gerçeğidir. Zıtların dönüşümü  $axb=ab$  biçiminde değildir. Klasik mantığın bu formülü çok sınırlı bir aralıkta geçerli olabilir. Olgular dünyasında dönüşüm daha çok zikzaklı, helezonvari, saçaklı, bazen hızlı bazen yavaş, öncesiz-sonsuz olmaktan çok, anlık-sonsuzluk gibi özellikler taşıyabilir. Çizgisellikten küreselliğe kadar kaos aralıklarıyla değişen özellikler ihtiva ettiği varsayılabilir.*

*O halde kapitalizme karşı bir zıtlık belirlediğinde, onun çizgisel olarak kapitalizmi yok edip, tasarılanan topluma yani sosyalizme ulaşacağı ancak soyut bir varsayım olabilir. Gerçeğin kendisi çok farklıdır, oluşumları da daha farklı cereyan eder. Başat sistem zıddını eritebilir, sömürgeleştirebilir, eş ortak kılabilir, çok az bir güç kaybıyla uzun erimli bir dönüşümle evrim gösterebilir. Sert bir kırılmayla da yeni bir sistemin malzemesi olabilir.”*

Bu yaklaşımla diyalektiği ele aldığımızda zıtların birbirini zorla yok edemeyeceğini öğrenmiş oluyoruz. Zıtlar arasındaki mücadele birbirini yok etme mücadelesi değil, birbirini aşma mücadelesidir. Bu bakış bize daha farklı yaklaşımları ele almamızı gerektirmektedir. O zaman karşıt sistem nasıl aşılır sorusu gündeme gelmektedir. Bununla beraber karşıt sisteme karşı verilecek mücadele araçları da buna göre şekillenmek durumundadır. Buradan hareketle ele aldığımızda devletin zor yoluyla ortadan kaldırılamayacağı tespiti temel yaklaşım olarak öne çıkmaktadır.

Bu iki aşamalı devrim anlayışını ortadan kaldırır. Devlet ancak demokrasiyle aşılabilir. Devletin demokrasiyle aşılması da halka dayalı bir sistemle mümkün olabilir. Demokrasi devletsiz olarak halkın kendini yönetmesidir. Demokrasi geliştikçe, halk sistemin belirlenmesinde ve yürütülmesinde esas belirleyen güç olunca devlet yavaş yavaş ortadan kalkacaktır. Burada evrimsel bir mücadele vardır. Dolayısıyla sistem yavaş yavaş oturtulmaktadır. Ve bu sistem inşası halka dayalı olmaktadır. Halk esas olan, tüm gelişmelerin belirleyici öznesi olan bir konumdadır. Bu anlayışta birileri halk adına söz söyleme durumunda olamaz. Dolayısıyla bu anlayışta yeni bir bürokrasi veya oligarşi sınıfının ortaya çıkması önlenmiş oluyor. Karşıt sistemle mücadele tarzı iç içe mücadele olmaktadır. Sistemin yavaş yavaş inşa edilmesi olası kaos durumlarını da önlemektedir. Sistem daha sağlam ve kendine daha güvenli olarak kurulmaktadır.

Yeni diyalektik anlayışımız zor anlayışımızı da farklılaştırmıştır. Yeni zor anlayışımız meşru savunma olmaktadır. Meşru savunma anlayışı zorun sadece çok zorunlu hallerde kullanılmasını esas alır. Bir devleti yıkmaya veya iktidarı ele geçirmek için zor uygulanmaz. Meşru savunma ancak demokratik yöntemlerin yolu kapalı olduğunda, bu tıkanıklığı aşmak amacıyla kullanılmaktadır. Tıkanıklığın aşılması durumunda meşru savunma durumu ortadan kalkar. Meşru savunma temel insanlık değerlerine, demokratik değerlere bir saldırı olduğunda devreye giren bir stratejidir. Zor, sistem değişimlerinde esas bir role sahip olmaz. Esas olan yan sorunların demokratik yöntemlerle çözülmesidir. Meşru savunma dışındaki tüm zor biçimleri devletçi sistemin anlayışı olmaktadır. Meşru savunma anlayışımızın temelinde bu diyalektik yorum yatmaktadır. Siyasal alanda esas aldığımız devlet+demokrasi formülü de bu yaklaşımın bir ürünüdür.

Önderlik yaklaşımı açısından diğer yeni yaklaşım devlet ve iktidar konusuna getirdiği yeni tanım olmuştur. Önderlik paradigması özelde kapitalizm genelde tüm devletçi sistemlerin dışında kendini var eder. Devletsiz olarak toplumsal değişim ve dönüşümü esas alma sosyalizm açısından yeni bir yaklaşım olmuştur. Marksist-Leninist teori sosyalizm ve devleti birbirine zıt olgular olarak tanımlar fakat yine devletsiz yapamazlar. Devleti ortadan kaldırdıklarında yerine ne koyacaklarını bilemezler. Onun için yine devlete sarılırlar. Yani devlet ve iktidar konusundaki tavırları net değildir. İktidarı ele geçirmek temel amaçtır. Toplumsal değişim ve dönüşümün devlet ve iktidarla olacağı fikri hâkim düşünce biçimleridir. Bu anlayış Önderlikçe aşılmaktadır. Önderlik devlet ve iktidarı tarihsel temelleriyle çözümleyerek aşmıştır. Devlet insanlığın özgürlük çağı olan doğal toplumun inkârı üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla devlet hiçbir durumda sosyalizmin bir aracı olamaz. Sosyalist kimlik kendi zihniyet yapısına uygun araçlarını oluşturmak zorundadır. Tarihte tüm özgürlük güçleri bu konuda gelişme yaratamamıştır. Gelişme yaratamadıkları için de var olan araçla yani devletle yetinmişlerdir. Bu ise düşündükleri demokratik ve özgür yaşam düşünüyü gerçekleştirememelerini getirmiştir. Bu bir yana karşıt sistemin değirmenine su taşımışlardır. Karşıt sistemin birer mezhebi haline gelmişlerdir.

Demokrasi ve özgürlük güçlerinin yaşadığı bu çıkmaz Önderliğin geliştirdiği yeni politik araçla aşılmaktadır. Bu araç Demokratik Konfederalizm olmaktadır. Demokratik Konfederalizm devletçi toplumun ortaya çıkışından günümüze kadar demokrasi ve özgürlük güçlerinin yaşadığı soruna bir çözüm niteliğindedir. Dolayısıyla 5 bin yıllık bir tarihin temel çıkmazına çözüm getirme amacı taşımaktadır.

Sonuç olarak PKK'de yeniden yapılanma süreci ve formülasyonunu şöyle ifade edebiliriz: **İdeolojik olarak** demokratik-bilimsel sosyalizm, **politik sistem olarak** katılımcı-çoğulcu demokrasi, **örgütsel olarak** (yani politik araç)

Demokratik Konfederalizm. Önderliğin teorisinin özü devletsizlik üzerine inşa edilmiştir. Genel olarak sistem üç temel ayak üzerinde tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin özgürleştirilmesi, demokrasi ve toplumsal ekoloji. Cinsiyet özgürlüğüne dayalı Demokratik Ekolojik Toplum Paradigması genel ifade biçimi olmaktadır. Bu tanım aynı zamanda günümüz sosyalizmin formülasyonu olmaktadır. Bu paradigmda sosyalizm devletçilikten kurtarılarak gerçek özüne kavuşturulmuştur. Sosyalizmin gerçek özü olan demokratik komünal değerler bu paradigmayla yaşam bulmaktadır.

## 4.BÖLÜM

### KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜME DOĞRU

Kürt sorunu güncelde çözümünü dayatmaktadır. Kürt ve Kürdistan sorunu bir Ortadoğu sorunudur. Bu aynı zamanda sorunun küresel bir etkiye de sahip olduğunu bizlere göstermektedir. Zaten daha önceki bölümlerde de ifade ettiğimiz gibi sorunun oluşumu da yerel veya bölgesel nedenlerden değil tamamen uluslararası güçlerin çıkar ve dengelerine göre oluşmuştur. Buradan hareketle bu tablodan çıkaracağımız en önemli sonuç Kürt sorununun dar ulusal bir yaklaşımla çözülemeyeceğidir. Sorunun oluşum kaynakları nasıl küresel bir nitelik arz ediyorsa çözümü de öyle olmalıdır. Yani Kürt sorunu ancak küresel bir çözüm perspektifiyle ele alınırsa bir çözüm olanağı olabilir. Kürdistanlı olan her şey evrenseldir.

Güncelde Kürt sorununun çözümü konusunda kimi çevrelerin farklı yaklaşımları vardır. Bunları üç başlık altında toplayabiliriz:

İlk yaklaşım ulus-devletlerin yaklaşımlarıdır. Bu yaklaşımın sahipleri bölge devletleri olmaktadır. Bu devletlerin temel yaklaşımları Kürt sorunu bir yana Kürt diye bir olgunun olmadığı yönündedir. Türkler Kürtleri Türk saymakta, Araplar Arap saymakta, Farslar da Fars saymaktadır. Kürt dilinin kendi dillerinin bir türevidir, ilkel bir lehçesi veya bozulmuş bir biçimi olarak görmektedirler. Bu devletlerin Kürt sorununa çözümü inkâr ve imhadır. Yani eski yaklaşımları aşmış olmaktan uzaktır. PKK'nin yürütmüş olduğu mücadele karşısında bu inkâr ve imha politikası toplum nazarında aşılmıştır. Bu devletler de verilen bu mücadele karşısında zorunlu olarak Kürt olgusunu kabul etmişlerdir. Fakat bu sefer de “Kürt ayrı Önderlik ve PKK ayrı” tarzında Kürt sorununun asıl muhatabını yok sayan bir tutum içine girmişlerdir. Sahte önderler ve muhataplar yaratarak mevcut Kürt direnişini kırmayı ve eskiden olduğu gibi sorunu yine küllendirmeyi düşünmektedirler. Bu devletlerin temel tezlerinden biri de “Kürt sorunu diye bir şey yoktur, dış güçlerce, bizi bölmek isteyen uluslararası güçlerce ortaya çıkarılmış yapay bir sorun vardır. Bu sorun bir terör sorunudur.” şeklindedir. Bu devletler zorunlu olarak Kürt sorununu inkâr edemeseler de

henüz sorunun kabulü pozitif hukuk içinde yer bulmamıştır. Yani anayasal güvence yoktur. Bunun anlamı şudur: Kürtler üzerinde uygulanan inkâr ve imha siyaseti bugün de uygulanan temel siyasettir. Kürtlerin verdiği mücadelede yaşanacak ufak bir zayıflık olursa, tekrar eskisi gibi Kürtleri koyu bir karanlığa gömeceklerdir. Bugün zorunlu olarak, pozitif hukuk içinde yer almasa da çok zayıf bir kabulleniş de olsa kabul etmek zorunda kaldıkları Kürt sorununu tekrar mezara gömeceklerdir.

Bu devletlerin yaklaşımlarının altında yatan temel ideoloji ve zihniyet milliyetçiliktir. Ulus devletçi zihniyettir. Bu devletler Türkiye, İran, Suriye ve Irak olmaktadır. Her dört devlet de tarihte ve günümüzde bu siyasetin yürütücüleri olmuşlardır. Bu siyasetin yaratıcısı İngiltere öncülüğündeki Batı sistemidir. Uygulayanlar da bu ulus-devletler olmuşlardır.

İkinci yaklaşım başını ABD'nin çektiği uluslararası güçlerin çözüm yaklaşımlarıdır. Bu, somut ifadesini ABD'nin Irak'a yaptığı müdahale sonrasında Kürt sorununa yaklaşımda kendini gösterir. Önceki bölümlerde de ifade ettiğimiz gibi ABD'nin Ortadoğu'ya müdahalesi devletçi sistemin çözülüşünü durdurma ve bu kapsamda sistemini reforme ederek varlığını sürdürme amacıyla yapılmıştır. Reel sosyalist sistemin çözülüşü sonrası kendi çözülüşünü, kurmaya çalıştığı yeni sistemle engellemek istemektedir.

Değişen dünya koşullarına göre kendini ele almaktadır. Sisteminin yayılımı açısından en büyük engel ulus-devletler, en tehlikeli bölge de Ortadoğu olmaktadır. Ulus-devletler uluslararası sermayenin yayılımı önünde en büyük engel pozisyonundadır. Dolayısıyla ulus-devletlerin aşılması temel hedeftir. Bir yandan ulus-devleti hedef alırken diğer yandan da devlet olarak küreselleşmektedir. Hedef aldıkları, ulus-devletin tamamen ortadan kaldırılması değildir. Genel sistem açısından tehdit pozisyonundan çıkarılmak istenmektedirler. Hem coğrafik hem de etki olarak küçülmüş ve zayıflamış bir devlet öngörülmektedir.

ABD'nin Ortadoğu'ya, Irak'a müdahalesinin altında bu yaklaşım yatmaktadır. Bölge devletleri küçültülerek sistemin yayılımı önünde engel olmaktan çıkarılmak istenmektedir. I. Dünya Savaşı sonrası ortaya konulan Sevri Antlaşması'nın daha kapsamlısı bugün ABD öncülüğünde Ortadoğu'ya dayatılmaktadır. Bu yapılırken nasıl o dönemde kimi ulusal topluluklar hâkim güç olan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kışkırtılarak savaştırılmışsa, günümüzde de aynı siyaset izlenmeye çalışılmaktadır. Milliyetçilik zehriyle halklar o dönem-de nasıl birbirine kırdırıldıysa günümüzde de aynı yaklaşım sergilenmektedir. Ermenilerin ve Pontus Rumlarının soykırımı uğraması bu İngiliz siyasetinin sonucu olmuştur. Aynı siyaset bugün de uygulanmaya çalışılmaktadır.

Kürt sorununu bu bağlamda ele aldığımızda ABD, İsrail ve İngiltere öncülüğündeki uluslararası devletçi sistem Kürt sorununa nasıl yaklaşmaktadır, çözüm anlayışı nedir ve nasıl bir modelle sorunu çözeceğini öngörmektedir?

ABD, İsrail ve İngiltere bugüne kadar Kürt halkının üzerinde uygulanan inkâr ve imha siyasetinin uluslararası alandaki en temel destekçileri olmuşlardır. Her dört bölge devleti de Kürtlere karşı verdikleri savaşlarında her türlü desteği bu uluslararası güçlerden almıştır. Kürt inkârının esas sahipleri bu güçler olmuştur. Ne değişti de bu güçler Kürtlere yaklaşımlarını değiştirdiler, hatta Ortadoğu'ya ilk müdahaleyi Kürtler üzerinden yapmaya çalıştılar?

Bilindiği gibi Önderliğin uluslararası komployla yakalanarak Türkiye'ye teslim edilmesi Ortadoğu'ya müdahalenin ilk adımıydı. Yaratılmak istenen bir Türk-Kürt çatışmasıydı. Önderliğin Suriye'den çıkmaması durumunda Suriye üzerinden bir savaş, planlanan bir durumdu. Yani her halükarda Ortadoğu'ya müdahale Kürtler üzerinden yapılmak istendi. Komplo da bu amaçla gerçekleştirildi.

Komployla sağlanmak istenen Önderlik mücadelesiyle özgürleşen Kürt halk gerçeğini tekrardan köleleştirmekti. Kürtler, Önderlik ve PKK mücadelesiyle kendilerine biçilen kölelik statüsünü ortadan kaldırdılar. Bu durum pozitif hukuk içinde ifade bulmasa da toplumsal anlamıyla gerçeklik kazanmıştır. Yani Kürtler devletçi toplumun denetiminden çıkarak kendi özlerine uygun bir yaşamın olanaklarını ortaya çıkarmışlardır. Sadece kendilerine dayatılan kölelik statüsünü ortadan kaldırmakla kalmamışlar, aynı zamanda devletçi toplum dışı yeni bir toplumsallığın da temsilini yapmışlardır. Bunun yanında komploda kimi güncel çıkarlar da rol oynamıştır.

Türkiye'nin yaşanacak bir Türk-Kürt çatışması sonrası iyice zayıflayacağı ve ABD'nin her istediğini yapan bir devlet haline geleceği hesaplanmıştır. ABD'nin bölgeye müdahalesinde bölge devletlerine karşı kullanabileceği temel bir devlet olacaktı.

Bir diğer konu Kürt ilkel milliyetçiliğinin önünü açmaktır. Kürt sorununda Önderlik ve PKK dışında bir muhatap yaratarak sorunu tekrardan devletçi sistemin denetimine sokma temel amaçtır. Böylelikle Kürt sorunu bölge devletlerine karşı bir koz olarak kullanılacaktı. Adeta İngiltere'nin I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı'yı hizaya getirmek için Ermeni ve Rumları kullanması gibi. Bu politikanın sonucu Ermeni ve Rumlar soykırımı uğramıştır. Aynı mantıkla Şeyh Sait İsyanı da kullanılmak istenmiştir. Bunun sonucunda Mustafa Kemal'in Kürt sorununa inkâr yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Günümüzde de yapılmak istenen budur. İşbirlikçi bir Kürtlükle bölge devletleri hizaya sokulmak istenmektedir. Yani Kürtleri bir araç olarak kullanmak istiyorlar. Ermenilerin başına gelen soykırım bugün Kürtlerin de başına gelebilir.

Üçüncü yaklaşım Önderliğin temsil ettiği demokratik çözüm yaklaşımıdır. Kürt sorununun çözümü kendi özüne dönme sorunudur. Kürtler demokratik, komünal değerleri derinliğine yaşayan yegane toplumdur. Bu değerlerin özü devletsizliği temsil eder. Dolayısıyla Kürtler için çözüm devletsiz bir toplumdur. Komünal demokrasi bu sistemin politik ve toplumsal yaşam sistemidir.

Demokratik Konfederalizm de bu sistemin politik aracı ve toplumsal örgütlenme sistemidir. Sistemin özünü demokratik-komünal değerler oluşturur. Şimdi bu konulara değineceğiz.

## DEMOKRATİK KONFEDERALİZM

Demokratik konfederalizm yakın dönemde gündemimize giren bir kavram oldu. Bu kavramla tanışmamız 2005 Newroz'u ile gerçekleşti. Önderliğin devletçi topluma karşı mücadele eden güçler için yaptığı temel eleştiri, kendi politik araç ve toplumsal örgütlenmelerini yaratamayarak, devletçi toplum içinde eriyerek devletçi sistemin birer mezhebi olmalarıdır. Önderlik bu yeter-sizliği geliştirdiği demokratik konfederalizm sistemiyle aşmak istemektedir. Halklar adına tarihin çeşitli dönemlerinde buna benzer çıkışlar olsa da başarı kazanamamıştır. Tarihin hâkim eğilimi toplumsal sorunların çözümünün devletle olacağı görüşüdür. Devletsiz bir toplumsallık ve dönüşüm yönündeki arayışlar çok zayıf kalmıştır. Olanlar da sorunların temel kaynağının devlet olduğunu belirtmişler, hatta tüm kötülüklerin devletten kaynaklandığını, devlet ve iktidarın özünde kötülük olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat bu gerçeğe karşılık devlet dışında bir çözüm de bulamamışlardır. Son noktada yine devlete bulaşmışlardır. Bu ise onları, zihniyetleri ne kadar temiz ve özgürlükçü olsa da devletçi sistemin yedeği haline getirmiştir.

Önderlik geliştirdiği demokratik konfederalizm sistemiyle bu sorunu aşmak istemektedir. Dolayısıyla Demokratik Konfederalizm halkların kendini devletsiz olarak yönettiği sistemdir. Devletçi olmayan, halkın irade olduğu toplumsal yaşam sistemidir. Demokratik bilimsel sosyalizmin politik aracı, toplumsal yaşam sistemidir.

Önderliğin bu konudaki arayışlarını savunmalarında görebiliriz. Önderlik AİHM savunmalarında politik araç ve toplumsal örgütlenme için üçüncü alan yani sivil toplum kavramını kullandı. Atina savunmalarında Kongra Gel'le (Halk kongresi) ifade etti. Bir Halkı Savunmak eserinde tabandan yukarıya örgütlenmeyi, en üstte de kongre modelini belirtti. Yani kongreler rejimi olarak ifade etti. Son olarak 2005 Newroz'uyla Demokratik Konfederalizmi halklara armağan etti. Kendisinin ise bu sistemin Önderliğini şerefle yapacağını belirtti. Ve o günden bugüne kadar da bu model üzerinde çeşitli tartışmalar yürütüldü.

Sistemin yeni olmasından dolayı kimi çevreler bu modeli anlamakta zorluk çektiler. Kimi çevreler 'bu model gerçekçi değil, uygulanamaz' dediler. İçinde yaşadığımız devletler çağında böyle bir modelin uygulanma koşulları olamaz dediler. Yani özce devletçi sistem dışında düşünemedikleri için devlet dışı bir modeli olanaklı görmediler. Yine konfederasyon kavramı bugüne kadar hep devletçilikle ele alınan bir kavram olmuştur. Onun için de konfederalizm denince akla hemen devletçilik gelmiştir. Bundan dolayı da Önderliğin daha önce



belirttiği demokratik cumhuriyetten vaz mı geçildi diyenler olmuştur. Konfederalizm modeliyle devleti bölmek istiyorsunuz diyen çevreler de olmuştur. Bunlara sırası geldiğinde değineceğiz. Öncelikle demokratik konfederalizm uygulanabilir bir sistem midir, değil midir ona bakacağız.

### **1-Demokratik Konfederalizm ve Gerçekleşme Olanakları**

Demokratik konfederalizm devletçi olmayan bir sistem olarak yeni bir modeldir. Tarihte kimi örnekleri olsa da hâkim hale gelen bir sistem olmamıştır. Onun için bizim öngördüğümüz biçimiyle ilk defa ele alınan bir sistem olmaktadır. Sistemin yeni olması ve ilk defa Kürt sorunu gibi dünyayı etkileyen bir soruna çözüm modeli olarak sunulması çok önemlidir. Bu soruya vereceğimiz doğru yanıt yukarıda saydığımız yanlış ve anlamakta zorluk çeken yaklaşımları ortadan kaldıracaktır.

Demokratik konfederalizme yaklaşım yeni olana yaklaşımdır. Yeni kavramı gelişme kavramıyla doğru orantılı bir kavramdır. Bir şeyin yeni olması demek, o şeyin daha önce gerçekleşmemiş olması anlamına gelir. Zayıf bir gerçekleşme durumu yaşansa bile, bu gerçekleşme kendi zaman ve mekan koşulları içinde bir anlam taşıyabilir. Yeni kavramı dolayısıyla yeni olan, eski kavramına dolayısıyla eski olana bir karşıtlık temelinde ortaya çıkar. Eski olan hâkim olan olduğu için muhafazakâr ve tutucu olma yönü ağır basar. Her yönüyle hâkim olan odur. Fakat eski karşısında bir yeninin ortaya çıkması, eski olanın artık tam anlamıyla hâkim olmadığını, kimi zafiyetlerinin dolayısıyla yapısında kimi çatlaklarının oluştuğunu bizlere gösterir.

Bu gibi durumların iki temel aktörü olur. İlki eskiyi, mevcut olanı savunan, bu yapının değişimini istemeyenlerin oluşturduğu kesimlerdir. Bu kesimler mevcut yapıyı derinliğine yaşadıkları için bu yapı dışında bir yapıyı, yeniliği düşünemezler. Kendileri açısından tüm yaşam kaynakları bu eski yapıdır. Her şeyleriyle bu yapıya bağlı oldukları için de bu yapının değişmesinin kendileri için bir son olacağını düşünürler. Bu yüzden bu kesimler zihniyet yapıları itibarıyla dogmatiktirler. Dogmatik bir zihniyetin yenilik diye bir sorunu olamaz. Dogmatik olan kimse veya kesimler doğruya, iyiye ve güzele ulaştıklarını düşünürler. Bundan dolayı da bunları sorgulama gereği hissetmezler. Mutlaka her insan ve toplumlar kendileri için doğruyu, iyiye ve güzeli tanımlamışlardır. Ve yaşamlarını buna göre kurmuşlardır. Burada önemli olan değişim gerçeği karşısında kendini tekrardan sorgulama ve tanımlama cesaretini gösterebilmektir. Dogmatik zihniyetin yapamadığı da budur. Dogmatik zihniyetin bir diğer özelliği düşünsel tembellik, hantallık içinde olmasıdır. Dogmatik zihniyet kimi kalıpları esas alarak tanımlamalarda bulunur. Mutlaklık, değişmezlik, üretimsizlik bu zihniyetin temel özellikleridir. Doğanın, toplumun sürekli değişim halinde olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda dogmatik zihniyetin doğruyu temsil edemeyeceğini belirtmeliyiz.

Bu zihniyetle yaklaşıldığı müddetçe demokratik konfederalizmin anlaşıl-mayacağı açıktır. Bırakalım bu konuyu en basit ezber bozan bir konu için bile durum böyledir. Devletçi olmayan bir sistemi bu kesimlerle tartışmak dahi ola-nak dâhilinde değildir. Sonuç olarak bunların esas sorunu dogmatik zihni-yettir.

İkinci eğilim ise yeniyi, mevcut olandan farklı olanı, gelişmeyi temsil eder. Tüm gelişmelerin kaynağında bu yenilik arayışı vardır. Yenilik arayışı bir nevi gelişmenin motor gücüdür. Yeniyi savunan, temsil etme iddiasında olan eğili-min temel sorunu yeni olanı savunma ve her türlü dirence karşı yeniyi yaşama geçirme iradesini gösterebilmektir. Bu irade açığa çıktıktan sonra yeni eğilimin yaşam bulması kaçınılmazlaşır. Demokratik konfederalizmin yanlış tartışılma-sında bir etken de bu sistemi savunması gerekenlerin yaşadığı yeniyi temsil etme iradesinin yetersizliğidir. Bizler açısından esas sorulması gereken soru hayata geçer mi geçmez mi sorusu değil, nasıl hayata geçirebiliriz sorusudur.

Doğal Toplum öncesi sürü halinde yaşayan insanlar herhalde bir gün bu sü-rü halinde yaşam durumundan çıkıp, yerleşik bir yaşama geçerek tarihin en özgürlükçü toplumunu yaratacaklarını tahmin edemezlerdi. Doğal toplumda yaşayan insanlar kendilerinden sonra devletçi bir sistemin var olacağını tahmin edemezlerdi. Hatta ilk kurulan devlet olarak site devletinin tarihin farklı aşama-larından geçerek günümüzde tüm dünyayı saran bir ahtapota dönüşeceğini kim-se tahmin edemezdi. Bunu hem devletin kurbanları olan toplumlar hem de dev-letçi sistemin yaratıcısı olanlar bilemezdi. Buradan hareketle şunu açıkça ifade etmeliyiz: Demokratik konfederalizm yeni bir sistem olabilir. Yeni olması onun gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez. Tam tersine yeni olması onun daha da fazla gerçekleşme olanağına sahip olduğunu bizlere gösterir.

Fakat bir şeyin yeni olması onun mutlaka ilerici olduğu anlamına gelmez. Yeni ve ilerici kavramları birbirlerinden farklı kavramlardır. Yeni olan mevcut olandan farklı olanı temsil eder. Yeni olan mevcut olana göre ilerici de olabilir gerici de olabilir.

Burada önemli olan şudur; mevcut olanın yanında bir başka eğilim boy veri-yorsa, orada mevcut olanın artık gereksizleşmeye başladığı ve aşılmaıyla yüz yüze kaldığı açığa çıkar. Burada işleyen ile diyalektiğin karşıtını gereksizleş-tirme ve aşma ilkesidir. Zorla ortadan kaldırma değil. Eğer bir şey gereksizleşip, aşılmaya başlıyorsa burada yeni olanın hayat bulma olasılığı her zaman daha fazladır. Bu kendi başına gelişmeyi belirlemez tabi. Bu zemini oluşturur-ken asıl gelişme verilecek olan iradi mücadeleyle mümkün olmaktadır. Yeniyi temsil eden kesimlerin iradi duruşu gelişmenin seyrini belirleyecek esas etken-dir. Bilindiği gibi toplumlar inşa edilmiş olgulardır. Bunu anlamının tek yolu dogmatizmden kurtulmak ve bilimsel bir zihniyete sahip olmaktır.

Demokratik konfederalizm gerçekçi değil diyenlere vereceğimiz diğer bir yanıt şöyle olabilir: Demokratik konfederalizm sadece tekniki bir kavram değil-dir. Demokratik konfederalizm dediğimizde aklımıza gelen ilk şey demokratik-

komünal değerler olmaktadır. Demokratik-komünal değerler insan ve toplumu var eden temel değerlerdir. İnsanlık bu temel değerler üzerinden toplumsallaşabilmiş ve böylece var olabilmıştır. Demokratik-komünal değerler temelde üç ilkeyle var olur. Kadına dayalı toplumsallaşma, doğayla uyumlu yaşam ve komünaliteye dayalı dayanışmacı-ortaklaşmacı demokratik yaşam. Demokratik konfederalizm de bu temel değerleri kendisi için esas alır. Doğa bağrında büyük bir demokratik duruşu barındırır.

Doğanın en küçük yapı taşı olan atom 300 alt parçacıktan meydana gelir. 300 alt parçacık bir araya gelerek atom dediğimiz bölünmesi en güç olan olguyu meydana getirmektedir. Teklik içinde çokluk doğanın özüdür. Üniter yapı içinde farklılıkların var olması gibi. Ortadoğu çatısı altında tüm halkların demokratik konfederal birliği gibi... Doğanın parçalarını oluşturan canlı türlerinden tüm olgulara kadar muazzam bir denge içinde birlik vardır. Yani çok yapılılık, çok çeşitlilik doğanın özüdür. Bu da en gelişmiş doğal demokrasidir. Demokratik konfederalizm de bir örgütlenme modeli olarak bu gerçeği kendisine esas alır. Kendi içinde çokluğu temsil eder. Doğadaki bu doğal demokratik duruşu toplumda yaratmanın sistemidir. Bundan dolayı demokratik konfederal sistemden kuşku duymak insandan, toplumdaki ve bunları yaratan temel değerlerden kuşku duymaktır.

Tarihte de demokratik komünal değerlerin yaşam bulduğu çeşitli denemeler olmuştur. Bu değerler kendilerini yaşama geçirecek modelleri de yaratmışlardır. Meclis sistemleri demokratik-komünal değerlerin yaşama geçirilmesinde temel kurumlardır. Tarihte demokratik-komünal değerlerin yaşam bulduğu her dönemde hâkim olan kurumlar meclisler olmaktadır. Buradan hareketle şunu iyi anlamalıyız; eğer tarihin belli zaman ve mekan koşullarında bir olgu var olabiliyor, yaşamsallaşabiliyorsa bu olgu tarihin ileriki aşamalarında da yani farklı zaman ve mekân koşullarında da var olabilir. Burada sorulabilecek temel soru; bu zaman ve mekân koşullarında nasıl var olabilir sorusudur. Günümüzün büyümüş toplumunda bu sistem nasıl uygulanabilir. Uygulanır ama nasıl uygulanmalıdır sorusudur.

Demokratik konfederalizm bir meclisler sistemidir. Köy-mahalle meclislerine, il ve eyalet meclislerine ve son aşamada da genel halk meclisine kadar uzanan bir sistemdir. Tabandan belirlenen bir sistem, devletçi merkezîyetçiliği ve devletçi hiyerarşiyi aşmış bir sistemdir. Toplumsal bir aradılığı toplumun kendi kendini meclis sistemleriyle yönetmesiyle sağlar. Belirttiğimiz bu sistemin çok parçalılık, anarşi yaratacağını belirtenler vardır. Anarşist bir model olduğu söylenmektedir. Bunun için de bu modelin olamayacağını ifade ederler. Bunu söyleyenlerin temel tezi devletçi merkezîyetçilik olmadan toplum bir arada tutulamaz tezidir. Gerçekte toplumu bir arada tutan nedir?

Toplumlar, devlet henüz ortada yokken de vardılar. Devletler daha sonraki tarihlerin ürünleridirler. Toplumlara bir arada tutan komünalliktir. Komünallik

toplumsallığın doğasında vardır. Toplumsallık, doğada en zayıf bir varlık olarak insanın var oluş koşuludur. Var olmak ve insanlaşmak için toplumsallaşma yani komünallik insan türünün özünde olan en temel bir gerçekliktir. Dolayısıyla toplumlar ne kadar gelişirlerse gelişsinler, nüfus olarak ne kadar artarlarsa artsınlar, toplumları bir arada tutan devlet ve iktidar değil komünalitedir. Dolayısıyla devlet olmazsa toplum olmaz yaklaşımı yanlıştır. Önderliğimiz son savunmalarında toplumun devletsiz olabileceğini ama devletin toplumsuz olamayacağını belirtmiştir. Bundan dolayı da ‘demokratik konfederalizm günümüzde değil, belki gelecekte uygulanabilecek bir model olabilir’ diyenlerin temel hatası devletsiz bir model düşünmemeleridir. Devletsiz toplum yok olmaya mahkûm toplumdur, tarzında bir algılama vardır. Bu, temelden yanlış olup insan ve toplumsal var oluşa bir hakarettir.

Anlaşılması açısından biraz da teknik yönleriyle ifade edebiliriz. Devletçi sistem nasıl işler? Öncelikle bir örgütsel yapılanması vardır. Toplumunu daha iyi denetimde tutabilmesi için bu sistemde rol paylaşımına gider. Buradan hareketle en genelde yasama, yürütme ve yargı olarak ayrışır. Teorik olarak bu güçler bağımsızdır. Yasama meclis olup seçimlerle seçilen milletvekillerince temsil edilir. Karar organıdır. Yürütme devletin icra organıdır. Hükümetçe temsil edilir. Yargı ise oluşturulan yargı kurumlarınca temsil edilir. Ayrıca asker ve sivil bürokrasi mevcuttur. Bu yapı devletlerde tepe yönetimi veya merkezi temsil eder. Bu üst yapının temel işi karar almak ve uygulanmasını denetlemektir. Sistem kendini tepede böyle örgütlerken yasama, yürütme ve yargıyla beraber asker ve sivil bürokrasi de yerelde il düzeyinde kurumlarını oluşturur. Her bakanlığın yerelde müdürlüğü vardır (il milli eğitim müdürlüğü gibi). Her yargı kurumunun yerelde mahkemeleri vardır. Her askeri kurumun yerelde kurumları vardır. Vali ve kaymakamlık makamları bu kurumlardandır. Bu yerel kurumların en temel özelliği tepenin aldığı kararları uygulamaktır. ‘Politika yereldir’ belirlemesi burada anlam kazanmaktadır. Tepe karar alır alt uygular. Devletler merkez-çevre ilişkisini merkeziyetçilik yoluyla çözerler. Bunun için kurumlar arası sağlam bir örgütsel bağ kurarlar. Bu bağ ne kadar güçlü olursa alınan kararların uygulanması o kadar güçlü olur. Tabi bunun kendi başına yetmeyeceği açıktır. Bu sistemin yürütmesinde en önemli sorun insan kaynakları yani kadro sorununun çözülmesidir. Kendi insanını yaratmayan hiçbir sistem var olamaz.

Örgütsel yapının güçlü olması için devletçi bir merkeziyetçiliğe ihtiyaç var mıdır? Devletçi bir merkeziyetçilik olmadan toplum bir arada olamaz mı? Yerelelin var olması için illaki de devletçi bir merkeziyetçilik olmalı mıdır? Örgütsel bir yapının gücü devletçi bir merkeziyetçiliğe bağlı değildir. Devletçi merkeziyetçilik yerelin tüm yönleriyle denetim altında tutulması isteğinden hareketle ortaya çıkar. Temel amacı toplumu denetim altında tutmak ve sömürmek olduğu için merkeziyetçiliğe başvurur. Merkeziyetçilik olmadan devlet yaşayamaz.

Parçaların birbirleriyle bağı olmalıdır. Ama devletçi merkezîyetçilik tarzında değil. Demek ki devletçi merkezîyetçilik bir gereklilik olmayıp tamamen sömürü amacıyla üretilmiş bir olgudur. Toplum bu tarz bir merkezîyetçilik olmadan da kendini var edebilir. Önemli olan sömürüye yol açmayacak bir örgütsel kurumlar arası ilişki nasıl olabilir sorusuna doğru yanıt verebilmektir. Yani demokratik örgütlenme nasıl olmalıdır? Demokratik bir örgütlenmede de merkez vardır. Bu merkez tabanı belirleyen değil, tabanın belirlediği bir merkezdir. Tabanın aldığı kararların uygulanmasını takip eder. Demokratik örgütlenmelerde merkezler, devletçi merkezîyetçilik gibi olmayıp iş ve rol koordinasyonu tarzında oluşurlar. Biz buna demokratik konfederalizm diyoruz. Bu sistemi de oluşturan kurumlar mevcuttur. Bu sistemde en üstte halk meclisi vardır. Ve tüm bu kurumlar arasında birbiriyle kopmaz bir bağ vardır. Öncelikle bu kurumların birbirlerine böyle bağlanmasının nedeni toplumu denetimde tutmak ve sömürmek değil, tam tersine toplumun kendini daha iyi yönetmesidir. Toplum devletçi bir merkezîyetçiliğe başvurmadan da kendi kurumlarını oluşturabilir ve bu kurumlar arasında demokratik bir ilişki kurabilir. Bu da demokratik otorite veya alan merkezleri kavramlarıyla anlam bulmaktadır.

Bir diğer husus, devletçi sistemde tepenin karar yeri; yerelin, tabanın uygulayan olmasıdır. Burada çok önemli olan konu şudur: Üst ne kadar karar alırsa alsın, eğer yerel veya taban bunu uygulamazsa bu kararların dolayısıyla devletin hiçbir anlamı olamaz. Şu soru çok önemlidir: Uygulamayı yapan zaten yerel olandır, tabandır. Taban kendi kararını kendisi alamaz mı? İllaki devletçi bir mantıkla bir egemen karar alır, taban da bunu uygular demek ne kadar gerçekçidir? Toplumun kendini yönetmesi için sömürücü bir sınıfın karar alması mı gerekir? Devletçiliğin en temel iddiası, “üst karar almadan toplum kendisini yönetemez” iddiasıdır. Bu insana en büyük hakaret olmaktadır. Uygulamayı yapan zaten toplumdur. Dolayısıyla toplum tarafından hem karar alıp hem de bu kararları uygulamak mümkündür. Yani devletçilik olmadan da toplum hem var olabilir hem de en demokratik biçimde yaşayabilir. Demokratik konfederalizm bu anlayışın ortaya çıkardığı model olmaktadır. Toplumlar kendi örgütsel kurumlarını oluşturabilir, bu kurumlar arasında demokratik bir ilişkiyi kendileri uygulayabilir. İlişki kurarak tüm toplum olarak örgütlenebilir ve yine kendi kararlarını kendileri alıp yine bunları kendileri uygulayabilirler. Bunun en temel şartı bu sistemi uygulayacak insanları ortaya çıkarmaktır. Yukarıda ifade ettiklerimizden de anlaşılacağı gibi toplum kendisini devlet olmadan da örgütleyebilir ve yönetebilir. Bu açıdan demokratik konfederal sistem gelecekte değil günümüzde uygulanabilecek bir sistemdir.

## **2-Konfederalizm ve Tarihsel Arka Plan**

Ortadoğu coğrafyası, ilk devlet merkezli sistemin gelişmesiyle birlikte, yerel güçlerin kendilerini ihtiyaçlar etrafında örgütleyip, birlik oluşturmalarıyla

devlet dışı toplumsal örgütlenmelere de tanıktır. Doğal toplum tüm oluşumlara kaynaklık etmektedir.

Sümer, Mısır köleci sistemlerinin kurumlaşma sonrası yayılma sürecine girmeleri, ilişki ve etki altına alınan tarım ve çoban kabilelerinin özgür yaşamlarında kısıtlamaların artmasını beraberinde getirir. M.Ö 10 bin’lerden beri oluşan tarım ve çoban kabileler, MÖ 2500-2000 yıllarında yayılan Sümer koloniliğine karşı direnerek yeni siyasi oluşumlar geliştirirler.

**Kabile konfederasyonları:** Köleci merkezi güçlere karşı geliştirilen bu yeni oluşumlar; Ortadoğu tarihinde büyük bir anlama sahip olan bu dönem, (MÖ 2000-500) insanlık tarihinde birçok önemli gelişmeye yol açmıştır. Yerel zenginlikleri katmaları açısından dikkat çeken bu süreç kent devletinin ön aşaması olarak değerlendirilebileceğimiz kabile konfederasyonu sürecidir. Kabile konfederasyonlarını ortaya çıkaran koşullar ise Önderlik tarafından şöyle ifade edilir; *“Bu Flamanın uygarlaşma öncesinde her gelişkin akraba kabile topluluklarında ortaya çıktığı görülmektedir. Bunda iki önemli nedenin rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bir yanda tıpkı kent devletçiklerinin iç anlaşmazlıkları gibi kabileler arası çatışma ve ihtilafları gidermek, daha ağırlıklı olarak da saldıran uygarlık güçlerine karşı kendilerini savunmak ve daha dengeli, çıkarlarına uygun kazanımlar elde etmek için birleşmek ihtiyacından doğmaktadır.”*

Kahramanlık çağı da denilen bu çağ, köleci merkezi devletin oluşumundan az önce, Sümer ve Mısırlılarda MÖ 3000’lerde, köleci sistemin olgunlaşma aşamasında Aryen kökenli Hurilerde ve Hititlerde MÖ 2500-2000, Semitik kökenli Amorit ve Kenanilerde MÖ 2000-1000’lerde yaşanırken, Greko-Romen ve Hindistan’la Çin köleci sisteminin ön aşaması olarak MÖ 1500-100 yıllarında yaşanmıştır. Etkisi günümüz küreselleşme çağında süren etnisiteye dayalı tarih, halen değişik çevrelerce çözümlenip, yorumlanmayı beklemektedir. Din, hanedan ve kavim tarihlerinden daha uzun süreli role sahip etnik tarih, Ortadoğu’da halen güçlü olan kabilecilik ve aşiretçiliğin beslediği kaynaktır.

Ağırlıklı olarak neolitik çağda yaşanan etnik (aşiret ve kabile düzenli) yapılar, insanlığa zengin eşitlik ve özgürlük mirası bırakır. Köleci uygarlık güçlerinin saldırılarına karşı direnişleriyle anılan, etnik yapıların birliğinden oluşan ve bugüne kadar devam eden aşiret konfederasyonları dönemi, Ortadoğu’nun karanlığa gömülü yüzü olurken, öneminden hiçbir şey yitirmeden, kavimler ve uluslar çağına (orta ve yakın çağa) kadar toplumsal süreçlere ağırlıklı damgasını vururlar. Merkezi devletli yapılara karşı süreklileşen direniş ve örgütlenmeler toplumsal yaşam üzerinde izler bırakılmasını da beraberinde getirir.

Köleci sistem, doğuşundan çöküşüne kadar sürekli, etnik (kabile, aşiret) birliklerle boğuşmak zorunda kalır. Neolitik çağda varlıklarını sürdürmek için bir direniş bilincine gereksinim duymayan etnik varlıklar, sınıflı toplumun yanı başlarında gelişmesiyle bu bilince ulaşırlar. Bilinçli direniş, benzer çelişkilerle karşı karşıya olanlarla ittifak geliştirme biçiminde olur.

Mezopotamya’da, bölgenin jeo-politik, kültürel-sosyal yapısından kaynaklanan yerel güçlerin kendilerini koruyarak, birlik temelinde dayalı kurumsallaştırmaları, merkezileşememe; yerel kimliklerin kendilerini çelişki ve zenginlikler olarak günümüze kadar taşınmalarını da sağlamıştır.

Hitit İmparatorluğu ile Babil-Asur İmparatorluğu arasında kalan bu alandaki etnik yapılar, kabile ve aşiret yapıları güçlü yapılar olarak şekillenirler. MÖ 3000’lerde etnik bilinci yükselen Aryenler, Sümerler tarafından Horrit ‘yüksek memleketliler’ olarak adlandırılır. Yüksek memleketli ya da dağılı kabileler, direnişin ve merkezi otoriteye tabi olmamanın temsilcileridir. Horritlerin kolları durumunda olan Gutiler, Kassitler, Mitaniler, Urartular ve en son Medler bölgede güçlü aşiret bilincini oluşturan kabilelerdir.

‘Yüksek memleketli’ Hurri adlı, benzer ve akraba bağları olan aşiretler, MÖ 2000-1500 yılları arasında konfederasyon oluştururlar. Hititlerle ve bölgedeki diğer etnik gruplarla (Luwi ve Khaldi) sürekli ilişki halinde olan Hurriler, ticaret yoluyla Sümer, Babil ve Asur etkilerinin Kuzey ve Doğu’ya taşınmasında ilk halka olurlar. Sümer uygarlığıyla yakın akrabalıkları olan Hurrilerin tarımsal alanlarıyla Sümer şehir devletlerinin, bölgenin jeo-politik, kültürel-sosyal yapısından kaynaklanan doğal ittifak durumu vardır. Ayrı bir merkez kurmazlar, merkezleri bir nevi Sümer’dir.

Ayrı bir merkez olmaktansa birlik halinde var olma geleneği etkisi ve gerçekliğini günümüzde de sürdürmektedir. Yapay, milliyetçi ideolojiyle beslenmek istenen, ulus kavramına karşı, bu gerçek bölge için düşünülecek yeni siyasi yapılanmalarda görmezden gelinmeyecek bir güçtedir. Etnisite bölgede güçlü genleri bulunan bir yapıdır. Hurri konfederasyon denemesinden sonra MÖ 1500-1250 Mitaniler tarafından daha güçlü bir federasyon kurulur. Asur ve Hititlerle sürekli çatışma halinde yaşayan Mitanilerin varlığına geçici olarak Asur İmparatoru Salamanassar tarafından son verilir. Tarihin bir ironisi olarak, Asur İmparatorluğu’nun siyasi varlığına da Hurrilerin bir kolu olan Medler tarafından MÖ 612 yılında son verilir.

Köleci imparatorluk güçlerine karşı içte eyalet veya şehir yöneticileri, dışta sayıları artan ittifak ve birlikler bağımsızlık talepleriyle büyürler. İç müttefiklerle, kabileler üzerine soykırım uygulayarak hâkimiyetini kanlı biçimde sürdüren Asur İmparatorluğu’na karşı 3000 yıllık köleci düzeni yıkararak insanlığa nefes aldırın Med-Pers çıkışı, bir aşiretler konfederasyonu aşamasını teşkil etmektedir. Organizasyonun Ekbatan’da merkezileşmeye çalıştığı görülmektedir.

Asıl tarih sahnesine çıkmaları, daha önceleri defalarca Gutilerin, Kassitlerin başarıyla denedikleri ittifaklar sayesinde gerçekleşmiştir. Asurlularla sürekli çekişme ve rekabet içinde olan Babil-Med ittifakı, MÖ 612’de başkent Ninova’nın yakılıp yıkılmasıyla sonuçlanmıştır.

Kuzeybatı İnan'daki Aryen gruplardan olan Medlerin ataları hem neolitik hem de Sümer uygarlık merkezlerine yakın olduğundan, derinliğine güçlenip Sümer ve Akad-Babil-Asur yayılcılığına karşı koyma durumunda kalmışlardır. Aşiret konfederasyonu örgütlenmesi, bu zamandaki direnişin politik biçimi olur. Medlerin merkezi bir devlet olmaya doğru yönelmeleri, Perslerle aralarındaki birliğin bozulmasını beraberinde getirir. Pers aşiretlerinin karşı darbesiyle son Med-Pers konfederasyon şefi Astiyag, yeğeni Kiros tarafından devrilince, egemenlik Pers Akhemenişler sülalesinin eline geçer. Persler döneminde köleci imparatorlukların yapılanmalarından farklı, daha demokratik ve yerel güçlerin örgütlenmelerine açık bir siyasal sistem vardır.

Ortadoğu'da etnisite ve halkların var olma biçimi olan komünal demokratik yaşam, Atina'da konfederalizmle beslenerek geliştirilirken, Avrupa'nın farklı bölgelerinde; İtalya, İspanya, Fransa, Almanya ve İspanya'da çeşitli kentlerde konfederal yapılar biçiminde varlık gösterir.

Etnisite ve halkların var olma biçimi olan komünal demokratik yaşam en fazla Ortadoğu'da yaşanırken; bu değerler Atina'da konfederalizmle beslenerek hem konfederalizmi oluşturan birimler arasında hem de her birimin kendi içinde demokrasinin geliştiği bir model haline gelir.

Antik şehrin ortaya çıkışı, radikal olarak yeni bir toplumsal paylaşımın göstergesidir. Aile-merkezli, kabile ve köy toplumlarının tersine, Batı şehirleri giderek yerleşime dayalı yakınlık ve ortak ekonomik çıkarlar etrafında kurulur. Hümanist toplumsal ve kültürel bağların 'ikinci doğası', bireyin toplumsal rollerinin ve sorumluluklarının ailelerine, klanlarına, cinslerine vb kendi seçimlerine bağlı olmayan biyolojik ve kan bağlarının 'birinci doğası'nın yerini almaya başlar.

Yeni aidiyet bağlarıyla gelişen kent devletleri süreci aynı zamanda şehirlerin birbirleriyle birlik oluşturma dönemidir. Bu birlik ve konfederasyonların çoğu, kentsel özgürlüklere yönelik tehditlere ve mutlakiyete karşı bütün gücüyle direnmelerden oluşur.

Konfederasyon ve kent birlikleri tarihi, Antik Yunan'da, Polis'lerin ortak savunma gereksinimleri, ortak dinsel inançlara ya da ekonomik çıkarlara sahip olma biçimindedir. Atina'da kökenleri Bronz Çağı'ndaki kabilesel gruplara kadar uzanan, Koinoi adı verilen, işbirliğinin örnekleri, çeşitli türden on beş adet konfederasyon bulunur.

**Halk Meclislerine Dayalı Politika:** Bu birliklerin bir örneği olan ve Atina'nın girişimiyle ortaya çıkan Delos Birliği, İyon kökenlidir. Birlik, genel olarak etnik bir ortak ataya sahip olan Polislerden oluşur. V. yüzyılın başında, Pers Hanedanlığı'nın Yunanistan'a ilerlemesini kontrol etmek için kurulmuş olan konfederasyon meclisi, bir kardeşlik ruhuna sahip olup, meclisin bütün üyeleri eşit oy hakkına sahiptir.



Yunan konfederasyonlarının en ünlüsü olarak bilinen Achaea Konfederasyonu, son derece demokratiktir. Öyle ki Atina'yı bile bazı bakımlardan geride bırakır. Birlik, M.Ö.417 yılında Sparta'nın müdahalesiyle sona erdirilip yerine oligarşik düzen kurulmasından sonra da Atina yanlısı grupların demokrasiyi tekrar kurma direnişleri sürer, halk meclisleri varlığını sürdürür.

Achaea Konfederasyonu içinde, oldukça büyük bir bağımsızlığa sahip olan Pellene örneğinde görüldüğü gibi, polislerin büyük ölçüde kendi başlarına hareket edebildikleri konfederasyon örnekleri de vardır. Teselya Konfederasyonu örneğinde ise, M.Ö. V. yüzyılda, generallerden oluşan büyük güce sahip idari otorite, askeri liderleri görevden alma hakkına da sahip olan, halk meclisi karşısında sorumlu tutularak sınırlandırılır.

Antik Yunan'daki konfederasyonları tanımlayan "Sympolitea" sözcüğü, eşit bir statüye sahip olan Polis'lerin birliğini belirtir. Birlikteki insanlar arası bağ, yurttaşlığa (polites) dayanır. Birliklerde hukuksal nitelikte bir ulusal kimlik ya da akrabalık bağlarına rastlanmaz.

Yurttaşlık, ulusallıkta olduğu gibi, kişisellikten uzak değildir, biyolojik ya da kabilesel bir bağa da dayanmaz. Konfederasyonda yaşayan yurttaşlar, birliğe bağlı diğer polislerde, normalde yabancılara tanınmayan haklara sahiptir.

Avrupa'da Yerel İnisiyatifler: Yarımada'nın kuzey ve orta bölgelerinin büyük bölümünü kaplayan İtalyan kent devletleri (communa); Floransa, Venedik, Verona, Pisa, Sienna ve Cremona gibi büyük Rönesans kentlerinin yanısıra, Milano, Cenova ve Bologna gibi merkezler de görülür.

Yerel geleneğin güç ve inisiyatifinin göstergesi olan, güçlü kent birlikleri 1130 ile 1150 arasındaki dönemde kurulur. 1167'de Lombardiya Birlikleri'ni 1198 ve 1226'da ikinci ve üçüncü birlikler izler. Birlikler, toplu halde İtalya'nın kuzeyinin hemen hemen bütün büyük kentlerini kapsar. Çeşitli kentlerde loncaların flamaları, imparator ve soyluların flamalarına karşı dalgalandırılır.

İtalyan komünü; resmi bir sadakat yemini (conjuratio) ile birbirine bağlı bulunan kasaba sakinlerinin oluşturduğu birliği ifade eder. Soylulara, din adamlarına, askeri komutanlara ya da hükümdara değil, kendi kendilerine olan sadakati içeren yemine dayalı birleşim, kasaba ortamını canlı bir kardeşlik ortamına dönüştürür. Bir yurttaşlık eylemi niteliğinde olan yemin, komünün üyelerini, birbirlerinin yurttaşlık haklarına saygılı olma taahhüdü altına sokar.

Conjuratio (konsül), keyfi idarenin sona erip, seçime dayalı idarenin gelmesini sağlar. Bütün konsüllerden meydana gelen meclis (consulate), birliğin en yüksek idari ve yargı organı olup, konsüller, komün genel meclisi tarafından seçilir. Konsüller, savaş, barış, vergi konulması, yasa çıkartılması gibi önemli konularda karar verme-den önce belli aralıklarla toplanan halk meclisi niteliğindeki genel meclisin görüşünü alır. Büyük kent komünü içinde yer alan birbirine komşu küçük komünlerden oluşan kent komünü, birbirine komşu komünlerin oluşturduğu bir konfederasyon niteliğindedir.

**İtalyan Kentlerinin Gelişimi:** Avrupa kentlerinin demokratikleşme süreci, İtalya'daki halk komünleri modelini esas alır. Almanya'nın Freiburg kentinde, halk isyanı sonunda, oligarşi, her yıl seçilen yirmi dört konsülün oluşturduğu bir kurula dönüştürülür. Liege kentinde kurulan sistem ise, loncalara dayalı bir kent cumhuriyeti olarak adlandırılabilir. Kentte 1313 yılından itibaren, bütün yasaların, mevkilerine bakılmaksızın, bütün kent sakinlerinin üye olduğu bir halk meclisi tarafından onaylanması zorunluluğu vardır.

Politik yaşamın içinde sürekli olarak ortaya çıkıp kaybolan sayısız kent konfederasyonu, dört yüzyıl boyunca Alman tarihine damgasını vurur. En dayanıklısı olan Hansa Birliği, 1241 tarihin-den 1699 yılına kadar varlığını korur. Orta bölgede, birinci Flaman Birliği 1226, ikincisi ise 1254 yılında kurulur. İtalya'da kentsel sadakatın canlılığını yitirip yerini despot rejimlere terk ettiği zamanlarda bu kentler varlığını korur.

**Paris Komünleri:** 18. yüzyılda kıta Avrupa'sının en mutlak monarşisine başkentlik yapan, büyük kentlerden bir dünya kenti olan Paris'te, yurttaş özgürlüğü ile doğrudan demokrasinin de örneği görülmüştür. Devrim süreciyle birlikte, Paris halkı dört yıl kadar bir süre içinde kendi yönetimi üzerindeki bütün denetimi eline geçirip mahalle meclislerine dayalı bir yönetim oluşturur. Yönetimin koordinasyonu, Fransa'yı yeniden yapılandırıp, bağımsız komünlerden oluşan bir konfederasyon haline getirmek amacıyla, devrimi en üst noktasına taşıyan bir komünün elindedir.

1790 yılındaki Paris Komünü'nün 300 üyesi bulunur. 1792 Temmuz ayında Theatre-Français seksiyonu, tarafından alınan, 'aktif' ve 'pasif' yurttaşlar arasındaki ayrımın tümüyle kaldırılması kararıyla, Seksiyon (Bölge) meclislerinin kapıları ayrıcalıklardan yoksun tabakaların tümüne açılırken; işçi sınıfı, görece vasıfsız zanaatkarlar, marangozlar, inşaat işçileri, tekstil ürünleri ile lüks mallar üreten atölyelerin doğum aşamasındaki proleterleri meclislere girerler.

Devrimin en hareketli günlerinde meclisler yoğun gündemlerle sürekli toplanırken, önemli ekonomik, politik ve askeri konularla ilgili komiserlik ve komiteler oluşturulur. Yerel yönetim gereksinmelerini karşılamak için, yurttaşlık komiteleri, savunma amaçlı devrim komiteleri, askeri komiteler gibi yapılmalar oluşturulur. Her seksiyonun kendine ait devrimci mahkemesi, sulh mahkemesi, işsizlere iş bulma komiteleri ve festivaller, halk yemeklerini düzenleyen komiteleri bulunur.

**Komünler Komünü İdeali:** Halk egemenliği ilkesinden yola çıkarak doğrudan yönetime yönelen devrimciler, 1793 yazında kendi yönetim arşivlerini tutma, kendi vergilerini koyma ve yargı sistemine sahip olma talebinde bulunurlar. Bütün kararları alma yetkisine sahip yurttaşlar meclisinin hiçbir kısıtlamayla sınırlandırılmaması istenir.

Seksiyon meclislerinin etkinliklerini giderek arttırması, konfedere bir Fransa imgesini ortaya çıkarır. Ülkenin bütün kent ve kasabalarında, Paris'tekine

benzer şekilde, seksiyonların çevresinde yapılanmaya gidilmesi, ülke çapında bir komünler komünü oluşturulması öngörülür. 1792 Kasımı'nda Section de la Cite seksiyonunun yayınladığı bildiriye, cumhuriyetteki komünlerin egemenliği dışında hiç kimsenin egemenliğini tanımadıklarını ilan ederler. Büyük Fransız Devrimi, yerel yönetime dayalı konfederasyon idealini uykusundan uyandırır.

Jakoben diktatörlüğü, Fransa'yı Avrupa'nın en merkezietçi ulus-devletlerden birine dönüştürürken, konfederasyon ideali, 1871'de kurulan Paris Komünü ile kısa bir süre için parlak bir gerçeklik kazanır. Komün, Fransa'nın bütün kentlerine konfederasyon çatısı altında birleşmeleri çağrısında bulunur. Varlığını iki ay sürdüren Komün, Üçüncü Cumhuriyet'in birlikleri tarafından kanlı bir şekilde yok edilir.

**Ulus-devlete Cevap:** Avrupa'nın en dik başlı ve kanlı hükümdarı V. Karl'ın yönetimindeki İspanya'da, mutlakietçiliğe ve ulus-devlete, yerel yönetimlerden oluşan bir konfederasyonla karşılık verilmiştir.

İspanya kralının halkta yarattığı güvensizlik bürokrat tabakalarının beceriksiz, soyguncu yönelimleriyle birleşince, kent ayaklanmaları başlar. 1520'de bir grup yün işçisi Segovia parlamentosunun bir üyesini idam edip, ayaklanma başlatır. Komün sakinleri kraliyet yönetimi karşısında, güç ikiliğine dayanan bir sistem oluşturur. Kraliyet memurlarının kaçtıkları, Comuneros (komün sakinleri) olayı ardından sosyal hareketlilikler sürer.

Kastilya'daki kentler, vergileri kendileri toplar hale gelirken, yurttaşlardan oluşan milis kuvvetleri oluşturulur. Toledo kentinde ise, parlamentoda (Cortes) temsil edilen tüm kentlerin temsilcilerinden oluşan ulusal bir meclis (junta) kurulur.

Özgürlüğünü ve kimliğini korumak isteyen şehirlerin ve konfederasyonu oluşturan birimlerin bu çağda merkezi devletleşmeye karşı direnişlerini, insanlığın yaşamında sürekli var olmuş komünal demokratik değerlerin, egemenlikli-baskıcı güçlere karşı çıkma eğilimi olarak değerlendirebiliriz.

Avrupa komünleri deneyimlerine baktığımızda, ulus-devletin yükselişine karşı koyamazlar, ancak değişik zamanlarda ve yerlerde bazı şehirler, özgür insan birliği biçimleri yaratırlar. Bunlar, Hanseatik Birliği gibi yüzyıllar boyu süren şehirlerarası konfederasyonlar, İsviçre'deki gibi kantonal konfederasyonlar ve on altıncı yüzyıldaki İspanyol comunerosu gibi, daha kısa süren, özgür şehir konfederasyonları yaratma çabalarıydı. Bu çabaların sonucu olarak, İngiltere'de ve Fransa'da merkezietçilerin, Avrupa'daki daimi ulusları ortaya çıkarmaya başlamaları 17. yüzyıla gelinceye dek gerçekleşmemiştir. Kentlerin, kent konfederasyonlarının ve daha sonraları kentlerde doğan özgürlük geleneğinin politik yaşamda büyük etkiye sahip olması, ulus-devletlerin Almanya ve İtalya'da da ortaya çıkışını geciktirmiştir. Avrupa komünleri, ulus-devletin sürekli yükselişine karşı koyamasa da bir özyönetim şekli olarak orta-ya çıkan halk meclisleri ideali, günümüzde de yaşama direnci göstermektedir.

### 3-Demokratik Konfederalizm ve Kimi Özellikleri

Bilindiği gibi demokratik konfederalizmi Önderlik 2005 Newroz'uyla ilan etti. Nedenlerini ve ilkelerini kamuoyuna açıkladı. Biz de konumuzun daha iyi anlaşılması için Önderliğin o belirlemelerini buraya alıyoruz. Bu ilkelerin bazıları üzerinde duracağız.

Bir devlet sistemi değil: *“Kürdistan Demokratik Konfederalizmi bir devlet sistemi değil, halkın devlet olmayan demokratik sis-temidir. Başta kadınlar ve gençler olmak üzere halkın tüm kesimlerinin kendi demokratik örgütlenmesini yarattığı, politikayı doğrudan ve özgür-eşit konfederasyon yurttaşlığı temelinde, yerelde kendi özgür yurttaşlık meclislerinde yaptığı bir sistemdir. Dolayısıyla öz güç ve öz yeterlilik ilkesine dayanır. Gücünü halktan alır ve ekonomi de dâhil her alanda öz yeterliliğe ulaşmayı benimser. Kürdistan Demokratik Konfederalizmi gücünü toplumsal tarihin derinliklerinden ve Mezopotamya'nın tarihten gelen zengin kültürel birikiminden alır. Klan sisteminden ve aşiret konfederasyonlarından günümüze kadar uygarlık tarihi boyunca devletçi toplum merkezileşmesine girmek istemeyen doğal toplumun demokratik komünal yapısına dayanır. Yakın tarih açısından, PKK'nin başta zindanlar ve dağlar olmak üzere bütün alanlarda otuz yılı aşkın süre binlerce şehit vererek yürüttüğü mücadele içinde yarattığı yurtsever halk gerçeğine, özgür yaşama ve demokratik örgüt birikim ve tecrübesine dayanır.”*

Üç hukuk geçerli: *“Demokratik konfederalizm, devletlerin köklü bir reformla demokrasiye duyarlı hale getirilmelerini, demokratikleşme önünde engel olunmamasını ve tüm engellerin kaldırılmasını ister ve bu amaç doğrultusunda mücadele eder. Bundan sonra Kürdistan'da üç hukuk geçerli olacaktır: AB hukuku, Üniter devlet hukuku, Demokratik konfederal hukuk. Üniter devletler olan İran, Irak, Türkiye ve Suriye Kürt halkının konfederal hukukunu tanıdıkça, Kürt halkı da onlarınkini tanıyacak ve bu temelde uzlaşmaya gidebilecektir. Demokratik konfederalizm tüm kültürel varlıkların tanınması, korunması ve kendini ifade özgürlüğünü esas alır. Bu temelde Kürt sorununun demokratik çözümünü, Kürt kimliğinin her düzeyde kabulünü, Kürt dilinin ve kültürünün geliştirilmesini sağlamayı temel görev bilir.”*

Ekolojik toplum modeli: *“Toplumsal cinsiyet baskılarına çok yönlü karşı durulmasını ve bunun kadın özgürlük mücadelesiyle aşılmasını esas alır. Ekolojiye ve cinsiyet özgürlüğüne dayalı bir demokrasinin Kürt toplumunun olduğu her alanda örgütlenmesini ve her tür gerilik ve gericiliğe karşı bu temelde mücadele edilmesini öngörür. Bireysel hak ve özgürlükleri toplumsal demokrasinin gelişimiyle birleştirir.”*

Sorunlara şiddetsiz çözüm: *“Demokratik Konfederalizm, toplumsal sorunların zora ve şiddete başvurulmadan çözülmesini esas alır, yani barış politikasına dayanır. Ülkeye, halka ve özgürlüklere yönelen saldırılara ve huku-*

*kun çiğnenmesine karşı meşru savunma durumunda olur. Demokratik konfederalizm, Kürt halkının kendi demokrasisini kurma ve kendi toplumsal sistemini organize etme hareketidir. İçte demokratik ulusu, dışta ise ulus üstü yapılanmayı ifade eder. Toplumun siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, inanç ve mezhepsel, etnik, cinsiyet özgürlüğüne dayalı, ekolojik, komünal alandaki örgütlenmelerinin birliği ve örgütlenmiş toplumun kendi kendini yönetme organizasyonudur.”*

Demokratik birliğin ifadesi: *“Demokratik Konfederalizm, dört parçaya bölünmüş ve dünyanın her tarafına yayılmış olan Kürt halkının demokratik birliğinin ifadesidir. Kürt ulusunun kendi içindeki sorunların çözümünde demokratik birlik ilkesini esas alır. Milliyetçilik temelindeki devletleşme eğilimlerini çağını doldurmuş ulus-devlet anlayışının bir devamı olarak görür.”*

Komşu devletlere çağrı: *“Demokratik Konfederalizm, derin demokratik zihniyete ve özgürlük bilincine dayandığı için, halklar arasında hiçbir ayırım yapmadan tüm halkların eşit-özgür birliğini esas alır. Katı sınırlara dayalı milliyetçi-devletçi ulus yerine demokratik ulusu geliştirir. Bu temelde tüm Ortadoğu halklarının ve demokrasi güçlerinin birliğinden yanadır. Komşu devletlerle ilişkileri, eşit ve özgür birlik ilkesine dayalı olarak siyasal, sosyal ve kültürel hakların yaşamsallaşması temelinde düzenlemeyi öngörür. Bu temelde bir kez daha bölge halklarını demokratik konfederal birliğe, komşu devletleri ise demokratik tutuma davet ediyorum.”*

Küresel demokrasi kongresi: *“Demokratik Konfederalizm, küresel emperyalizme karşı halkların küresel demokrasısından yanadır. 21. yüzyılda tüm halkların ve insanlığın yaşamak durumunda olduğu bir sistemdir. Bu da küresel çapta demokratik konfederasyona doğru gidiş ve yeni bir çağa yürüyüş demektir.”*

Bayrağı şerefle taşıyacağım: *“Bunun kurucusu olmakla şeref duyuyorum. Tüm halkımızı yeşil zemin üzerindeki sarı güneş içinde kırmızı yıldızlı bayrak altında kendi demokrasisini örgütlemeye, birleşmeye ve kendi kendini yönetmeye çağırırken, bu bayrağı şerefle taşıyacağımı ve Önderlik görevlerimi şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da başarıyla yapmaya devam edeceğimi ifade ediyor, her bahardan özgürlüğe daha yakın olan bu baharda tüm halkımızın, bölge halklarının ve dostlarımızın Newroz’unu kutluyor, selam ve saygılarımı sunuyorum”*

#### 4-İlkeleri

*“1- İnsanlık Zagros eko-sisteminde gerçekleşen tarım devrimi temelinde 19. yüzyıl başlarına kadar gelmiştir. 19. yüzyıl başlarında ikinci büyük devrim olan sanayi devrimi gerçekleşmiştir. Bu ikinci devrim ulus-devletin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Ulus-devlet sistemi ise 20. yüzyılın sonla-*

*rına doğru toplumsal gelişmenin, demokrasi ve özgürlüklerin önünde en ciddi engel durumuna gelmiştir.*

*2- 20. yüzyılın başında geliştirilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi, devlet kurma hakkı olarak anlaşılmıştır. Bu temelde oluşan ulus-devletler günümüzde gelişme önünde ciddi engel durumundadırlar. Ulus-devlete dayalı Birleşmiş Milletler modeli yürümektedir. Körfez Savaşı ve Irak'taki durum bunun kanıtı olmaktadır.*

*3-Bundan çıkışın temel yolu, ulus-devlete göre gelişen küresellik değil, tamamen halka dayanan ve gücünü tabandan alan Demokratik Konfederatif sistemdir. İnsanlık tarihinde devlet olgusu ezeli olmadığı gibi, ulus-devlet de ebedi değildir. Günümüzde küreselleşme ile ulus-devlet aşılacaktır. Ancak bu süreçte emperyalizm ciddi bir yeni sistem modeli geliştiremediği için, mevcut sistemin krizi derinleşmiş ve kaosa dönüşmüştür.*

*4-Bu durumda tek alternatif demokratik konfederalizmdir. Bu, piramit tarzı bir örgütlenme modelidir. Burada söz, tartışma ve karar topluluklarıdır. Tabandan en üste kadar delegeler seçimle gelir ve tepede bir koordinasyonu oluşturur. Delegeler halkın bir yıllık memurları gibi çalışır.*

*5-Ortadoğu'nun ağırlaşan tarihsel ve toplumsal sorunlarının çözümü için de demokratik konfederalizm sistemi geçerlidir. Kapitalist sistem ve emperyal güçlerin dayatmaları demokrasiyi geliştiremez, ancak demokrasiyi istismar edebilir. Demokratik konfederal sistemde tabandan gelişen demokratik seçeneği egemen kılmak esastır. Bu sistem toplumsal temelde etnik, dini ve sınıfsal farklılıkları gözetilen bir sistemdir.*

*6-Kürdistan içinse kendi kaderini tayin etme hakkı, milliyetçi temelde devlet kurmak değil, siyasi sınırları sorun yapmadan ve sınırları esas almadan kendi demokrasisini kurma hareketidir. İran'da, Türkiye'de, Suriye'de ve hatta Irak'ta oluşacak bir Kürt yapılanmasında tüm Kürtler bir araya gelerek kendi federasyonlarını, birleşerek de üst konfederalizmi oluştururlar.*

*7-Kürdistan Demokratik Konfederalizmi'nde asıl karar yetkisi köy, mahalle ve şehir meclis ve delegelerindedir. Dolayısıyla halkın ve tabanın kararı geçerlidir.”*

Demokratik konfederalizm dendiğinde aklımıza gelmesi gereken ilk şey bu sistemin devlet sistemi olmadığıdır. Devlet olmayan halkın toplumsal, siyasal yaşam sistemidir. Devlete dayalı olarak oluşan tüm yapıları tersine çevirir. Örneğin devlete dayalı vatandaşlığı kabul etmez. Devlete dayalı vatandaşlık devlete kulluktan öte bir anlam taşımaz. İçinde özgür ilişki adına bir şey bulunmamaktadır. Demokratik konfederal sistemde ise kullanan vatandaşlık yeri-ne özgür yurttaşlık kavramı gelişmektedir. Özgür yurttaşlık devlet kulluğunu ortadan kaldırıp yurttaşın toplumuyla ve ülkesiyle daha doğru bir bağ kurmasını sağlar. Özgür yurttaş kendini yönetebilen insandır. Bunu da yerelde kurulan

özgür yurttaş meclisleriyle yapmaktadır. Özgüç ve özyeterlilik ilkelerini esas alır. Kendi kendine yetmek esastır.

Devletler sadece bireyleri değil, aynı zamanda toplumları da kullaştırırlar. Demokratik konfederal sistem bu yönüyle de devlete zıttır. Demokratik konfederal sistem özgür, demokratik toplumu esas alır. Komünal demokrasi, ekoloji ve cinsiyet özgürlüğü demokratik konfederal sistemin temel ayaklarıdır. Toplumsal cinsiyetin özgürleştirilmesine dayalı demokratik ekolojik toplum modelini esas alır. Toplumsal sorunlara demokratik yöntemlerle çözüm arama temel yaklaşımıdır. Demokratik çözümün imkânlarının ortadan kalktığı durumlarda meşru savunmayı esas alır.

Örgütlenme biçimi itibariyle de devlete zıttır. Tabandan örgütlenir. En altta köy ve mahalle meclisleri, daha sonrasında il ve eyalet meclisleri ve en sonda da halk meclisi bulunmaktadır. Konfederal sistem bir meclisler sistemidir. Devletlerde olduğu gibi tek meclis değildir. Halkın kendini daha rahat yönetebilmesi için oluşturulmuş bir meclisler sistemidir. Meclislerarası ilişki tabandan yukarı doğru olur. Taban belirleyicidir. İçerik olarak da toplumsal ihtiyaçlara göre oluşturulmuş alan merkezleri ve komitelere dayalı bir sistemdir. Örneğin bugün KCK'de beş alan merkezi bulunmaktadır. İdeolojik, siyasi, sosyal, ekonomik, meşru savunma alan merkezleri bulunmaktadır. Bu alan merkezleri kendi içlerinde farklı komiteler oluştururlar.

Demokratik konfederal sistem yasama, yürütme ve yargının bağımsızlığına dayanır. Her meclis kendi içinde yasama, yürütme ve yargı kurumlarını oluşturur. Yasama görevi zaten meclisindir. Yürütme ve yargı da meclis içinden seçilir. Yürütmeler halkın seçtiği memurlar gibi çalışır. Halk adına karar alma yetkileri yoktur. Karar meclisindir, halkındır. Yürütmeler sadece halkın aldığı kararları uygulayan kurumlardır. Tüm sistemi oluşturan bu meclisler arasında organik bir ilişki vardır. Biri olmazsa diğeri de olamaz. Birbirlerine etle tırnak gibi bağlıdırlar. Bu tarz örgütlenme en örgütlü toplumdur. Bu husus iyi anlaşılmalıdır. Çünkü bu konuda şöyle bir yanlış anlama vardır: her meclis veya mahalle ve-ya il kendi başına bir cumhuriyet gibi algılanabilmekte, bu meclisler arasında sanki hiçbir bağ yokmuş gibi ele alınabilmektedir. Bu demokratik konfederal sisteme taban tabana zıt bir algılamadır. Böylesi bir algılama dayanışma ve birbirini tamamlama üzerine kurulu olan var oluşun diline da aykırı bir algılamadır ki doğa dışıdır. Doğanın tüm bileşenlerinde öznellik ile karşılıklı bağımlılık evrensel ilkeler temelinde gerçekleşen olmazsa olmazlardır. Oluş bu ilkeler temelinde varlığını sürdürebiliyor. Konfederal sistem kendine görelilik veya bir anarşi sistemi değildir. Tam tersine en komünal ve örgütlü toplumsal sistemdir. Her parçanın, meclisin özgünlüğü vardır ama bu parçaların birbirleriyle ilişkisi yoktur anlamına gelmez. Arada ilişki vardır hem de kopmaz bağlarla oluşmuş bir ilişki vardır. Nasıl ki bir eli, kolu veya herhangi bir uzvu bedenden koparınca o uzvun yaşamasına son verirsek, meclisleri veya

sistemin bileşenlerinden bir parçayı diğerlerinden koparırsak, o parçanın sonunu getirmiş oluruz. Parça bütünü yani toplumu daha da güçlendirerek devlet iktidarını toplum yaşamından uzaklaştırır diye inisiyatif kazanır, yoksa yeni küçük iktidarcıklar yaratsın diye değil. İktidarı esas almak konfederal sistemin dayandığı komünal yaşam ve örgütlenme felsefesine ters düşmek, özden kopmak anlamına gelir. Zaten hukuki olarak da konfederal sistem içinde yer alan herkes konfederalizm sözleşmesini kabul etmek ve uygulamak zorundadır. Bu sözleşme de bizlere en güçlü toplumların en örgütlü toplumlar olduğunu belirtiyor. Hem demokrasi hem de özgürlük örgütlülüğünden geçer.

Demokratik konfederalizmin diğer bir özelliği tarihsel kaynaklarıdır. Demokratik konfederalizm devlet dışı toplumsallığı esas alır. Temel zenginlik kaynağını Ortadoğu kültür zenginliğinden alır. Devletçi sisteme karşı verilen mücadeleler temel güç kaynağıdır. Özellikle PKK'nin yarattığı değerler üzerinden yükselir.

Demokratik konfederal sistem temelde iki ihtiyaca cevap niteliğindedir. İlki demokratik sosyalizmin politik araç ve toplumsal örgütlenme konusundaki eksikliğini ortadan kaldırır. Bu şu anlama gelir: Demokratik konfederalizm sadece güncel ihtiyaçların bir sonucu olarak ortaya çıkmaz. Temelde ideolojimizin bir bileşeni olarak ortaya çıkar. Buradan hareketle Kürt sorununa uyarlanır. İkinci ihtiyaç ise güncel duruma bir cevap olmasıdır. Ortadoğu'da gelişen ABD küreselciliğine karşı halkların küresel demokrasi seçeneğinin önünü açan bir sistemdir. Hem ulus-devletçi modele hem de emperyalist küreselciliğe karşı halkların çözümüdür.

İçte demokratik ulusu dışta da ulus üstülüğü esas alır. "Demokratik ulus" kavramı üzerinde biraz durmamız gerekmektedir.

## **5-Demokratik Ulus**

Bilindiği gibi toplumlar tarihten günümüze kadar farklı formlar altında örgütlenmişlerdir. Toplum büyüdükçe bu büyümeye oranla toplumsal örgütlenme formu da farklılaşmakta ve toplumlar bu yeni forma göre kendilerini yeniden örgütlemektedirler. Toplumların ilk örgütlenme formu klan olurken bunu kabile, aşiret, kavim ve ulus formları takip etmiştir. Klan, kabile ve aşiret formu olarak etnisite ilkçağ döneminin toplumsal örgütlenme formu olurken, ortaçağda bu, kavim formu olmuştur. Kavim formu halklaşma olarak da ifade edilmektedir. Günümüzde ise toplumlar ulus kimliği altında örgütlenmişlerdir. Gelişen küreselleşme ve ulus üstücülük de günümüzün hâkim örgütlenme formu olmaya adaydır.

Bu saydığımız formları iki biçimiyle ele almalıyız. Bilindiği gibi tarih iki temel gücün mücadelesiyle var olmuştur. Bir yanda demokratik komünal güçler yer alırken, diğer yanda buna zıtlık temelinde ortaya çıkan devletçi toplum güçleri yer alır. Bu iki güç arasındaki mücadele tarihsel hareketlenmeyi sağlar.



Tarih temelde demokratik komünal değerlerin direnişiyile var olur. Tarihin her döneminde yeni değerleri ortaya çıkaran bu direniştir. Devletçi toplumun yaptığı ise bu değerleri kendi çıkarına göre çarpıtarak kullanmak olmuştur. Halkların emeğine ve bu emekle yaratılan değerlere konmak devletçi toplumun temel özelliğidir. Buna istismarcılık adı verilmektedir. Yaratılan değerleri anında kendi çıkarına dönüştürme ve kendi yaratımıymış gibi sahip çıkma bu yaklaşımın özüdür. Devletçi güçler devrimci dönemlerde ortada görülmezler, fakat başarının kazanılmaya başlandığı aşamada da ortaya çıkıp değerleri sahiplenirler. Yani başkalarının emeğini gasp etmek temel işleridir.

Bunu ifade etmemizin nedeni şudur: Oluşturulan hiçbir toplumsal örgütlenme formu devletçi değildir. Tamamen toplumun büyümesine paralel olarak oluşmuş formlardır. Bir nevi objektif olgulardır. Fakat devletçi toplum kendi çıkarı için bu formları da kullanmış ve sanki kendi yaratımıymış gibi göstermiştir. Devlet hiçbir zaman etnisite, kavim ve ulus gibi formları doğurmamıştır. Bu formların ortaya çıkışlarının devletle uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Bu formlar arasında diyalektik bir ilişki vardır ve toplumsal gelişimin doğal sonuçlarıdır. Bu konuyu ifade etmemizdeki temel amaç şudur; devlet kendi meşruiyetini bu formlara dayanarak yapmaya çalışmaktadır. Kendini topluma karşı etnisiteyle, kavimle ve son olarak ulusla özdeş göstermiştir. Devlet etnisitedir, kavimdir, ulustur. Devleti inkâr etmek etnisiteyi, kavim ve ulusu inkâr etmektir. Buradan hareketle devlet olmazsa toplum yaşayamaz gibi bir anlayış ortaya çıkmıştır. Açıktır ki bu büyük bir çarpıtmadır. Devlet bu formlarla özdeş değildir. Bu böyle olmakla birlikte devletler bu formlara kendi çıkarlarına hizmet ettirecek biçimde şekil verebilmişlerdir. Etnisiteye, kavime ve ulusa devleti bulaştırarak hem bu formları kendi çıkarı için kullanmış hem de bu formlarda büyük tahribatlara yol açmıştır.

Konumuz ulus formu olduğu için sadece ulus kavramı üzerinde duracağız. Ulus, kapitalizm ve milliyetçilik üzerinde en çok durmamız gereken kavramlar olmaktadır. Bilindiği gibi ulus kavramı; bir toprak parçası üzerinde, ortak bir dil, kültür, tarihe ve ortak bir ekonomik pazara sahip insan topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma bir de politik bir aygıt etrafında örgütlenme zorunluluğunu eklemeliyiz.

Dil gruplarının oluşması ve toplumların buna göre ayrışması neolitik topluma kadar gider. Yani ortak dile sahip olan toplumların ortaya çıkmaları kapitalizmle ortaya çıkmış bir şey değildir. Yine ortak bir toprak parçası üzerinde ortak bir kültüre ve tarihe sahip olmak da temelini kapitalizm öncesinde bulur. Yani bunlar kapitalist sistem gelişmeden önce ortaya çıkmış olgulardır. Diğer bir özellik olan ortak pazara sahip olmak da böyledir. Yani kapitalizmden bağımsız olarak ortaya çıkmıştır. Ortak pazar ve sermaye birikimi devletçi toplumun ilk ortaya çıkışında da vardır. Hatta devlet öncesi toplum olan doğal toplumun en önemli özelliği birikime karşı olmasıdır. Birikimi toplum için en za-

rarlı şey olarak görür. Devletçi toplum ise bunu tersine çevirerek var olabilmıştır. Yani sermaye birikimi devletin ilk ortaya çıkışında vardır. Devletlerin olduğu her yerde özel mülkiyete dayalı birikim her zaman vardır. Dolayısıyla ortak pazar kapitalizmin bir yaratımı değildir.

Ortak pazarın ulus formunun oluşumundaki rolü önemli bir konudur. Ulus formunun kapitalizme mal edilmesinde bu ilişkinin yanlış yorumlanması yatmaktadır. Bunda Marksizm'in payı belirleyicidir. Marksizm tarihi ve olguları ekonomik determinist yasalara göre yorumlar. Alt yapı olarak ekonomi, tüm üst yapıyı belirler. Toplumsal ilişkiler, zihniyet ve her şey ekonomiye göre oluşur. Aynı mantık ortak pazar ve ulus ilişkisinde de vardır. Buna göre ekonomi ulusu ortaya çıkarır. Ulus ortak pazarın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ortak pazar da kapitalizmin ürünü olduğuna göre ulusu kapitalizm yaratmıştır denilmektedir. Bu temelden yanlış bir düşüncedir.

Kapitalizm ulus formunu nasıl ele almış ve nasıl çarpıtmıştır? Neden böyle bir çarpıtmaya ihtiyaç duymuştur? Kapitalizmin çarpıttığı bu ulus biçimini devletçi-ulus olarak adlandıracağız.

Milliyetçi, devletçi ulus anlayışı bugün insanlığa en büyük zararı veren olgulardır. Bunda temel etken kapitalizmin kâr ve sermaye biriktirme hırsıdır. Kapitalizm devletleşmeden hâkim sistem haline gelemez. Kapitalizm bu sorununu kendisini ulusla özdeş göstererek yapmıştır. Bunu yaratmak için de Avrupa'da gelişen özgürlük, eşitlik ve kardeşlik taleplerini temel slogan olarak benimseyen ve feodal egemenlik biçimini yıkan halk devrimlerini kendi çıkarı için kullanmıştır. Sanki bu devrimleri kapitalistler yapmış gibi gösterilerek onlara mal edilmiştir. Devrimleri yapan halk iken bundan faydalanan kapitalistler olmuştur. Bu devrimleri istismar ederek kendi iktidarları için kullanmışlardır. Milliyetçilik bunun ideolojik zemini olmuştur. Ulus ve devleti özdeş olarak göstermelerinin sonucu olarak ulus-devlet kavramını geliştirmişlerdir. Buna göre aynı dili konuşanlar, ortak tarihe ve kültüre sahip olanlar devlet olmalıdır, diğer uluslara karşı kendilerini korumalıdır diyerek kendi çıkarlarını tüm ulusun çıkarıymış gibi göstermiştir. Ulus-devlet kapitalizmin gelişmesi açısından iyi bir sömürü zemini ortaya koyar. Milliyetçi, devletçi uluslaşma sonucu sınırları çizilmiş topraklar üzerinde sömürme ve ticaret yapma tekelini kendi eline almıştır. Bir ulus-devlet başka bir ulus-devlete karşı korunmalıdır, dendiğinde burjuvazinin çıkarlarının korunması gerektiğinin kast edildiği açıktır. Her türlü politika bunun içindir.

Ördüğü ulus-devlet sınırlarıyla içerde mal ve sermayenin serbest dolaşımını sağlarken, dışarıdan gelecek saldırılara da engel olmak istemektedir. Tek kaygısı burjuvazinin siyasi, ekonomik, sosyal bir güç olmasıdır. Tüm bunları ulusun ortak çıkarıymış gibi gösteren milliyetçilik ideolojisi de burjuvazinin kendi toplumu üzerinde egemenlik kurmasını meşrulaştıran bir ideolojidir. Milliyetçilik kapitalist çağın yeni dinidir. Ulus-devlet milliyetçilikle kutsanmıştır. Nasıl

ki din adına yapılan savaşlar kutsalsa milliyetçilik adına yapılan savaşlar da kutsaldır. Kutsallık ise burjuvazinin çıkarlarıdır. Böylece ulus-devlet tüm değerlerin üzerinde yer almıştır. Çağdaş kulluk ulus-devlet yurttaşlığı olmuştur. Yurttaşlar ulus-devlete hizmet etmek zorundadır. Yurttaşların yerine getirmek zorunda oldukları görevleri vardır.

Ulus-devlet ve meşrulaştırıcı gücü olarak milliyetçilik halkın veya ulusun güç olduğu bir oluşum değildir. Tam tersine halkın, ulusun en çok baskı altına alındığı, kullanıldığı dönem ulus-devlet dönemidir. Tüm ulus ve halk üzerinde en çok denetimin ve iktidarın uygulandığı dönem bu dönemdir.

Tarihte hiçbir zaman bütün halkın ve ulusun devleti diye bir şey olmamıştır. Devletlere her zaman bir sınıf hâkim olmuştur. Bunun sonucu olarak da bu devletler her zaman bu hâkim sınıfların çıkarları için çalışmışlardır. Devletler eskiden meşruiyet kaynaklarını mitoloji ve dinler ile sağlarken, mitoloji ve din düşüncesinin aşıldığı dönemlerde bunu akla dayanarak yapmaya çalışmışlardır. Ulus-devlet ve milliyetçilik bunda başarılı olduklarını göstermiştir. ‘Devlet tüm ulusundur, herkes bunu korumalıdır’ şeklinde ifade edebileceğimiz bu yargı ulus-devletin meşruiyet zeminini bizlere verir. Bunu sağlamak için ise her türlü insanlık değerini çıkarı için kullanmaktan sakınmaz. Rönesans ve reformasyon süreciyle feodal toplumdaki dogmatik zihniyet; doğayı ve insanı değersiz ve cansız olarak ele alan yaşam felsefesi aşılmıştır. Demokratik halk devrimleri feodalizmin dağılmasında belirleyici rol oynar. Bu halk devrimleri ve rönesans zihniyeti kapitalizmi he-deflemiyordu. Daha özgürlükçü bir sistem şekillenebilirdi. Devletçi bir uluslaşma yerine demokratik bir uluslaşma gelişebilirdi. Fakat gelişen kapitalizm oldu. Kapitalizmin gelişmesi bir zorunluluk değildir. Burjuvazi elindeki imkânları devleti ele geçirmek ve sömürüsü için çitlerle örülmüş bir alan yaratmak için seferber etmiştir. O günden günümüze kadar gelen süreçte ulus-devletçi uluslaşmanın özgürlük getirmediği ortaya çıkmıştır. Ulusal çıkarlar adına kapitalizmin çıkarları için halklar birbirlerine düşürülmüş ve savaştırılmışlardır. İki büyük dünya savaşı bizlere bunu fazlasıyla göstermektedir. Milliyetçi, devletçi uluslaşmaya karşı bugün farklı arayışlar boy vermektedir. Bunlardan biri de Önderliğin formüle ettiği “Demokratik ulus” anlayışıdır. Bu konuya giriş mahiyetinde Önderlikten bir alıntı yapabiliriz:

***“Toplumların ulusal olgular biçiminde şekillenmesinin doğrudan kapitalizmin bir ürünü olmadığını kavramak gerekir. Bu konuda da sanki kapitalizm ulus yaratır gibi bir ideacılık ciddi bir yanıltır. Bu yanıltılıktaki Marksizm’in de payı vardır. Toplumlarda klan, kabile, aşiret, milliyet ve millet şeklindeki süreç kendine özgü bir diyalektiğe sahiptir. Sınıflı toplumun bir ürünü olarak doğmazlar. Kapitalizm olmadan da ulus olabilir. Ulus şekillenmesinde dil, kültür, tarih ve siyasi güç daha belirleyici rol oynar. Uluslar eşit-özgür ve demokratik yapılarda daha sağlıklı gelişebilirler. Batı Avrupa’da ulusların 12. yüzyıldan itibaren şekillendiğini görmekteyiz.***

*Sistemlerden hangisinin uluslar içinde hâkim olacağı ancak 18.yüzyılın sonunda burjuvazinin zaferi ile belirlenir. Kapitalizmin ulus içindeki zaferi, aynı zamanda milliyetçiliğin dinin yerine egemen ideoloji haline getirilmesiy-le birlikte yürür. Hem içte pazarı geliştirme hem dışa doğru açılmak güçlü milliyetçiliğin bu özelliği ulus-devlete götürür. Ulus-devlet dinsel ideolojik örtününün laiklikle aşılmasıyla gelişir. Özünde tüm ulusun devleti diye bir kavram kökünden yanlıştır. Toplumun ulusallığından, ulusal bütünlüğünden bahsetmek belli bir gerçekliği yansıtır; ama devletin ulusallığı daha çok ideolojik bir yargıdır; toplumsal bir realite değildir. Çünkü tüm toplumsal kesimler devletin sahibi olamazlar. Devlet her zaman ulusal bir azınlığın elinde ve hizmetindedir. Devletin yaptığı, ulusal olguyu (tıpkı din olgusunda olduğu gibi) ideolojik bir olguya dönüştürmek meşru temel sağlamaktır. Tüm 19 ve 20. yüzyıl milliyetçilikleri toplumsal meşruiyet ideasıyla bağlantılıdır. İçte sınıf çelişkilerini gizlemede, dışa doğru saldırganlığı teşvik etmede milliyetçilik büyük rol oynar. Milliyetçiliği kapitalist devletin ideolojik silahı olarak almak, yayıldığı dönemleri doğru kavramak açısından önemlidir.*

*Milliyetçilik aynı zamanda devletteki merkezîyetçiliği güçlendirir. Daha demokratik federal yapılara karşı devlet milliyetçiliği, merkezi-üniter yapılara kayar. Buradan faşist ve totaliter devlet anlayışına geçilir. Toplumsal hastalığın histeriye dönüşmesi, kapitalizmin intiharıdır. I. ve II. Dünya Savaşları bu anlamda milliyetçilik dozajının aşırı kullanılmasından doğan sistemin intihar eylemleri olarak da düşünülebilir. Kendisi uygarlık krizi olan kapitalizmin en genel ve derinlikli krize, kaosa girme sürecidir.*

*Ulusal devlet ve küreselcilik sürecine baktığımızda durum daha somuttur. Ulusal olguyu aşırılaştırıp devleti tümüyle ele geçirdikten sonra, önce güç kazanmış olan birey adeta 'karıncalaşma' dönemine girer. Rönesansla büyümüş insanlık, hümanizm ve birey tersine bir sürece konu olur. Adeta saldırı hedefi haline gelir. Bu gerçeklik bile tek başına kapitalizmle Rönesans değerleri arasındaki aykırılığı göstermeye yeterlidir. Kapitalist büyürken birey küçülür. Hümanizm içi boş bir kavrama veya küreselcilik adı altında büyük şirketlerin azgın fetih savaşları karşısında utanılacak bir kavrama dönüştürülür. Ulusal devlet dışındaki tüm diğer kurumlar, sömürgeleştirilmesi gereken olgular haline gelir. 'Hiçbir değer ulus-devletten daha yüce olamaz' ilkesi bu hale getirilmekle, hiçbir çağ devletin ulaşamadığı bir kutsallık zırhına bürünür. Her şey milli devlet için! Aslında milli devlet kisvesi veya kurnazlığı altında her şey kapitalist içindir. Devlet, özellikle ulusal devlet, o kadar kestirmeden kar, aşırı kar getirme sihrine sahiptir ki ulus-devlet ideolojik olarak milliyetçilik, hiçbir mitolojik, felsefi ve dini kavrayış ve inancın erişemeyeceği boyutlarda bir inanç ve iman akımı haline getirilir. Tüm ilgili gözleri ve yürekleri adeta kör eder. Milli gerçekliğin abartılmış figürleri dışında hiçbir değer anlamlı gelmez. Kutsallık yalnız milli değerlerin abar-*

*tlmiş değerlerinde gizlidir. Buna karşılık yurttaş olarak birey adeta ortaçağ tarikatlığına üye yapılır gibi 'devlet tarikatına bağlanmaya çalışılır. Yurttaşlık gerçeği çok iyi çözümlenmesi gereken bir kavramdır. Aslında ilk ve ortaçağlardaki birey-devlet bağı olan köle-serf ilişkisinin yerine ikame edilmiştir. Bir nevi burjuvazi-devlet-kölelik ilişkisine dönüşümünü ifade eder. Devlet yurttaşlığı, kölenin modern biçiminin düzene hazırlanmasıdır. Bu, burjuva sınıfı için işe yarar hale getirilmiş bireydir. Asker, vergi başta olmak üzere birçok yükümlülüğe konu olur. Devlete ve egemen sınıfa ihtiyacı olan gücü doğururlar. Çocuk yapma burjuvazi için masrafsız bir iş haline dönüştürülmüştür. Lafta her ne kadar ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel haklardan bahsedilse de özünde bu hakları kullanan ezici biçimde egemen sınıftır."*

Devlete dayalı var olan ulus gerçeğinin çözümsüzlükleri ortada bulunmaktadır. Buna karşı Önderliğin önerdiği çözüm milliyetçiliğe karşı demokrasi, devletçi ulusa karşılık olarak ise demokratik ulus olmaktadır. Demokratik ulus devletçi olmayan, kendini her türlü devletçi zihniyet ve uygulamadan kurtarmış ulustur. Buna göre demokratik ulus kavramını tanımlarken ulus kavramından ne anlamamız gerektiğini yukarıda ifade ettiğimiz tanımlamalara ek olarak belirtmeliyiz.

Önderlik, yukarıda alıntı yaptığımız bölümün devamında ulus şekillenmesini şöyle tanımlamaktadır. **"Ulus şekillenmesinde dil, kültür, tarih ve siyasi güç daha belirleyici rol oynar."** Burada dikkat çeken en önemli nokta ulus kimliğinin ortak pazara dayalı olarak tanımlanmamasıdır. Salt ekonomiye dayalı çözümlenmelerin ortaya çıkardığı yanlışlıklar biliniyor. Buradan hareketle ulus oluşumunda ortak pazar zorunluysa, o zaman ortak bir pazara sahip olmayan halklar ulus değildir dememiz gerekmektedir. Peki bu doğru bir tanım olabilir mi? Örneğin Kürt halkı köklü bir tarihsel geçmişe sahiptir. Dört parçaya da bölünmüş olsa bir ülkeleri vardır. Farklı lehçelere bölünmüş de olsa ortak bir dile sahiptir. Fakat bu parçalanmışlıktan dolayı ortak bir pazar oluşturamamışlardır. Buradan hareketle Kürtler bir ulus değildir diye-bilir miyiz? Bir halkın ortak bir pazara sahip olmaması, o halkın ulus olmadığı anlamına gelmez. Yani ortak pazar belki ulus formunun oluşumunda bir yere sahiptir. Ama bu tüm ulusun oluşumu ortak pazarın sonucudur, demek yanlıştır.

Bir diğer önemli konu ulusun oluşurken siyasi bir güç etrafında oluşmasıdır. Doğal olarak toplumlar büyümeleriyle doğru orantılı olarak farklı biçimlerde bir siyasi güç etrafında örgütlenirler. Bunun tarihte örnekleri vardır. Ulus formu açısından önemli olan ulusun bir form olarak şekillenirken, hangi tür siyasi örgütlenmeleri gerekli kıldığıdır. Ulusun etrafında şekillenmesi için gerekli olan siyasal araç, güç nasıl olmalıdır? Bir siyasal güç olarak devlet ve ulus arasındaki ilişki nasıl şekillenmiştir? Devlet olmadan ulus olarak örgütlenmek imkânsız mıdır? Rönesans döneminde devlet dışında başka bir siyasi örgüt-

lenme ulusu şekillendirme mücadelesi vermiş midir? Devlet dışı bir örgütlenme olarak demokratik konfederalizm ve ulus arasında nasıl bir ilişki kurabiliriz?

Toplumlar tarihten günümüze kadar; ortak bir dil, tarih, coğrafya üzerinde siyasal bir güç etrafında örgütlenmişlerdir. Ulus tarzı örgütlenme kendisinden önceki örgütlenmelerden kapsam ve derinlik olarak farklıdır. Daha büyümüş ve daha derinlik kazanmış halidir.

Bizim için önemli olan ulus şekillenmesinde devlet zorunlu bir araç mıdır? Bilindiği gibi zorunluluk fikri dinlerde kadercilik şeklinde yer bulurken, bilim ve felsefede modernitenin bir anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Determinizm olarak ifadesini bulan bu felsefe sosyal bilimleri derinden etkilemiştir. Somut bir şekilde eskinin üzerinde yükselen her yeni olan şey zorunlu olarak görül-müştür. Yeni olan zorunlu olarak görüldüğü gibi aynı zamanda yeni olmasın-dan dolayı da ilerici sayılmıştır. Her yeni şey öncekinden farklı olabilir, ama bu onun ilerici olduğu anlamına gelmez. Her yeninin ilerici olduğu kabul edilirse, o zaman en geri toplum Önderliğimizin son savunmalarında ‘ahlaki-politik toplum’ olarak tanımladığı doğal toplum en geri toplum olurken, yine Önderli-ğimizin ‘derinleşmiş ve genelleşmiş kölelik’ olarak tanımladığı kapitalist sis-tem de en ilerici sistem olur. Bu da tarihi tamamen tersten okumak anlamına gelir.

Devlet de belki hem çıkış itibariyle hem de ulusçu modeliyle önceki yapıla-ra göre yeni olabilir. Bu onun zorunlu ve ilerici olduğu anlamına gelmez. Rö-nesans dönemi bir kaos aralığı dönemidir. Feodal devletçi yapının, dıştan etnik yapıların, içten de topluma olgunlaşmış kölelik anlamına gelen kulluk siste-miyle teslimi-yetin dayatıldığı gerçeklik karşısında dini dogmatizme yaşamın her alanında karşı koyan mücadelelerle çıkmaza girdiği ve dağılmaya başladığı bir kriz dönemidir. Bu kriz döneminde ticaret sınıfı olan burjuvazi bir eğilim olarak gelişmektedir. Bu devletçi zihniyeti temsil etmektedir. Bunun karşısında demokratik komünal değerlerin sahibi olarak kent demokrasileri ortaya çıkmak-tadır. Birçok düşünür demokratik bir yaşamın hayaliyle eser verirler. Yani bu dönemde iki esas eğilim mevcuttur. Devletçi ve demokratik eğilim. Her iki eğilimin de ulus olgusuna yaklaşımı farklıdır. Ulus objektif bir olgu olarak 12. yüzyıldan itibaren zaten şekillenmeye başlamıştır. Bu iki güç arasındaki esas mücadele ulusun nasıl şekillendirileceği mücadelesidir.

Zorunlu olarak devletçi veya demokratik eğilim kazanır diye bir kural yok-tur. Kendisini iyi örgütleyen ve mücadele edenin kazanma olasılığı yüksektir. Rönesans’la beraber şekillenmeye başlayan ulus formu üzerinde de böyle bir mücadele gelişmiştir. Bu mücadeleden zaferle çıkan burjuvazi dolayısıyla kapi-talist devletçi toplum olmuştur. Ve o günden bu yana da ulusu şekillendiren temel güç konumundadır. Yarattığı ideolojik argümanlarla ulusu kendisinin yarattığını, devletin inkâr edilmesinin ulusun inkâr edilmesi olduğunu toplum-lara yedirmiştir. Bunu da milliyetçilik olarak formüle etmiştir. Buradan çıkarıla-

bileceğimiz en önemli sonuç; devlet olmadan da uluslaşmak olanaklıdır. Devlet ulusu kendi çıkarı için kullanmıştır.

Devletsiz bir uluslaşmanın ilk koşulu devlet olmayan bir politik araç ve siyasal bir güç merkezi oluşturmaktır. Yani tüm toplumu kapsayacak, devletsiz bir örgütlenme oluşturulmalıdır. Buna bugün demokratik konfederalizm diyoruz. Demokratik konfederal biçimler Rönesans döneminde de olmuştur. Fakat devletçi eğilim karşısında başarı sağlayamamıştır.

Demokratik konfederalizm tüm Kürt halkını kapsayarak, toprak birliğini, dil birliğini, tarih birliğini ve komünal esaslara dayalı ekonomik birliğini yaratacaktır. Demokratik ulus halkın kendi kurumlarını oluşturduğu ve bu kurumlar aracılığıyla kendi kendisini yönettiği bir modeldir. Katılımcı ve çoğulcu demokrasinin uygulandığı bir modeldir. Ulus içi demokrasiyi esas aldığı gibi farklı uluslara, kültürlere ve azınlıklara yaklaşımı da demokrasi çerçevesindedir. Farklılıkları devletçi ulus anlayışında olduğu gibi yok edilmesi gereken bir tehdit olarak görmez. Farklılıkları bir zenginlik kaynağı olarak ve yaşatılması gereken değerler olarak görür.

Demokratik ulus modeli devletçi ulus modeline bir alternatif olarak ortaya çıkar. Devletçi ulus bir saptırmadır. Tüm tarihi boyunca da halkları birbirine kırdırmıştır. Bu anlayış ve zihniyet demokratik uluslaşmayla aşılacaktır. Güncelde de Ortadoğu toplumlarının yaşadığı çözümsüzlük ve çıkmaza çare olacaktır. Önderliğin demokratik ulusa ilişkin yaptığı değerlendirmeden kısa bir alıntı:

***“Demokratik konfederalizm devlet olmayan, demokratik ulus örgütlenmesidir. Demokratik konfederasyon azınlık örgütlenmesidir; kültür örgütlenmesi, dini örgütlenme, hatta cins örgütlenmesi ve buna benzer örgütlenmelerdir. Buna demokratik ulus ve kültür örgütlenmesi diyorum.***

***Demokratik ulus, devletçi ulustan farklıdır. Demokratik konfederalizm eşittir, demokratik ulus; demokratik ulus da eşittir halkın demokrasisi.***

***Demokratik ulus, topluluk ve bireylerin kendi yerel gerçeklikleri doğrultusunda sorunlarını tartıştığı, çözüm ürettiği modeldir. Yani birilerinin çıkıp halk adına konuşması doğru değildir. Bu benim için de geçerli. Bu tarz doğru değil. Önemli olan halkın kendisinin çözüm gücü olabilmesidir.***

***Kısacası demokratik konfederalizm:***

- 1-Kültürel varlıkların tanınması, korunması ve ifade özgürlüğünü***
- 2-Demokratikleşme önünde engel olunmaması, engellerin kaldırılması-nı***
- 3-Toplumsal cinsiyet baskılarına çok yönlü karşı durulması, aşılmasını***
- 4-Ekolojik toplum modelinin benimsenmesini***
- 5-Toplumsal sorunların zora ve şiddete başvurulmadan çözümlenmesi; yani barış politikasını hedefler. Terör yok bizde, halkın demokratik otoritesi var. Tehdit ve şiddeti sevmiyorum. Güzellikle, iyilikle sonuç almak benim tarzımdır. Sözle, halkın iradesiyle, anlayış-la halletmeye çalışıyoruz. Meşru***

*savunma dışında bizim şiddet middet derdimiz yok. Meşru savunma kutsal-  
dır.*

*6-Kamu-özel sektör ayırımına ek olarak, halk topluluklarına dayalı eko-  
nomiyi esas alır.”*

### **6-Demokratik Konfederalizm Ulus Üstülüğü Esas Alır**

Eskinin uluslararasıdaki enternasyonalizm anlayışı aşılımıştır. Bu anlayış aslında devletçi bir nitelik taşımıştır. Bu kavram devletçi bir zihniyetle yorumlanmış, ortaya çıkarılmıştır. Devletler uluslar arasında sınırlar çizerek bu sınırlar içinde her türlü şeyi yapmayı kendine hak bilir. Devletlerin olduğu yerde iç ve dış kavramları vardır. İç alan devletin hâkim olduğu alandır. Dış alan ise devletin kendisini korumak zorunda olduğu alandır. Dış kavramı her zaman için düşman alanı olarak tanımlanır. Ama devletler birbirlerinden kopuk yaşamazlar. Onun için çeşitli birliktelik biçimleri geliştirirler. BM modeli buna bir örnektir. Burada şunu iyi anlamamız gerekmektedir. Devletler zorunlu olarak bu tarz birliktelikler kurarlar. Yoksa fırsat bulduğunda her devletin başka toprakları işgal etmek isteyeceğini tarihsel örnekleriyle bilmekteyiz. Bu birliktelikler zorunlu olduğu için de aradaki ilişkiyi ittifak olarak tanımlarlar. Hiçbir zaman devletler birbirlerine güvenmez ve her koşulda da birbirlerinin açığını yakalamak isterler. Bunu ifade etmemizdeki amaç enternasyonalizm anlayışının bu devletçi ilişki biçimine benzemesidir.

Devletçi sosyalistler sınıf esaslı düşündüklerinden dolayı enternasyonalizm anlayışları da buna göre şekillenmektedir. Tabi ulusal yan için de enternasyonalizm kavramı kullanılmıştır. Genel olarak tüm işçilerin veya ulusların sosyalizm bayrağı altında birleştirilmesi esas alınan bir hedef olarak ifade edilse de ortaya çıkan durum devletçi zorunlu birlikteliklere benzemektedir. Uluslararasıdaki ilişki bir dayanışma ilişkisi olarak ifade edilmiştir. Dayanışma ilişkisi birbirinden tamamen farklı iki olgu arasında olabilir. Bu iki olguyu bir araya getiren esas etken ise burjuvaziye karşı olan karşıtlıktır. Yani burjuva karşıtlığıyla oluşmuş bir ilişkidir. Yani dış bir faktöre dayalı olarak oluşturulmuş bir birlikteliktir. Bir dış etkene karşı oluşturulan birliktelikler olabilir. Zaten ifade etmek istediğimiz bu değil. İfade etmek istediğimiz şudur; halklar arasındaki ilişki dinamiği içe dayalı olarak oluşur. Dış faktörlere dayalı olarak oluşturulan tüm ilişki biçimleri geçicidir. Dış güç ortadan kalktığında bu ilişki biçimi de ortadan kalkar.

Toplumlar dış koşulların sonucu olarak bir arada olurlar demek, toplumun var oluş biçimi olan doğal toplumun da dış koşulların zorlamasıyla oluştuğunu söylemek olur. Fakat Önderliğin de belirttiği gibi toplumlar aletlerin, ekonominin veya dış koşulların zorlamasıyla oluşmazlar. Toplumların var oluş biçimi olan demokrasi ve komünallik dış koşullardan kaynaklanan bir şey olmayıp tamamen toplumun kendi iç dinamiklerine, kendisine ve toplumuna özgü bilgi-



sinden kaynaklanır. Tüm toplumlar bu öze dayalı olarak var olurlar. Bu öz devletsizlik üzerine kuruludur. Toplumlar da devletle özdeş değildir. Dolayısıyla toplumlar arasındaki ilişki bir dayanışma ilişkisinden fazla bir şeydir. Toplumları, halkları birbirinden ayrı gören, arada dayanışma ilişkisi olduğunu söyleyen zihniyet devletçi bir zihniyettir.

Doğal olarak her halkın, toplumun kendine özgü bir kültürü tarihsel geçmiş ve dili vardır. Ama tüm toplumların ortak noktası var oluş biçimlerinin demokratik-komünal olmasıdır. Dolayısıyla halklar arasındaki ilişki bir dayanışma veya yardımlaşma ilişkisi değildir. Reel sosyalizm bunu devletçi bir zihniyetle ele aldı. Sonucu da her ülkenin kendine göre bir merkez olmasını getirdi. Sovyetler bir merkez, Çin bir merkez, Arnavutluk ayrı bir merkez olarak ortaya çıktı. Bu üçü arasındaki ilişkiyle devletçi sistemin kendi arasındaki ilişki arasında ne fark vardır?

Günümüz biliminin bizlere öğrettiği organik ilişki biçimi halklar arasındaki ilişki için de geçerlidir. Her halkın özgünlüğü vardır. Ama her halk demokratik-komünal değerlerle birbiriyle kopmaz bir bağa sahiptir. Bu bağ etle turnak gibidir.

Buradan hareketle ulus üstü kavramı somut olarak neyi ifade eder. Halklar, uluslar bir araya gelerek yeni toplumsal örgütlenme formları ortaya çıkarabilirler. İki veya daha fazla sayıdaki ulus veya halk bir araya gelerek yeni bir üst kimlikte birliktelikler oluşturabilirler. Ulus üstülük küreselleşen dünyanın yeni örgütlenme formudur. Bu formun demokrasi güçleri tarafından mı yoksa küreselleşen devletçi sistem tarafından mı şekillendirileceği güncel bir konudur. Rönesans dönemine benzer bir süreçteyiz. O dönemde ulus formunu şekillendirme mücadelesi veren demokrasi ve devletçi güçler, bugün ulus üstü formu üzerinde mücadele etmektedirler.

Devletçi sistemin bu sürece cevabı iki kanaldan gelmektedir.

AB devletler konfederasyonu ile bu sürece yaklaşırken, ABD ise aynı modeli “Ortadoğu Devletçikleri Konfederasyonu” biçiminde yapmaya çalışmaktadır. Halklar açısından bu konuya yaklaşım en örgütlü ifadesini Önderlikte bulmaktadır. Ortadoğu halklarının demokratik-komünal değerler temelinde demokratik konfederal örgütlenmeyle bir aradalığını savunmaktadır. Bu Ortadoğu ulusu kavramıyla da özetlenebilir. Daha genel olarak da küresel demokrasi olarak ifade edebiliriz.

Ulus üstülük kavramını biraz daha somutlaştırabiliriz. Önderlik görüşmelerinde zaman zaman bu konuya vurgu yapar. Türkiye Ulusu, Avrupa Ulusu gibi kavramlar buna örnektir. Önderlikten yapacağımız alıntı konuyu daha da anlaşılır kılacaktır:

***“Kürtler, Türkler ve diğer kültürler hep birlikte Demokratik Türkiye Ulu-su’nu oluştururlar. Bu yeni bir kavramdır. Üniter devlete, Cumhuriyete bir diyeceğimiz yoktur. Türkçe yine resmi dil kalır, bayrak tabii ki olacaktır fakat***

*Kürtler kendi demokratik örgütlenmesini; kültür, dil, ekonomi, çevre, mesleki ve diğer alanlarda sağlayacak demokratik açılımlarını gerçekleştirebilmelidir. Kürtlerin yerel anlamda kendi yönetimleri, kendi parlamentosu (meclisi), bayrağı olmalıdır. Tabii ki her halkın kendisini simgeleyen bir bayrağı olur. Ama üniter devleti temsil eden bayrakla birlikte olacaktır. Bunlar birbirine karşı değil, birbirini besleyen zenginlik temelinde ele alınmalıdır. Bunlar Türkiye'yi korkulduğu gibi bölünmeye götürmez...*

*...Biz de kabul ediyoruz ki Çin'deki Uygurlardan Bosna'daki Türklere kadar bütün dünyada iki yüz küsur milyonluk bir "Türk ulusu" varlığı mevcuttur. Türkiye'de de Özbekistan'da, Kırgızistan'da, Türkmenistan'da olduğu gibi bir "Türk ulusu" varlığı vardır. Fakat bu 'Türk ulusu', 'Türkiye Ulusunun bir parçasıdır; Türkler ile Kürtler ve Anadolu'daki diğer unsurlar 'Türkiye Ulusunu oluşturur.*

*Haydar Aliyev ile Demirel diyorlardı ya "aynı ulus iki devlet", bu böyle değildir. Azeriler ile Türkler, 'Türkiye Ulusunu oluşturamazlar. 'Azerbaycan ulusu' kendi bünyesinde Azeriler yanında diğer çeşitli halklardan oluşur. 'Türkiye Ulusunu' da Türkler, Kürtler ve Anadolu'daki diğer unsurlardan oluşur. Bu noktada Türkiye aydınlarına önemli bir çağrım vardır; 'Demokratik Türkiye Ulusunu' bayrağı altında birleşelim. Cumhuriyet kurulduğu dönemde bir şahıs -ismini söylemeyeceğim- Atatürk'e gidiyor, diyor ki; Meclisin ismini "Türk Büyük Millet Meclisi", devletin ismini "Türk Cumhuriyeti" diye koyulum önerisinde bulunmuş, Atatürk zeki şahsiyettir, tehlikeyi sezerek bunu reddetmiştir. Kurtuluş mücadelesinin başlangıcından 1924'e kadar İttihat Terraki zihniyeti cumhuriyeti kuranlarda yoktur. Atatürk Kürtleri yanına alarak 'Türkiye Ulusunu' anlayışıyla mücadeleyi kazanmıştır. 1924'ten sonra ret ve inkâr politikası devreye girmiştir. Kürtlerin de bunda payı vardır. Her iki taraf da bizim şimdi savunduğumuz demokratik cumhuriyet anlayışını esas almış olsalardı isyan ve inkâr süreci yaşanmayacaktı ve Türkiye gelişmişlik düzeyi ile şimdiye kadar Japonya'ya geçmiş olacaktı.*

*Ortak bir tarihimiz, ortak bir kültürümüz, Cumhuriyetin kurulmasında ortak mücadelemiz vardır. Mustafa Kemal 1920'lerde verdiği mücadeleyle kazanılan Cumhuriyet, Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de kazanımıdır. Kaldı ki Mustafa Kemal dahi, Şeyh Mahmut Berzenci'ye elçi göndermiştir. Bu mücadele Türk'ün olduğu kadar Kürt'ün de ulusal kurtuluş savaşıdır.*

*Ulus reformu; ulus kendini tanımlamalı. Türkiye'ye vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür demek yanlış. Mustafa Kemal'de bu yok. Halkı Türkleştirmeye çalışmıyor. "Ne Mutlu Türküm Diyene" derken söylediği, Türkmenler, Yörükler vb grupların kendi Türklüklerini ifade etmelerini sağlamak içindir. Bunu ne Araplar ne de Kürtler için söyledi. Gönüllü kendini Türk hissetmeye karşı değilim. Kültürel kimliklere dayalı, bunu tanıyan bir ulus reformu öneriyorum.*

*Vatandaşlık kültürel kimlikleri kabul eden, kendi kültürel varlıklarına dayalı ulus vatandaşlığıdır. Herkesi zorla Türk saymak yerine, Türkiyeli ya da Türkiye Ulusu vatandaşı. Amerika'da da böyledir. Baskın Oran'lar da belli ölçüde bunu tartışıyor. Türkiyelilik bir üst kimlik olacak. Örneğin ben Kürt ulusundanım ve Türkiye ulus vatandaşım. Türkiyeli ulus kimliği üst ulus kimliğidir. Hindistan'da, Afrika'da sömürgeler yaratılırken dahi oradaki halkların dilleri yasaklanmamıştır. Türkiye bu konuda çok geridir. Hindistan'da yüzlerce dil, din, mezhep vardır ama orada bir Hindistan ulusu vardır. Amerika'da İngilizler, İspanyollar, İtalyanlar başka halklar vardır ama Amerika ulusu vardır. Yine Güney Afrika'da siyahlar, beyazlar on yedi dil, mezhepler, çeşitli dinler vardır ama bir Güney Afrika ulusu oluştu. Türkiye'ye gelince bu konuda iki farklı görüş arasında muazzam bir çatışma var; Birincisi İttihat-Terakki ile başlayan ırkçı-milliyetçi görüştür. İkincisi de demokratik temelde "Türkiye Ulusu" anlayışıdır."*

Demokratik konfederalizm konusunda diğer bir ifade etmemiz gereken konu bu modelin bilimsel bir temele sahip olmasıdır.

Bir zamanlar bilimciler, atomun bölünemez olduğunu kabul ediyorlardı, fakat 20. yüzyılın ilk birkaç on yılı içinde, atomların, nötron, proton ve elektronlardan oluştuğu keşfedildi. Elektronlar başlangıçta gerçekten de "temel" gibi gözükseler de 1960'larda fizikçiler, proton ve nötronların, kuark denen daha küçük parçacıklardan kurulu olduğunu fark ettiler. Parçacık fizikçileri şimdilerde, temel yapı taşlarını iki grupta tarif ediyorlar; kuarklar ve leptonlar (elektronlar da bunlara dahildir). Her grup, altı çeşit kuark ve altı çeşit lepton içerecek şekilde, altışar adet üyeye sahiptir. Sadece, aşağı (down) ve yukarı (up) olarak isimlendirilen iki çeşit kuark, proton ve nötronu oluşturmak için gerekliyken, diğer dört cins kuarkın, kozmik ışıklarda ve yüksek enerjili parçacık çarpıştırma deneylerinde görülen daha egzotik ve kısa ömürlü parçacıkların meydana gelmesinde kullanıldığı sanılıyor. Kuarklar, leptonlardan oldukça farklıdır. Aralarındaki esas farklılık, kuarkların, güçlü kuvvet denen bir temel kuvvete bağımlıyken, leptonların bundan etkilenmemeleridir. Güçlü kuvvet, şaşırtıcı derecede karmaşık bir dünyanın parçaları haline gelmek üzere, proton gibi daha karmaşık parçacıkların oluşabilmesi için kuarkları birbirlerine bağlar.

Atom, içinde çok çeşitliliği barındırır. Teklik içinde çokluk doğanın temel formu gibidir. Birçok parçacık birbirleriyle ilişki kurarak, birleşerek bir bütünü oluşturur. Doğada var olan uyum, denge bu parçacıkların hareketlerinin sonucudur. Çok yapılılık doğanın gerçeğidir. Demokratik konfederal sistemde bu tarz birçok yapılılığı esas alır. Burada çok parçacığın olması bir kaos ve düzensizlik yaratmaz. Tam tersine parçacıklar aralarında öyle bir ilişki kurarlar ki, tüm bu parçalı yapı bir bütün gibi hareket eder. Bunun sırrı parçacıkların birbirleriyle kurdukları ilişki biçiminde yatar. Parçacıklar birbirleriyle organik ilişki kurarlar. Organik ilişkiyi bu kadar çok vurgulamamızın nedeni doğanın temel

ilişki biçimi olmasından dolayıdır. Doğada nasıl birçok parçacık organik bir ilişki kurarak bölünemez bir bütün yaratabiliyorsa, insan toplumu da aynı şekilde bunu toplumsal alanda yaratabilir. Bu parçacıklar birleşerek atomu meydana getirirler. Atomun parçalanmasının ne kadar zor bir iş olduğu akla getirilirse, aynı şekilde örgütlenmiş bir toplumu parçalamanın ne kadar zor olduğu anlaşılacaktır. Tersinden düşünersek bu tarz örgütlenmiş bir toplumun ne kadar güçlü olduğunu anlayabiliriz. Tek yapmamız gereken doğasal oluşuma saygılı olmak ve bu var oluş formuna göre kendimizi örgütlemektir. Atomun gücü komünallığın gücüdür. Atom nasıl maddenin var oluş biçimiye komünallık de toplumsallığın var oluş biçimidir.

Yine örnek olması açısından doğada var olan yeraltı, yerüstü çok çeşitliliği de ele alabiliriz. Tüm bunlar doğanın farklılık ve çok çeşitlilik üzerine kurulduğunu bizlere gösterir. Bu çok çeşitli varlıklar arasındaki organik ilişki de doğayı varlıklarıyla kopmaz bağlarla birbirine bağlar. Doğa kimliği altında çok çeşitlilik doğanın var oluş biçimidir. Bu da demokratik konfederal sistem açısından bize bilimsel ve felsefi bir temel sağlar.

### **7-Demokratik Konfederalizm ve Devletle Olan İlişkisi**

Devletler çağında yaşamaktayız. Bugünkü durum beş bin yıllık bir tarihin zirvesini oluşturmaktadır. İlk ortaya çıkışından günü-müze kadar devlet farklı biçimler alarak geldi. En son aldığı biçim ulus-devlet oldu. Günümüzde bir kaosu da yaşamaktadır. Ulus devlet modeli bir kaosa girse de devletçi sistem farklı biçimler deneyerek bu kaosu atlatmak istemektedir. Sistem kendi içinde bu soruna çareler üretmek istemektedir. Bir yandan ulus devletleri küçültürken, diğer yandan devlet olarak dünyayı sarmaktadır. Ulus devleti küçültmesinin nedeni hantal yapıdan kurtulmak ve daha küçük ama daha etkili modeller üretmektir. Bugün bir-iki halk dışında devleti olmayan toplum kalmamıştır. Bu durum devleti zihinlere kazımıştır. Devletsizliği düşünmek tanrısızlığı düşünmek olarak algılanmaktadır. Devleti inkâr etmek tanrıyı inkâr etmektir. Nasıl tanrısız yaşanamazsa devletsiz de yaşanamaz. Tanrıyı inkâr eden de en büyük günahkârdır. Buradan hareketle devlet ve devletçi zihniyet günümüzde hâkim olan realitedir. Tüm gerçek bu değildir, ama hâkim olan eğilim devletin var olduğu ve çok uzun bir süre daha var olmaya devam edeceğidir.

Biz devletsiz bir düşünceyi ve sistemi savunuyor olsak da devlet bugün var olan bir gerçektir ve etkisi küçümsenemez. Devletin durumu ne olursa olsun bizim sistemimiz devletçi değildir, demokratiktir. Bir yandan devletçi bir sistemin olması, diğer yandan demokratik bir sistemin olması bu iki güç arasında ilişki olup olmayacağını ve eğer ilişki olacaksa, nasıl bir ilişki olması gerektiği konusunu ön plana çıkarır. Bu konunun önemi şuradan da ileri gelir. Kürdistan bugün dört parçaya bölünmüş bir ülkedir. Her dört parçada da dört ayrı devletin

hâkimiyeti vardır. Kürt sorununu çözmek isterken bu devletler görmezden gelinemeyeceğine göre o zaman nasıl bir yaklaşım geliştirmek gerekmektedir.

Buradan hareketle Önderlik bu ilişkiyi devlet+demokrasi olarak formüle etti. Devlet+demokrasi formülü bilimsel ve felsefi bir temele sahiptir. Yeni diyalektik anlayışımıza göre zıtlar birbirini yok etmez. Zıtlar arasında mücadele vardır, ama bu mücadele birbirini yok etme ilişkisine dayanmaz. Zıtlar arasında birbirinden beslenme, birbirini geriletme ve bastırma ilişkisi vardır. Önderlik buna *'ilişki ve çelişki diyalektiği'* dedi. Zıtlardan biri gereksizleşmediği, ihtiyaç olmaktan çıkmadığı müddetçe aşamaz. Zorla ortadan kaldırmaya çalışmak reel sosyalizm örneğinde görüldüğü gibi sonuç vermemektedir. Sonuç vermek bir yana ortadan kaldırdığını iddia ettiği zıddını kendisinin yaratması gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bu diyalektik anlayışa göre devlet zorla ortadan kalkmıyorsa, o zaman kısa sürede ortadan kalkmasını beklemek gerçekçi olmamaktadır. Bu demokrasi güçlerinin vereceği mücadeleye göre belirlenebilecek bir durumdur. Tüm bu saydıklarımızdan hareketle devlet bugün henüz aşılmamıştır ve bir realitedir. Devlet görmezden gelmeyle de ortadan kalkmıyor. O zaman yapılması gereken devletle kurabileceğimiz ilişki biçimini tanımlamak ve ona göre devleti gereksizleştirip, aşılmasını sağlamak için mücadele etmektir. Şunu özellikle vurgulayalım; devlet bir realite de olsa, çok güçlü de olsa, bizim sistemimiz devlet dışı bir sistemdir. Devletle ilişkide de olsak bu değişmez. Devlet dışı bir sistem olma kimliğini her koşulda esas alır ve korur. O zaman devletle kuracağımız ilişkiyi nasıl tanımlayacağız? Burada demokratik özerklik kavramı devreye girmektedir.

## 5.BÖLÜM

### DEMOKRATİK ÖZERKLİK

Özerklik; birbirlerinden farklı topluluk veya kültürlerin kendi haklarında kendilerinin karar vermeleri, kendilerini kendilerinin yönetmesi ve bundan sorumlu olmalarıdır.

#### 1-Demokratik Özerkliğin Önemi

Demokratik özerklik veya herhangi bir özerklik dendiğinde şu konu öne çıkar; ortak bir coğrafyada bulunan iki veya daha fazla farklı siyasal yapının veya toplumun ayrılmadan, bir arada bulunması. Özerklik ilişkisi birbirinden yapısal olabileceği gibi yapısal olmayan farklılıkları gerekli kılar. Zaten farklılığın olmadığı yerde özerklik ilişkisinin de olması mümkün değildir. Farklılığın olmadığı yerde aynılık vardır. Aynı olanın ise birbirinden özerk olmak gibi bir sorunu yoktur. Bu farklılıklar ulusal olabileceği gibi, dinsel ve cinse dayalı farklılıklar olabilir. Farklı uluslar, dinsel yapılar veya cinsler birbirlerine göre özerk örgütlenmek isteyebilirler.

Kürt halkının siyasal ve toplumsal yaşam sistemi demokratik konfederalizmdir. Demokratik konfederalizm Kürdistan'ın dört parçasında yaşayan Kürt halkının oluşturduğu bir sistemdir. Sadece Kuzey Kürdistan için ortaya konmuş bir model değildir. Bu diğer parçalar için de geçerli olan bir durumdur. Demokratik konfederalizm çözümü parçalanmış Kürdistan ülkesinin bir araya getirilmesidir. Dolayısıyla Kürt halkının çözümü ayrılma, bölünme değildir. Zaten küreselleşen bir dünyada yaşıyoruz. Birbirinden ayrılma değil daha çok birleşme, ortak birliktelikler kurma temel yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca bugün bölgemize bir ABD müdahalesi vardır. ABD küresel bir güçtür. Kapitalizm küreselleşmiş bir sistemdir. Biz de demokratik-bilimsel sosyalizmi esas alıyoruz. Kapitalizmi ve kaynaklandığı beş bin yıllık devletçi geleceği aşma iddiasındayız ve pratikte de bunun mücadelesini vermekteyiz. Ulusalçı çözümleri esas alarak devletçi toplumu aşamayacağımız açıktır. Tüm bu

nedenlerden ve sayabileceğimiz daha birçok nedenden dolayı Kürtlerin çözümü birleştiren, bütünleştiren bir çözüm olmak zorundadır. Bugün Kürtlerin esas aldığı çözüm küresel niteliklidir. Özce bu demokratik çözümdür. Kürtler bu parçalanmış durumlarını böyle bir çözümle aşabilir ve ülkelerini bütünleştirebilirler. Bunu yaptıkları oranda da Ortadoğu'nun demokratikleşmesinde öncülük rolünü oynayabilirler. Bugün küresel sistemi şekillendirme tamamen Ortadoğu üzerindeki mücadeleyle olmaktadır. Ortadoğu'da da Kürtler üzerinden yürütmektedir. ABD'nin İsrail'in değişen Kürt siyaseti de bunu hedeflemektedir. Önderliğe yapılan uluslararası komplo da bunun içindedir. Ortadoğu'nun kaderi Kürt halkının yaklaşımına bağlıdır. Yeni bir devletçi sistemin mi, yoksa demokratik komünal nitelikli bir sistemin mi şekilleneceği Kürtlere bağlıdır. Onun için çözüme yaklaşım hayatidir. Duygusal, hamasi yaklaşımlar kaybettirecektir. Onun için Önderlik ısrarla bu konuları vurgulamaktadır.

Demokratik özerklik bu saydığımız konuların merkezinde yer alan kilit bir kavramdır. Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu'nun yolunu açacak temel konudur. Ortadoğu'nun birleşmesinde çimento rolü oynayacaktır. Bugün Ortadoğu'nun temel sorunu milliyetçilik zihniyetinden ve bunun yarattığı parçalanma durumundan çıkamamasıdır. Devletler bugün bu coğrafyayı parçalamıştır. Bu ise halklara zarar, devletçi sisteme de yarar sağlamaktadır. Ortadoğu'nun temel sorusu bu parçalı yapının nasıl aşılabileceği sorusudur. Bu bütünlük sağlanabilirse, devletçi sistem aşılabılır. Bunun yolu da demokratik özerklikten geçmektedir. Ortadoğu'nun kaderi Kürtlere, Kürtlerin kaderi Ortadoğu'ya bağlanmıştır. Önderliğin bu konudaki temel perspektifi "*Demokratik Ortadoğu Özgür Kürdistan*"dır. Dört parçadaki devletlere ilişkin de "*Demokratik Ülke Özgür Anayurt*"tur. Demokratik özerklik böyle bir çözümün temel ayağıdır. Kürtlerin devletlerle kuracağı bu tarz bir ilişki oluşturulabilir, devletler de Kürt halkının varlığını ve konfederal sistemlerini kabul ederlerse, Demokratik Ortadoğu bir proje olmaktan çıkıp yaşamın gerçeği olur. Temel sorun doğru bir ilişki tarzını açığa çıkarmak ve hâkim kılmaktır. Demokratik özerkliğin önemini böyle tanımlayabiliriz.

## **2-Demokratik Özerkliğin Özellikleri**

Demokratik özerklik devlet ve Demokratik konfederalizmin ilişki biçimi ve hukukudur. Bu ilişki Kürdistan'ı egemenliği altında tutan her dört devlet için de geçerlidir. İran için de Suriye için de Irak ve Türkiye için de geçerlidir. Demokratik özerklik, devlet+demokrasi formülündeki (+) artı rolünü oynamaktadır. Ortak vatanda iki ayrı gücün birbirleriyle olan ilişkilerini, hukukunu tanımlar. Bu iki (veya daha fazla olabilir) güç arasında siyasal bir sınır yoktur. Yani bir sınırın bir tarafında devlet, bir tarafında demokratik konfederalizm vardır, diye ele almak ve böyle tanımlamak yanlıştır. Her iki sistemin nitelikleri bellidir. İki sistemin iç içe geçme gibi bir durumu söz konusudur. Bu iç içelik bu iki

sistem arasında kaba anlamda bir sınır olmadığı anlamına gelir. Yani “Türkiye’de devlet vardır Kürdistan’da da Konfederalizm vardır” denemez. Devletin Kürdistan’da da kurumları olabilir. Aynı şekilde Konfederalizmin de Türkiye’de kurumları vardır. Örneğin İstanbul’da yaşayan Kürtler de kendi siyasal kurumları olan meclislerini oluşturabilir, okullarda anadillerinde eğitim yapabilir ve kendi renklerini taşıyabilirler. Mücadele, cepheden birbirini ortadan kaldırma tarzında değil, iç içe geçme ve birbirini aşma tarzında olur. Yani devletin olduğu yerde demokratik konfederal sistem de olabilir. Demokratik konfederal sistemin olduğu yerde de devletçi sistemin kurumları olabilir. Bu iki gücün bir aradalığını iyi algılamak gerekir. Önderlik “*devletin olduğu yerde demokrasi, demokrasinin olduğu yerde de devlet olmaz*” demektedir. Bu ifadeyi esas alarak iki gücün biraradalığını nasıl izah edebiliriz. Devletin olduğu yerde demokrasi olmaz ve tersi de doğrudur. Bunlar birbirlerine taban tabana zıt olgulardır.

Demokratik özerklik ilişkisi bir mücadele ilişkisidir. Bu iki gücün bir arada olması aralarında bir mücadele olmadığı anlamına gelmiyor. Aralarında çok yoğun bir mücadele vardır. Bir arada olmaları demek birbirlerini benimsiyorlar anlamına gelmez. Zaten devletler mecbur kalmadığı müddetçe halkların özgür kimliğini tanımazlar. Aradaki mücadele birbirini aşma tarzında olacağı için benimsenen mücadele tarzı iç içe mücadeledir. Yine devletin tarihsel ve konjektürel durumu göz önüne alındığında böyle bir biraradalık ortaya çıkmaktadır.

Demokratik özerklik, demokrasi ve özerklik kavramlarının yan yana gelmesiyle oluşan bir kavramdır. Özerklik görece bağımsızlığı tanımlar. Özerklik tanımı bugüne kadar devletçi sistemlerin kullandığı bir içeriğe sahip olmuştur. Özerklik daha çok devletin merkezi kimi yetkilerini yerel devretmesi olarak anlam kazanmıştır. Yani devlet+yerel devlet veya merkezi devlet+ yetkileri arttırılmış yerel devlet olarak da ifade edebiliriz. İki nitelik olarak birbirlerinden ayrılmayıp bir bütünü oluşturmuşlardır. Bu ilişkideki yereli temsil eden yan mikro-devlet olarak ifade bulur. Yani devletin bir prototipi, bir ön aşaması olarak ifade edilebilir. Devlet ve demokratik konfederal sistem arasındaki özerklik ilişkisi böyle değildir. Bu farkı ifade etmek için de bu özerklik ilişkisine Demokratik özerklik demekteyiz.

Özerkliğin demokratik nitelikte olması devletsiz olma özelliğinden ileri gelir. Demokrasi de zaten devletsizlikle ifade bulur. Demokrasi devlet olmayan halk yönetimidir. Bir şeyin demokratik olması demek, onun devletsiz olması demektir. Yani devletçi tüm özelliklerden uzak durması ve arınmasıdır. Devletsiz olma durumunu şöyle ifade etmek mümkün. Devletsizlik, devlet olmama durumu, devlet dışında var olan halkların demokratik örgütlenme sistemi olan demokratik konfederal sistemin, devletin bir izdüşümü olmamasından gelir. Konfederal sistem devletin yereldeki bir uzantısı olmayıp, devletle kuracağı ilişkide devlet+yerel devlet ilişkisi değildir. Konfederal sistemin devletle iliş-



kisi olabilir ama bu ilişki devletçi özerklik anlayışında olduğu gibi değildir. Konfederal sistemin devletle ilişkisinin olması onu devletin bir parçası veya bir izdüşümü yapmaz. Demokratik özerkliği devletin bir izdüşümü veya devlete giden yolda bir aşama olarak ele almak ve böyle yorumlamak yanlıştır. Demokratik özerklik ne devletin bir izdüşümüdür ne de devlete ulaşmada bir aşamadır.

Bu yüzden demokratik özerklik tanımımızda ifade ettiğimiz devletsiz olma özelliğinin cümlesini iyi anlamamız gerekmektedir. Bu yüzden de devletle demokratik konfederalizm arasındaki ilişkiyi devlet+demokrasi olarak tanımlıyoruz. Devlet+yerel devlet değil. Nitelik ve anlayış olarak birbirinden farklı iki sistemin biraradalığını ifade eder. Devletin kendisinin dışında var olan halkın kendini örgütlemesi ve yönetmesine karışmaması olarak ifade edilebilir. Demokratik özerklik ilişkisi özce bunu öngörür. Daha doğrusu devletin demokratik yapıya duyarlı olmasını sağlayan bir ilişki biçimini öngörür. Devletler doğaları gereği demokratik olamazlar. Ancak demokrasiye duyarlı olabilirler. Demokrasiye duyarlı olmalarının nedeni de halkların geliştirmiş oldukları mücadelelerdir. Yoksa devletler kendiliğinden duyarlı olmazlar. Demokrasinin devletle geleceği ve devletle sosyalizme gidileceği anlayışı halkları en çok uğraştıran ve onlara kaybettiren anlayış olmuştur. Bu konuda net olmak gerekmektedir. Bunda net olunmazsa, özerklik kavramı yanlış anlaşılabilir. Özerklik devletten tam kopmama durumu olarak değerlendirilebilir. Bu anlayışın sonucu olarak şöyle bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Demokratik Konfederalizm devlet olmayan bir örgütlenmeye ve devletten kopuşu ifade ediyorsa, devletle nasıl özerklik ilişkisine girilebilir? Özerklik devletçi anlamda anlaşılırsa devletle kurulacak ilişki de devlet olma, devletin bir parçası gibi olma ve hareket etme olarak anlaşılır. Yani devletin bir nevi yedek kurumu gibi algılanır. Bizim için özerklik, devletin demokratik konfederal sistemin kendisini inşa etmesine ve yürütmesine karışmamasıdır. Buna karşılık Kürtlerin ve diğer halkların da toprak birliğini esas alması ve ona göre hareket etmesidir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi devletle özerklik ilişkisi kurmak, devletle ilişkide olmak devletin bir kurumu veya bir parçası olmak anlamına gelmez. Böyle bir değerlendirme yanlış bir değerlendirme olur. Birazdan değerlendireceğimiz merkez ve çevre ilişkisinde bu konuya değineceğiz. Ama şunu önemle vurgulamalıyız; bizim çözümümüz sadece özerklik değil demokratik özerkliktir. Kavramları yerinde ve içerdikleri anlamlara göre kullanmak çok önemlidir.

Özerklik genelde yerelin merkezden görece bağımsız olması durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım yanlış bir tanım değildir. Fakat bu tanım devletçi sistem söz konusu olunca, bir anlam ifade edebilir. Fakat söz konusu durum demokratik özerklik olunca bu tanım eksik kalmaktadır. Demokratik özerkliği sadece merkez-çevre ilişkisi olarak alırsak, eksik kalır ve anlaşılamaz. Bu bakışla ele aldığımızda devlet merkez, demokratik konfederal sistem de çevre olarak algılanmaktadır. Peki, gerçekte bu böyle midir? Eğer konfederal sistem

devletin çevresinde bir oluşumsa demokratikliğini nasıl tanımlarız? Tanımlamamız mümkün olmaz, çünkü bu tarz kurulan merkez-çevre ilişkisi yanlıştır.

Tüm sistemler açısından kendi içyapısında merkez ve çevre olarak ifade edilen bir ilişki vardır. Çevre yerel olarak da adlandırılmaktadır. Devletçi sistemlerde yereller merkezin izdüşümleridir. Yereller görece serbest olarak görülseler de zihniyet olarak devletçiliği aşmamışlardır. Aşırı merkezi devletler hantal yapılarından dolayı sorun olmaktadır. Bu sorunun ortadan kaldırılması için yerellere kimi konularda yetkiler tanımaktadırlar. İlk bakıldığında demokratik bir algılama olarak görülen bu durum, aslında devletin ömrünü uzatma adımından başka bir şey değildir. Gerçek demokrasi devletsizlik olduğuna göre devleti yaşatan bu yerellik durumu demokrasi olamaz.

Demokratik konfederal sistemde de merkez ve yerel ilişkisi vardır. Konfederal sistemdeki merkezilik devletçi sistemdeki merkezilik değildir. Konfederal sistemin merkeziliği koordinasyon merkeziliğidir. Tabandan alınan kararların uygulama aşamasında koordine edilmesi için oluşturulmuş merkezlerdir. Devletçi toplumda merkez esas, yerel merkezin izdüşümüyken, demokratik konfederal sistemde yerel esastır. Merkez yerele uyduğu oranda anlam taşır.

Belirttiğimiz gibi her sistemin içyapısında merkez-yerel ilişkisi kurulabilir. Ama bu tarz bir ilişki devlet ve demokratik konfederal sistem arasında kurulamaz. Çünkü bu iki sistem aynı toprak parçası üzerinde kurulmuş iki ayrı siyasi, toplumsal güçtür. Biri diğerinin çevresi veya merkezi olamaz. Konfederal sistem içinde yer alan bir mahalle meclisinin merkezi önce kendisidir, sonra il meclisidir, sonra eyalet meclisidir, en sonda da halk meclisidir. Devletle konfederal sistem arasında kimi konuların yerine getirilmesinde görev paylaşımı olabilir. Örneğin devlet iç ve dış güvenliği, ulaşım gibi konuları sağlayabilir. Böyle bir görev bölüşümü zorunluluğun ortaya çıkardığı bir durumdur. Böyle bir görev bölüşümü vardır diye devlet merkez, konfederalizm de çevredir denemez. Konfederal sistem öz güç ve öz yeterliliğe dayalı bir sistemdir. Bundan dolayı da her alanda kendini güçlü kılmak zorundadır. Örneğin devlet iç ve dış güvenliğe bakar derken halkın da kendi öz savunma güçleri olabilir. Yine halk kendini ekonomik, sosyal, siyasal her alanda yetkin kılmalı ve özgücüne dayanan bir yeterliliği esas almalıdır. Yani her geçen gün devletsizliği geliştirmeyi kendine temel amaç edinir. Bundan dolayı demokratik özerklik kavramını diğer özerklik tanımlarıyla karıştırmamak gereklidir. Anlam ve model olarak demokratik özerklik kavramı yenidir.

Devlet ve konfederal sistem arasındaki ilişki nasıl sağlanır sorusu önem taşımaktadır. Devlet ve kurumlarıyla kurulacak ilişkinin doğrultusu elbette konfederal sistemin tüm bileşenlerini bağlayan bir tarzda olmalıdır. Konfederal sistemin tüm kurumları hangi düzeyde olursa olsun, devlet kurumlarıyla kuracakları ilişkilerde bu doğrultuyu esas almak zorundadırlar. Kurulacak bu ilişki

il düzeyinde de olabilir daha genel düzeyde de olabilir. Bu konu devletle içine girilecek diyalogla somut bir sonuca bağlanabilecek bir konudur. Devletle siyasal (iç-diş), sosyal, ekonomik, güvenlik vb. konularda görev paylaşımları veya ortak iş yapma durumları olabilir. Belirttiğimiz gibi hangi düzeyde olursa olsun bu ilişkide bizler için konfederal sistemimizin doğrultusu esas alınmalıdır. Örneğin bugün kısmi ve yetersiz de olsa, işlemler de kurulmuş kimi mahalle ve il meclislerimiz vardır. Bu kurumlarımız henüz oturmadığı için devletle olan ilişkimiz siyasi parti üzerinden yürütülmeye çalışılmaktadır. Kürt halkı taleplerini siyasi partide ortaklaştırmakta, buradan da devlete yansıtılmaktadır. Önderliğin dile getirdiği Demokratik Toplum Kongresi bu ilişkinin nasıl olması gerektiğini bizlere göstermiştir. Demokratik Toplum Kongresi Kürt halkının Kuzey'deki iradesi olmaktadır. Kuzey'in Kongra-Gel'i olmaktadır. Devlet Kürt halkıyla olan ilişkisini bu Kongre ile yerine getirmek zorundadır. Kürt halkı bu Kongre çatısı altında birleştikçe ve kurumlarını oluşturup yaşama geçirdikçe kendini bir muhatap haline getirebilecek ve devleti çözüme çekebilecektir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi devlet ve konfederal sistem arasında görev paylaşımı veya kimi konularda ortak iş yapma durumu olabilir. Bu, birinin merkez diğerinin çevre veya yerel olduğu anlamına gelmez. Böyle bir çözüme gelmiş devlet eski yapısını bırakan bir devlettir. Klasik anlamda bir devlet olmayıp demokrasiye duyarlı hale gelmiş devlettir. Yani farklılıkları tanımak zorunda olduğunu görmüş ve bu temelde yetkilerini sınırlanmış bir devlet olmaktadır. Önderlik bu konuyu savunmalarında şöyle ifade etmiştir: ***“Programın bu en önemli maddesini ‘Kürdistan’da halkın kendi öz demokratik yönetimi genel kamu otoritesi olarak devlet’ olarak özetleyebiliriz. Statüsü böyle belirlenmiş bir Kürdistan hem demokratik, hem özgür ve eşitliğe yakın bir konum kazanmış demektir. Tümüyle devletsiz demokrasi demek, kendini mevcut tarihsel dönemde kandırmak ve maceraperest kılmak demektir. Sınırları belirlenmiş ve güçlülere üzerinde uzlaşmış bir devlet varlığına ihtiyaç vardır. Zaten klasik anlamda bu otoriteye devlet denilemeyeceğini, daha çağdaş ve demokrasiye özde ve biçimde bağlı bir genel toplumsal kurum denilmesi gerektiğini ısrarla vurguluyoruz. Öte yandan Kürdistan’da demokrasi, halkın hem yerel hem genel anlamda düzenli aralıklarla kendi ekonomik, sosyal, siyasal ihtiyaçları başta olmak üzere, ortak toplumsal ihtiyaçlarına yanıt arayıp bulmakla görevli delegelerini seçmek ve denetlemek anlamına gelir. Demokrasi devleti ilgilendirmez. Halkın öz işleridir. Devlet ancak onun demokratik iradesine saygı gösterebilir. Gerekli bir hizmeti söz konusu olursa, onu yerine getirir. Kısacası önümüzdeki dönemde Kürdistan’da iyice tanımlanmış ve üzerinde uzlaşmış, ‘Demokrasi+genel kamu otoritesi olarak Türkiye, İran, Irak ve Suriye devleti’ formülü temel bir program maddesi olarak öngörülebilir.”***

Demokratik özerklik Önderliğin 1994'ten sonra geliştirdiği çözüm anlayışıydı. Önderliğin 2000 yılından sonraki tüm çözüm önerileri demokratik özerk-

lik temlinde Kürt sorununun çözümünü hedefleyen önerilerdi. Belki tanım ve formülasyon olarak geçmişte kullanılan bir kavram değildi. Fakat öz olarak değerlendirildiğinde, Kürt sorununun demokratik yollardan çözümünü içeren bu yaklaşıma bugün demokratik özerklik demektedir. Yani yeni kavramsallaştırılsa da öz olarak yabancı olunan bir çözüm tarzı değildir. Bu çözümün içeriğini oluşturan talepler dün de ifade edilen taleplerdir.

Demokratik özerklik; Kürt halkının temel ulusal haklarının Türkiye'nin demokratikleşmesi çerçevesinde tanınmasıdır. Ülke içinde yer alan tüm farklı kimliklerin tanınması, haklarının kullanımı önündeki engellerin kaldırılmasıdır. Tüm bunlar da ancak demokratikleşecek bir ülkede olabilecek şeylerdir. Bu kapsamda Kürt halkı söz konusu olduğunda demokratik özerklik nasıl yaşam bulur? Türkiye'nin demokratikleşmesi çerçevesinde Kürt halkının ulusal kimliği tanınırsa, kimliği anayasal olarak güvence altına alınırsa, temel ulusal ve demokratik hakları olan anadilde eğitim, kültürünü özgürce yaşama ve geliştirme özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, Kürt kimliğine dayalı olarak siyaset yapma ve örgütlenme özgürlüğü kabul edilirse, demokratik özerklik ilişkisi oluşmuştur diyebiliriz. Bu ilişkinin oluşmasında en önemli diğer konu, Kürt halkının temel siyasal ve toplumsal örgütlenme sistemi olan demokratik konfederalizmin tanınması ve Kürt halkının iradesi olarak kabul edilmesidir. Buna dayalı olarak halk kendi meclislerini yerelden genele kadar oluşturur ve kendini kendisi yönetir. Demokratik özerklik buradan da anlaşılacağı gibi farklılıkların tanınması ve kendi kimliklerine göre yaşamalarıdır. Özgünlüğünü koruması ve özgürlüğünü elde etmesidir. Burada özellikle ifade etmemiz gereken bir konu şudur: Kürt halkının haklarının kabul edilmesi gerekir fakat bu haklar sadece kültürel ve bireysel haklar değildir. Sadece kültürel hakların kabulü, kültürünü yaşa ama siyaset yapma, kendi kendini yönetme, biz seni yönetelim demektir. Onun için kültürel haklar kadar siyasal haklar da vazgeçilmezdir. Halkın kendi kurumlarını, kendi örgütlerini oluşturması, kendi siyasetini kendisinin belirlemesi, hayata geçirmesi, özce kendini yönetmesi olmaz koşullardır. Bireysel haklar konusu da dönem dönem gündeme gelmektedir. Bireysel haklar Batı devletçi uygarlığının toplumu parçalara ayırma ve yönetmesinin bir yöntemidir. Bir yandan toplumu böyle parçalarken bunun meşruiyetini de bireysel haklar veriyorum diyerek zihinsel egemenlik yaratarak sağlamaktadır. Bireysel haklar yaklaşımı ne bilime ne de toplumsal var oluşa uymayan bir yaklaşımdır. Bir iktidar yaklaşımıdır. Onun için toplumsal sorunların çözümünde ciddi bir çözüm değeri yoktur. Yani kendi başına bir anlam ifade etmez. Toplumsal hakların tanındığı olduğu yerde belki bir anlam ifade edebilir. Ama ifade ettiğimiz gibi kendi başına çözüm değeri taşımaz. Bundan dolayı da demokratik özerkliğin yaşam bulması ancak toplumu toplum yapan tüm hakların verilmesiyle olabilir. Bu haklar da yukarıda saydığımız haklardır.

Burada şunu özellikle vurgulamalıyız. Demokratik özerklik öncelikle bir zihniyet meselesidir. Zihniyet alanında bir değişim olmadan böyle bir çözüm oluşmaz. Bunu vurgulamamızın nedeni şudur; demokratik özerklik dendiğinde akla hemen idari yapı gelmektedir. Sadece idari yapılarda gerçekleştirilecek bir değişim sorunu kendi başına çözmeye yetmez. En demokratik idari yapılar bile oluşturulsa, bunu işletecek insan gerçeği oluşturulmadan bu sistem işleyemez. Dolayısıyla zihniyet alanında bir değişim olmadan bu çözüm gelişmez. Sadece sorunu idari düzenleme olarak ele almak devletin makamlarını paylaşmaktan başka bir anlam taşımaz. Sadece idari olarak soruna yaklaşmak son noktada devlete benzeşmek ve onun bir modeli olmaktan başka bir sonuca yol açmaz. Kendi insan tipini yaratamayan reel sosyalizmin yaşadığı hezimet ortadadır. Zihniyet alanında bir dönüşüm yaşanmadan ve bu sistemi temsil edecek insan gerçeği ortaya çıkarılmadan hiçbir soruna çare bulunamaz. Zaten zihniyette bir dönüşüm yaşanırsa, bunun sonucu olarak bu yansımaları idari alanda da bulacaktır. Tabii öncelik zihniyet alanında olmalı derken idari yapılarda da yapılacak bir değişimin önemsiz olduğunu ifade etmek istemiyoruz. İdari yapılar da önemli bir etkidir. Yani iki yan da hem zihniyet hem de idari yapıda değişim iç içe gelişmek durumundadır.

Aynı şekilde siyasi sınırlar diğer önemli bir konu olmaktadır. Bir toplumun özgürleşmesinde öncelikli olarak önemli olan siyasi sınırlar veya idari yapılar değil zihniyettir. Dolayısıyla demokratik özerklik üniter yapı içinde de, eyalet sistemi içinde de, farklı bölgesel sistemler içinde de olabilir. Burada önemli olan farklı kimliklerin tanınması ve temel haklarının kullanılmasıdır. Farklılıklar tanındıktan sonra bu kimlikler nasıl bir örgütlenme içinde yaşamak istiyorlarsa, bunu da kendileri belirlerler. Demokratik özerklik mantığı gereği coğrafi olarak parçalanmayı içinde bir çözüm olarak barındırmaz. Demokratik özerklik idari yapılar ne olursa olsun farklı etnik toplulukların demokratikleşme içinde kimliğinin tanınması; anadilde eğitim, kültürel özgürlük, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü temelinde kendi kimliği ile siyaset yapma olanağının olduğu bir hukuki ve siyasal ilişki olarak tanımlanabilir. Üniter yapı içinde bu tarz ilişki biçimlerinin olabileceği yaşanan örneklerle ortadadır. Fransa, İspanya gibi. Günümüz artık tek millet, tek dil, tek bayrak olarak ifade edilen yaklaşımı aşmaya başlamıştır. Aynı toprak parçası üzerinde birden fazla kültür ve kimlik kendi dilini her alanda kullanabilmekte, kendi kültürünü her alanda yaşamakta ve geliştirmekte; kendi yönetim organlarını oluşturarak kendi kendini yönetmektedir. Klasik olarak ifade edilen üniterlik günümüzde aşmaya başlamıştır. Kâğıt üzerinde üniter görünüp pratikte idari olarak çok parçalı tarzda örgütlenmek günümüzde hâkim eğilim haline gelmiştir. Konumuzun daha da anlaşılması için üniterlik kavramından ne anlamamız gerektiğini biraz daha açmakta fayda var.

Üniterlik bilindiği gibi öne çıkan iki olguyla tanımlanır. *İlk olgu* toprak bütünlüğüdür. Coğrafi olarak bütünlüktür. *İkinci olgu* ise idari yapının tekçiliği ve merkeziliğidir. Buna bağlı olarak tek ulus, tek dil, tek bayrak gibi tanımlar da ortaya çıkmaktadır. Tek coğrafyada tek ulus, tek dil ve tek bayrak. Bunun dışında kalan farklı ulusal, dini ve cinsi kimlikleri ve kültürleri yok saymak, bu tekçi anlayış kapsamında bu farklılıkları asimile etmek üniterliğin temel yaklaşımıdır. Farklılıklar tehlike olarak görülmekte ve yok sayılmaktadır. Bununla kalınmamakta farklılıklar asimile edilirken, siyasal alanda da kendilerine yer verilmemektedir. Bu asimilasyoncu anlayışın ideolojik kimliği milliyetçilik olurken politik örgütlenmesi de ulus-devlet olmaktadır. Milliyetçilik nasıl ki farklı kimlikleri kabul etmiyorsa, ulus-devlet modeli de idari yapı olarak farklı kimliklerin kendilerini kendi kimliklerinde örgütlemelerine ve kendilerini yönetmelerine izin vermemektedir. Bu yönüyle üniterlik günümüz koşullarında mevcut toplumsal realiteye uymamaktadır. O zaman demokratik özerklik üniter yapıda da olur derken nasıl anlamamız gerekmektedir? Bilindiği gibi Kürt halkının ortaya koyduğu çözüm Ortadoğu'yu kapsayan bir çözümdür. Dolayısıyla başta da belirttiğimiz gibi birleşme ve bütünleştirmeye dönüktür. Bölmek, coğrafi olarak ayrılmak gibi bir yaklaşımı yoktur. Bu yönüyle Kürtler toprak bütünlüğünden yanadır. Yani coğrafyayı bölmek parçalamak gibi bir yaklaşımları bulunmamaktadır. Diğer yandan üniterliğin diğer yanı olan tekçi yaklaşımın çağ koşullarıyla uyumlu olmadığını belirtmekte, bu tekçi yaklaşımın tüm çıkmaz ve çatışmanın nedeni olduğunu ifade etmektedir. Ve bu tekçi yaklaşım kabul edilmemektedir. Toprak bütünlüğü çerçevesinde birçok kimlik kendi idari yapısını oluşturabilir ve kendi kendini yönetebilir. Üniter yapıda da demokratik özerklik olur derken bunu anlamalıyız. Yani toprak bütünlüğü korunmalı ama idari olarak farklı kimlikler kendini örgütleyebilmeli. Burada üniterlik toprak bütünlüğünün korunmasında ortaya çıkmaktadır. Tek coğrafya çoklu yönetim olarak da ifade edebiliriz. Yine buna dayalı olarak farklı ulusal kimlikler kendi dillerinde her düzeyde eğitim yapabilir, nüfusun yoğun olduğu yerlerde anadilleri resmi dil olabilir veya tüm ülkede tüm diller resmi dil olarak kabul edilebilir veya bir dil resmi olabilir. Bu durum mevcut koşullara göre ele alınarak düzenlenebilir. Burada önemli olan nasıl olursa olsun tekçi anlayışın aşılması ve farklı dillerin de her alanda kullanılmasıdır. Aynı durum tek ulus, vatandaşlık ve tek bayrak olguları için de geçerlidir. Örneğin Türkiye'de olduğu gibi herkes Türk olmak zorunda değildir. Veya Türkiye'de vatandaş olan herkes Türk'tür gibi bir yaklaşım söz konusu olamaz. Etnik kimlik ve vatandaşlık olguları birbirlerinden farklı olgulardır. Vatandaşlık devletle kurulan siyasi bir ilişkidir. Ortak coğrafyada yaşayan farklı kimlikler o ülkenin vatandaşı olabilir. Ama kendi ulusal kimliğini de muhafaza eder. Yine vatandaşlık ülke ismiyle anılır. Örneğin Kürtler Türkiye vatandaşıdır ama ulusal kimlik olarak Kürttürler. Aynı durum bayrak olgusunda da geçerlidir. Her ulusun veya kimli-

ğın bir bayrağı, kendisini temsil eden bir rengi vardır. Bu konuda tıpkı dil konusunda olduğu gibi ele alınabilir. Tüm ülkeyi temsilen tek bir bayrak olabilir. Bunun yanında diğer kimlikler de kendi bayrak ve renklerini kullanırlar. Bu konuda da önemli olan bu farklılıkların tanınmasıdır. Tanınma olduktan sonra bunun biçimi belirlenebilir. Yani özet olarak demokratik özerklik üniter yapıda da olabilecek bir çözümdür. Aynı coğrafyada tüm kimliklerin örgütlerini, meclislerini oluşturarak kendilerini yönetmeleridir. Önderlik **“bir devlet iki demokrasi”** demektir. Yani mevcut olan devletin yanında hem Kürt halkının hem de Türk halkının kendi örgütlerini kurarak kendilerini yönetmeleridir. Aynı toprak parçası üzerinde idari olarak üç yönetim olmaktadır. Bu üç yönetim de kendi aralarında hem ilişki hem de çelişki halindedir.

Demokratik özerkliğin ortaya çıkması için devletin bu ilişki biçimini kabul etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin demokrasiye duyarlı olması bu ilişki biçimini açığa çıkaracaktır. Devlet bunu kabul etmezse bu ilişki biçimi ortaya çıkmaz. Yani demokratik özerklik karşılıklı kabule dayalı olarak ortaya çıkan bir ilişki olmaktadır. Ortada iki güç ve irade vardır. Bu iki güç arasında yaşanan sorun ne olursa olsun veya kim haklı olursa olsun eğer böyle bir çözüm öngörülüyorsa bu iki gücün birbirlerini tanımaları ve ortak noktada buluşmaları zorunludur. Bundan dolayı da demokratik özerklik ilişkisinin oluşması için devletin bu ilişki biçimini kabul etmesi gerekmektedir. Devletin bu ilişki biçimini kabul etmesi yukarıda saydığımız hakların kabulü anlamına gelecektir. Bu, devlet+demokrasi ilişkisinin hayat bulması anlamına gelecektir. Ama devlet bu ilişki biçimini kabul etmez ve eski inkar siyasetinde ısrar ederse, bu çözümün hayat bulması da zorlaşacak ve farklı çözüm tercihleri de gündeme gelecektir.

Demokratik özerklik ilişkisinin ortaya çıkmasında Kürdistan kavramı önemli bir yere sahiptir. Kürdistan, Kürt halkının vatanıdır. Kürtler toplum olarak var olduklarından beri bu topraklarda yaşamışlardır. Kürdistan ismi bilindiği gibi Selçuklu Şahı Sultan Sancar tarafından ilk olarak kullanılmıştır. Hem Selçuklular döneminde hem de günümüzde de İran'da Kürdistan bir eyalet olarak yer bulur. Bir halkın devleti yoktur diye o halk yok sayılamaz. Bir halkın devleti olmayabilir. Bu o halkın da olmadığı, dolayısıyla vatanının bir ismi olmadığı anlamına gelmez. Bir halk olarak Kürtlerin bir devleti olmayabilir, ama üzerinde yaşadıkları bir vatanları vardır. Yüzyıl öncesine kadar da bu vatana Kürdistan denirdi. Bundan sonra da Kürdistan denecektir. Kürdistan üzerinde egemen olan her dört devlet de bu gerçeği kabul etmek zorundadır. Eğer kabul edilirse demokratik özerklik ilişkisi var olur. Diğer türlü adını, haklarını tanıyorum ama ülkeni tanımıyorum demek kandırmacadan öte bir şey değildir. Demokratik Özerk Kürdistan, demokratik özerkliğin somutlaşmış halidir.

### **3-Demokratik Konfederalizm Demokratik Özerklik ve Demokratik Cumhuriyet**

Yukarıda belirttiğimiz üç konunun birbirleriyle çok yakın bağları olmakla beraber aynı şeyler değildir. Demokratik konfederalizm daha önceki konularda ifade ettiğimiz gibi Kürt halkının devlet olmayan siyasi ve toplumsal yaşam sistemidir. Bu Kürt halkının kendi özgür yaşam projesidir. Devletler bu sistemi tanımasalar da Kürt halkı bu sistemi inşa edecektir. Devletlerin tanıyıp tanı-mamasıyla ilgili bir sistem değildir. Devlet tanırsa inşası daha rahat olabilir. Ama tanımazsa da Kürtler yine de bu modeli kuracaklardır. Kürt halkı ve diğer halklar için özgürlük bu modelin yaşamsallaşmasıyla var olacaktır. Bu model tamamen halkın kendi çabasıyla kurulabilecek bir sistemdir. Örneğin, farz edelim ki devletler demokratik özerklik çözümünü kabul ettiler. Bu demokratik konfederal sistemin kurulduğu anlamına gelmez. Çünkü bu model devletin tanıyıp tanı-mamasıyla oluşan bir model değildir. Tamamen halkın öz gücüne dayalı olarak var olabilecek bir modeldir.

Demokratik özerklik ise devletle olacak ilişkinin, devletle olacak hukukun nasıl olacağını tanımlayan bir kavramdır. Örneğin bu model toprak bütünlüğü içinde üniter bir yapıda da eyalet tarzı bir yapıda da olabilir. Farklı idari sistemler içinde de olabilir.

Örneğin Demokratik Toplum Partisi'nin Demokratik Toplum Kongresi'ne sunduğu bir proje bulunmaktadır. Bu projeyi örnek olması açısından ek olarak kitabın sonuna ekledik. Bu bir örnektir. Demokratik özerklik konusu daha üzerinde çokça tartışılacak bir konudur. Genel anlayış olarak kimi hususları vurgulasak da daha da somutlaşmış hali devletle olabilecek bir müzakereyle belirle-necektir. İki taraf vardır ve çözüm de bu iki tarafın müzakereleriyle olabilir.

Demokratik Cumhuriyet ise daha genel bir kavramdır. Bir çatı görevini görür. Cumhuriyetin demokratikleşmesidir. Cumhuriyet nasıl demokratikleşir? Bünyesinde barındırdığı farklı ulusal, dinsel ve kültürel kimliklerin varlıklarını tanırsa ve bu farklı kimliklerin özgürce örgütlenmesini kabul ederse, cumhuriyet o zaman demokratikleşir. Kürt sorunu bağlamında ele aldığımızda Kürt halkının kimliğini, kültürünü, dilini, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü tanırsa cumhuriyet demokratikleşir, demokrasiye duyarlı hale gelir. Devletin demokratik konfederal sistemi tanıması ve aralarında demokratik özerklik ilişkisinin oluşması demek, demokratik cumhuriyetin inşası demektir. Bu devlet+demokrasi formülünün hayata geçmesidir. Şunu özellikle tekrar vurgulamak isteriz. Devlet Kürtlerle demokratik özerklik ilişkisi kurabilir, Kürtlerin temel haklarını ve konfederal örgütlenmelerini de tanıyabilir, bunun sonucunda adına Demokratik Cumhuriyet dediğimiz bir yapı da ortaya çıkabilir. Bu demokratik konfederal sistemin kurulduğu anlamına gelmez. Demokratik konfederalizm tamamen halkların emek ve çabasıyla var olabilecek bir sistem-



dir. Toplumun bilinçli ve örgütlü hale getirilmesiyle devletin toplum yaşamından uzaklaştırılarak, işlevsizleştirilmesini esas alır. Kurumsallaşması ve örgütlenmesinin devletin direkt yaklaşımları ile bağı yoktur. Devlet dışı kalmış halkın kendi öz örgütlülüğü ve yaşam biçimidir. Bu yönüyle demokratik konfederalizmi geliştirecek olan devletin yaklaşımları değil, halkın örgütlülük düzeyidir.

Yine şunu tekrar da olsa vurgulamamız gerekmektedir. Kürt sorununun çözümü Ortadoğu'daki sorunların çözümüdür. Temel stratejimiz Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu'dur. Dört parçadaki demokratik özerkliğe dayalı çözüm Demokratik Özerk Kürdistan'ı ortaya çıkaracak, Demokratik Özerk Kürdistan da Demokratik Konfederal Ortadoğu'yu ortaya çıkaracaktır.

#### **4-Dört Parçada Demokratik Özerklik Ve Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu**

Şimdiye kadarki tüm değerlendirmelerimiz ağırlıklı olarak Türkiye'deki Kürt sorunu ve çözümü olarak demokratik özerklik temelinde oldu. Bilindiği gibi Kürdistan bugün dört parçaya bölünmüş bir ülkedir. Kürt sorununa çözüm demek bu dört parçanın da yaşadığı sorunlara çözüm olmak demektir. Sadece bir parçayı esas almak ve sorunu böyle çözeceğini sanmak en büyük yanılgıdır. Kürt tarihinde yaşanan en büyük yenilgilerin temelinde bu yaklaşım yatmaktadır. Her parçanın kendi çıkarını esas alması, parçaların kendi içinde de aşiret vb tarzda bölünmesi Kürt halkının yaşadığı en büyük çıkmazdır. Kürt halk tarihi açısından bu çıkmaz ve çözümsüzlük Önderlik çıkışıyla ortadan kalkmış-tır. Önderlikle beraber her dört parça da esas alınarak çözüm anlayışı geliştirilmiştir. Kürt sorununa demokratik çözüm her dört parçada da esas alınan bütünsel bir çözümdür. Demokratik Toplum Konfederasyonu dört parçayı da kapsayan bir örgütlenmedir. İran, Irak, Suriye ve Türkiye'de yaşayan Kürt halkının bir araya gelerek oluşturduğu bir sistemdir. Yani sadece tek bir parçayı esas almaz. Dört parçanın ortaklaşmasıyla oluşur. Aynı şekilde demokratik özerklik çözümü de dört parçanın ortaklaşmasına giden yolu açan anahtar rolündedir. Demokratik özerklik ilişkisi, Kürtlerin her dört devletle kuracağı ilişkiyi tanımlamaktadır. Demokratik özerklik ilişkisi İran, Irak, Suriye ve Türkiye'yle Kürtlerin kuracağı ilişki olmaktadır. Her dört devletle kurulacak olan bu ilişki Kürtleri birleştireceği gibi doğallığında Demokratik Ortadoğu'nun da yolunu açacaktır.

#### **İran ve Demokratik Özerklik:**

*“İran'ın çok uluslu yapısı tarihin başından beri eyalet tarzı biçiminde bir yönetime ağırlık kazandırmıştır. Ülke dört esaslı ve tarihi temeli olan etnik-kavimsel yurtlarla, azınlıklar düzeyinde yaşanan birçok bölgeden oluşmuştur. Fars Eyaleti en büyük kavim olan Farsların tarihsel olarak yoğunlaştık-*

*ları ve uygarlık merkezleri oluşturdıkları Güney ve Güneybatı İran'dan meydana gelmektedir. Kuzeydoğusunda tarihi olarak Partya denilen, günümüzde birçok kültürel kimliği barındıran Horasan Eyaleti bulunmaktadır. Güneydoğusunda daha da değişik ve Aryen kökenli olan Belucilerin anayurdu olarak Belucistan bulunmaktadır. Kuzeybatının bir kısmına tarihsel olarak oluşmuş, daha değişik etnik özellikleri barındıran, günümüzde Türkçe'ye yakın bir şive konuşan halkın yurduna Azerbaycan denilmektedir. Kuzeybatının en önemli kısmına ise tarihte ilk Med Konfederasyonunu oluşturan, Zerdüş geleneği ve Mazda dinine beşiklik eden ve Farslara en yakın kavim olarak Kürtleri barındıran bölgeye eskiden Medya günümüzde de resmen Kürdistan adı verilmektedir. Bu bölge Büyük Selçuklulardan beri bir siyasi ve idari birim olarak da değerlendirilmektedir. Bunun yanında Arap azınlığın bulunduğu Huzistan ve dini ve kültürel birçok bölgenin özgün kalmasına özen gösterildiği kültürel coğrafya parçaları da birer gerçeklik olarak yer almaktadır.”*

Tarih boyunca İran Doğu ve Batı kökenli tüm değerleri özümseyip dönüştürmede tarihsel rol oynamıştır. Zerdüş geleneği bunun en çarpıcı örneğidir. Etki itibarıyla evrensel olmuştur. Yine Şialık biçiminde İslamiyette yarattığı değişim de önemli bir diğer örnektir. İran toplumsal yapısında devletçi sisteme karşı tarih boyunca bir muhalefet bulunmaktadır. Bu yönlü demokratik çıkışlar sıkça ortaya çıkmıştır. Zerdüş, Mani, Mazdek, Horasanlı Ebu Müslim, Hürremi ve Babekiler, On iki İmam ve son İslam devrimi belli başlı örneklerdir.

İran söz konusu olduğunda demokratik İslami bir çözümün toplumsal ve tarihsel yapısından kaynaklı olarak ilk çözüm seçeneği olacağı açıktır. Bu çözüm radikal bir din reformunu gerekli kılmaktadır. Dinin demokratikleştirilmesi olarak da ifade edilen bu çözümün yaşam bulması yüksek olasılıktır. Bu seçenek dışında seküler olarak demokratik bir İran Cumhuriyeti çözümü de göz ardı edilemez.

Somut olarak Kürt sorunu bağlamında İran ile ister demokratik İslam temelinde olsun, isterse demokratik bir cumhuriyet temelinde olsun esas çözüm perspektifimiz demokratik çözümdür. Somut olarak devlet+demokrasi formülü, İran için de esas olan çözümdür. Kürtler İran'da da Türkiye'dekine benzer bir Demokratik toplum kongresi'ni oluşturmak zorundadırlar. Bu kongre konfederal sistemin İran ayağı olup İran'daki Kürtlerin iradesini temsil etmektedir. Kürtler İran'da da kendi meclislerini tabandan tavana kadar oluşturup kendilerini yöneteceklerdir. İran'ın eyalet yapısı ve resmi olarak bir Kürdistan eyaletinin bulunması bu çözümün yaşam bulmasını daha da kolaylaştıracaktır. PJAK (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi) bugün İran'da Kürt halkının taleplerini devlete taşıyan bir parti rolündedir.

İran'da somut olarak demokratik özerklik çözümü nasıl gelişir: İran'da sınırlı da olsa kültürel ifade özgürlüğü, anadilde eğitim ve basın-yayın özgürlüğü vardır. Kürdistan eyalet yönetimi de bir gerçektir. Bu konularda kimi yasal güvenceler olsa da bu güvenceler Kürt sorununun çözümü için yeterli olmamaktadır. İran'da bir nevi kültürel özerklik mevcuttur. Yani kısmi de olsa kimi kültürel haklar vardır. Ama bu kendi başına yeterli gelmemektedir. Sorun sadece kültürel haklara sahip olmak değil, bunların da içinde olduğu siyasi hakların da kullanılabilmesidir. Eğitim, anadilde eğitim, basın-yayın yanında; Kürtlerin kendi konfederal sistemlerini oluşturmaları, kendi halk meclislerini oluşturmaları ve bu kurumlar vasıtasıyla kendilerini yönetmelerine de karışılmamalıdır. Yani Kürtlerin devlet dışı örgütlenme seçeneğine saygı gösterilmeli ve bu kabul edilmelidir. Bu çözüm Türkiye'de olduğu gibi ortak coğrafyada çoklu yönetimi ifade eder. İran'ın mevcut eyalet tarzı buna zemin sunmaktadır. Bu mevcut yönetimin içeriğinin halkçı değerlerle doldurulması gerekmektedir. Tüm farklılıklar kendi kültürlerini yaşamalı, kendi örgütlenmelerini ortaya çıkarmalı, kendi sembollerini kullanmalı ve kendilerini kendileri yönetmelidirler. Tüm bu haklar anayasal güvence altına alınmalıdır.

### **Suriye ve Demokratik Özerklik:**

Yukarıda hem İran hem de Türkiye'ye ilişkin belirttiğimiz genel çerçeve Suriye açısından da geçerli olmaktadır. Suriye uzunca bir süre Önderliğin üstlendiği bir alan olmuştur. Bundan dolayı aydınlanmış bir halk gerçeği vardır. Fiiliyatta bu durum olmakla beraber yasal anlamda Kürt halkının varlığı ve hakları tanınmış olmaktan uzaktır. Kürt kimliği tanınmamakta, Kürtlerin siyasal yaşama katılımları engellenmektedir.

Suriye parçası (Güneybatı Kürdistan) da kendi örgütlenme sistemi olan kongre rejimini burada inşa etmelidir. Konfederal sistemin bir parçasını da bu kongre oluşturacaktır. Güney Batı Kürdistan'da yaşayan Kürtler de mahalle, il meclislerine oradan demokratik toplum kongrelerine kadar her alanda kendini tabandan başlayarak örgütlemeli ve yönetmelidir. Kendi siyasal araçlarını oluşturarak devlet olmayan yönetimlerini kurmalıdırlar. Bu parçada da PYD (Demokratik Birlik Partisi) Türkiye'deki siyasi partinin rolünü oynamaktadır.

Suriye ile geliştirilecek demokratik özerklik ilişkisi her şeyden önce Kürt kimliğinin ve kültürünün kabulüyle sağlanabilir. Anadilde eğitim, kültürünün geliştirme ve yaşama önünde engel olunmaması, basın-yayın, kendi renklerini ve sembollerini kullanma gibi konuların kabulüyle sağlanabilir. Bunların yanında Kürtlerin kendi örgütlenme sistemini kabul edip gelişmesi önünde engel olmamasıyla sağlanabilir. Kürtlerin oluşturacağı meclisler kabul edilmelidir. Yine Kürdistan kavramının kabulü de diğer önemli bir faktördür.

### **Irak'ta Demokratik Özerklik:**

ABD'nin Irak işgali sonrası Kürt sorunu farklı bir mecraya sürüklenmiştir. Bugün Irak tüm dünya devletlerinin yoğunlaştığı bir alan haline gelmiştir. Kürt federe oluşumu Kürt sorununa yaklaşımda farklı bir aşama olarak ortaya çıkmaktadır. Kürt sorununda demokratik bir çözümün ortaya çıkması için ilk önce bu Kürt oluşumunun demokrasiye duyarlı hale getirilmesi gerekmektedir. Bu federe oluşum tek parçayı esas almakta ve Kürt halkının çıkarlarını esas almaktadır. İşbirlikçi bir çizgi olup tamamen dış güçlerin bölgedeki uzantısı rolündedir. Bu durum aşılmadan, özgüç ve halka dayalı bir oluşuma kendini evirmeden bu federe oluşum halkçı olamaz. Çözümün gelişmesi için mücadele edilmesi gereken diğer güç, ABD öncülükli küresel devletçilik olmaktadır. Buna Avrupa ve Rusya gibi güçler de dahildir. Bir diğer güç ise ulus-devletçi yapıdır. Ulus-devletçi yapı içte Irak, dışta da İran ve Türkiye olmaktadır. Irak'ta Kürt sorununun demokratik olarak çözüme kavuşması için bu güçlerle mücadele edilmelidir.

Kürt halkının Irak'taki çözümü de devletsiz olan halk yönetimidir. Bu parçada da Kürtler kendi kongre sistemlerini ve meclislerini oluştururlar. Kendilerini yönetmeyi esas alırlar. Demokratik özerklik çözümü de Kürt halkının oluşturacağı bu yapının hem küresel devletçi güçlerce, hem bölge ulus-devletlerince ve hem de Kürt federe yönetimince tanınmasıyla ortaya çıkabilir. Kürtlerin kimliğinin, kültürünün, anadilinin her alanda kullanılmasıyla siyasal kurumlarının tanınmasıyla demokratik özerklik yaşam bulabilir.

Coğrafi olarak Irak'ta oluşacak çözüm konfederal tarzda olabilir. Federasyon çözümü sıkça dile gelmektedir. Güney Irak'ta Şiiiler, Orta'da Sünniler, Kuzey Irak'ta da (Güney Kürdistan) Kürtler tarzında düşünülmektedir. Daha önceki konularda belirttiğimiz gibi farklılıklar tanındıktan sonra idari yapılar sorun olmamaktadır.

### **Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu:**

Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu çözümü hem küresel devletçiliğin işgaline karşı bir mücadeleyi içermekte hem de Kürt halkının demokratik ulusal birlik sorununa bir çözüm olmaktadır. Kürtlerin her dört devletle kuracağı demokratik özerklik ilişkisi temelinde bu dört parça birleştirilebilir. Bu birleştirme Kürdistan Demokratik Toplum Konfederasyonu'nun ortaya çıkardığı gibi Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu'nun çekirdeğini oluşturur. Her ülke ve devletle "Demokratik Ülke Özgür Anayurt", Ortadoğu açısından da "Demokratik Ortadoğu Özgür Anayurt" temel sloganlarımız olmaktadır. Kürt sorununun çözümü Ortadoğu sorununun çözümüne, Ortadoğu sorununun çözümü de Kürt sorununun çözümüne bağlıdır.

Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu bölgede yaşayan tüm halkların bir araya gelerek oluşturacakları bir çözümdür. Halkların devletçi olmayan yönetimidir. Demokratik konfederalizmin bölgesel modelidir. Küresel devletçi sistemin bölgeye ve dünyaya dayattığı devletçi çözüme karşı oluşturulmuş halkların çözüm seçeneğidir.

### **5-Devletçi Modeller**

Üniter devlet yapılanmaları, daha çok tek bir ulusa, tek bir egemenlik biçimine dayanırlar. Yasama, yürütme ve yargı organları tektir. Üniter devletler aslında egemen ulusun kimliğine dayalı, devletin kendini tanımladığı ulusal kimlik üzerinde yükselir. Bu devletlerin bazılarında özerk bölgeler bulunsa da bunlar söz konusu devletin üniterliğini değiştirmez. Çünkü bunların özerklikleri egemen ulusun devletin temel yasama organı olan meclisler tarafından, yasalarla belirlenir ve bu meclisler tarafından değişikliğe uğratılır. Özerk yapılanmaların olduğu devletler, adem-i merkezîyetçi üniter devletlerdir.

### **Devlet Toplulukları:**

Federasyon ve konfederasyonlar; üniter-merkezîyetçi devlet yapılanmalarının yetersiz kaldığı zaman ve mekânlarda sistem, çeşitli birlik ve topluluklar yaratarak sürekliliğini sağlar. Devletli sistemin mevcut birlik, topluluk yapılanmaları federasyon, konfederasyon biçimindedir. Federal sistem, büyük (federal) devletlerle, küçük (federe) devletlerin sağladığı avantajları bir araya getiren bir görüntüde olup, özünde büyük devletlerin avantajlarının bir pota içinde eritildiği yapıdır.

Federalizmde önemli olan diğer bir husus, federal ve federe devlet arasındaki iktidar bölüşümünün anayasa ile yapılmış olmasıdır. Bu haliyle, iktidar bölüşümünde herhangi bir değişiklik kanunlarla değil anayasa üzerinde yapılacak düzenlemelerle mümkün olur. Anayasal düzenlemelerle oluşturulan federal birlik bağlayıcıdır. Federal hükümete verilen yetki ve sorumlulukların kapsamı anayasa düzenlemeleriyle değiştirilebilir. Federe ünitelerin de yasama, yürütme, yargı organları vardır. Merkezi federal organlarla yerel federe organlar aralarında yetki paylaşımına giderler, yetki paylaşımı ise anayasa ile yapılır. Değişikliklerin ortaklaşa yapılması gerekir, ne tek başına federal organlar ne de federe organlar tarafından yapılabilir.

Federal sistemin yapılanma ve organların işleyişinden de görebildiğimiz gibi, merkezi yön daha güçlüdür. Mahalli hükümetler özgürlüklerini, yalnız bazı konularda koruyabilirler. Çatı örgütü olan federal devlet, ortak çıkar problemleri, dış politika, askeri kuvvetler, iktisadi ve mali organlarla ilgilenmeden sorumludur. Federal devlet tek bir devletin bazı özelliklerine sahiptir. Federal devlet üye devletlere kararlarını kabul ettirebilir.

Federasyona göre daha demokratik bir birlik biçimi olan konfederasyon, merkezi hükümetin mahalli hükümetlere dayandığı biçimdir. Konfederasyon, federasyon gibi kimliği olan bir devlet değildir. Örneğin bugünkü federasyon eğilimleri gözükse de Avrupa Birliği konfederasyon niteliğinde olduğundan bir devlet olarak görülmez. Ancak Almanya federasyon da olsa devlettir.

Konfederasyon kavramı, günümüzde çok kullanılan biçimiyle egemen devletlerden oluşan ve federal devletten daha gevşek ilişkilere dayanan devlet birlikleridir. Devlet birlikleri yanında, askeri ve ekonomik temelde kurulan ve konfederasyon olarak tanımlanacak örgütler de vardır. Dünya Ticaret Örgütü, NATO, Avrupa Birliği bunlara örnektir.

Konfederasyonlarda kimlikler öne çıkar. Konfederasyonlarda üye ülkelerin kimliği ve organları esastır. Bireyler ve kurumlar sorunlarının tümünü kendi devletleri içinde çözerler. Sadece konsensüsle kararlaştırılmış konularda konfederasyonun yetkileri vardır, bunlar sınırlı yetkililerdir. Esas yetkiler ve tasarruflar üye devletlere aittir, üye devletleri zorlayan bir yaptırım gücü yoktur. Üye devletler bağımsız devlet niteliğini korurlar, iç ve dış politika bakımından iradelerini devretme söz konusu değildir.

Federal devletler anayasa ile kurulurken, konfederasyonlar uluslararası anlaşmayla kurulur. Federal devletlerde federe devletçiklerin ayrılma hakkı yoktur ya da bu hak çok zorlaştırılmıştır. Konfederal sistemlerde, her bir üye devlet anayasasını değiştirmeden bir kanun yaparak üye olurken, egemenliklerin korunması, kararların zorunluluk olmaması için, tüm kararlar ittifakla alınır.

Uzlaşmazlıklarda da son karar üye devlete aittir. Üye devlet istediği zaman konfederasyondan serbestçe ayrılabilir. Merkezi güç olan federasyon her türlü dış ilişkisinde serbest ve bu konuda esas irade olurken, konfederasyonun dış ilişkilerde yetkileri sınırlı, yerelin yetkileri daha geniş olup, merkezi iktidarın yetkileri sınırlandırılmış ve iç sorunlarla nadiren ilgilidir.

Kültürel özerklik çözümü de ele alınabilecek bir diğer modeldir. Burada esas olan toplumların kültürel olarak serbest yaşamasıdır. İlk bakıldığında özgürlükçü bir yaklaşım olarak görülse de özünde farklıdır. Kültür bir toplumun önemli bileşenlerinden biridir. Fakat her şey değildir. Bir toplum sadece dili ve kültürüyle var olamaz. Bunların yanında siyasal araçlarını ve yaşam sistemini de açığa çıkarmalıdır. Siyasetten bağımsız bir kültürel gerçeklik olamaz. Siyaset toplumların ortaya çıkışlarıyla var olur. İfade ettiğimiz siyaset devletçi olmayan siyasettir. Toplumlar kendilerini örgütleme ve yönetme haklarına sahip olmadıkları müddetçe bir yanları hep eksik kalır. Onun için sadece kültürel olarak varlığını sürdürmek bir toplumun özgür yaşaması için yetmemektedir. Siyasal yanını dışarıda bırakmak demek, var olan siyasal yapıya tabi olmak demektir. Bu siyasal yapı da devlettir. Hem devletçi yapıya tabi olunup hem de kültürel olarak özgür olmak gerçekçi değildir. Onun için tek başına kültürel özerklik çözümü de devlete hizmet eden bir çözümdür.

## 6.BÖLÜM

### KİMİ ÜLKELERDE YAŞANAN ÖRNEKLER

#### 1-Belçika Modeli

Belçika ilk kez 1790'da "Belçika Birleşik Devletleri" adı altında bağımsızlığını ilan eder. 1831'de de krallıkla yönetilen bir devlet olarak bağımsızlığına ve ilk anayasasına kavuşur. Belçika kavramı Romalılardan kalmaz. Romalılar bu bölgeye "Galya Belgica" adını vermişlerdir. Belçika kavramı buradan gelir. Etnik bir kimliğin adı değildir. Belçika parlamenter, demokratik ve monarşik bir yönetim biçimine ve idari olarak da federal devlet yapısına sahiptir.

#### a-Toplumsal yapısı:

Anayasasında "Belçika Ulusu" kavramı geçmektedir. Ancak ulus etnik kimliğe dayanmaz. Ne Valon ne de Flaman ulusu olarak tanımlanmaz. Belçika toplumu Flamanca (Hollandaca) konuşan Flaman ve Fransızca konuşan Valon ulusal topluluklarından oluşmaktadır. Ayrıca göçmen azınlıklar da mevcuttur. Belçika anayasası farklılıkları reddetmez, tanır. Bundan dolayı da ulus ve azınlık terimi yerine, bölge, dil bölgesi terimlerini kullanır. Flaman ve Valon toplulukları gibi...

Yakın zamana kadar devlet erki Valonların elindeydi. Fransızca uzun zaman öncelikli dil olarak kalır. Bu iki toplum arasında ekonomik, politik, kültürel ve bölgesel çelişkiler yaşanmıştır. Belçika'nın politik yaşamını belirleyen de bu çelişkili durum olmuştur. Valonlar ekonomik olarak güçlü ve devlet yönetiminde hâkim oldukları için Flamanlar buna karşı mücadele eder. Bu mücadele Belçika'yı federal bir sisteme götürür.

1932'de dil yasası çıkarılır. "tek dillilik ilkesi" esas alınır. Buna göre bölgede konuşulan dil o bölge için geçerli tek dil oluyordu. Buna dayalı olarak toplulukların yaşadıkları yerler dil bölgeleri olarak tanımlanır. Günümüzde Almanlar da dahil her üç ulusal topluluk eşit hak, yetki ve kurumlara sahiptir. Bu böyle olmakla birlikte bu topluluklar arasında kimi çelişkiler de mevcuttur.

Belçika anayasasından bu durumu izlemek mümkün.

Madde 1: Belçika topluluk ve bölgelerden oluşan bir federal devlettir.

Madde 2: Belçika; Almanca, Flamanca ve Fransızca konuşan üç topluluktan oluşur.

Madde 3: Belçika; Valon, Flaman ve Brüksel olmak üzere üç bölgeden oluşur.

Madde 4: Belçika, Almanca konuşan dil bölgesi, Hollandaca (Flamanca) konuşan dil bölgesi ve iki dilli başkent Brüksel olmak üzere dört dil bölgesinden oluşur.

Belçika Krallığı'nın her yerel birimi bu dil bölgelerinden birine dahildir.

Dört dil bölgesinin sınırları, ancak her iki parlamento organında (Meclis ve Senato) temsil edilen her dil grubunda, grup çoğunluğunun hazır bulunması halinde, elde edilecek oy çokluğuyla ve her iki dil grubundaki evet oylarının kullanılan toplam oyların üçte ikisine ulaşması halinde değiştirilip düzeltilir.

Brüksel Bölgesi, Başkent Brüksel ile çevresindeki on dokuz belediyeden oluşur. Valon Bölgesi ülkenin güneyinde bulunan beş ilden oluşur. Flaman Bölgesi ülkenin kuzeyindeki beş ilden oluşur.

Belçika federal yapılanması, devletin saydığımız topluluklarca bölüşülmesi, bu toplulukların devletin tüm kademelerinde eşit olarak temsil edilmeleri, hak ve yükümlülüklerin eşitçe paylaşılması anlamına gelmektedir. Yani federalizm devletin paylaşılmasıdır. Paylaşılmış da olsa devlet devlettir.

### **b-Federal Merkezli Organlar**

Belçika yasama ve yürütme yetkilerini kullanan ve tüm ulusu temsil eden federal merkezi organlara sahiptir. Yasa çıkarma, hükümet üyelerine yönelik güven oylaması, bakanlara yönelik cezai işlemlere ilişkin yasaları çıkarma, bütçe, ordu, dış ilişkiler ve vatandaşlık hakkının verilmesi meclisin yetki alanına girmektedir. Valon, Flaman ve Brüksel olmak üzere üç seçim bölgesi esas alınarak kısmen seçilen kısmen de belirlenen üyelerden oluşan Senato ise bölge ve toplulukları ilgilendiren konuların görüşüldüğü bir organ durumundadır. Ayrıca Senato'nun yasa teklifi yapma yetkisi vardır.

Anayasa değişikliği federal, bölge ve topluluk düzeyindeki organların yetkilerini düzenleyen ve uyuşmazlıkların çözümünü sağlayan yasaların çıkarılması her iki organın yetki alanına girmektedir.

### **c-Topluluk ve Bölge Organları**

Anayasada yer alan üç topluluk ve üç bölge ayrı ayrı meclis ve hükümete sahiptir. Flamanların Flaman topluluğu, Valonların Valon topluluğu adıyla birer meclisleri bulunur. Almanların da Alman dilli topluluk meclisi bulunur. Bu durum bölge itibarıyla da geçerlidir. Flaman, Valon ve karışık Brüksel bölgelerinin birer meclisi bulunur. Her bölgenin birer yürütmesi vardır. Meclis üyeleri seçimler ile belirlenir. Adı geçen çifte yapılanma pratikte farklılaşır.



Bölge ve topluluk organlarının birleştirilmesi ya da yetkilerin tek bir organa devredilmesi yasal olarak olanaklıdır. 1993 Anayasası bölge ve topluluk organlarına yetki kullanımının tekleştirilmesi konusundaki yetkiyi topluluk ve bölge organlarına verir. Buna göre Flaman ve Valon topluluk ya da bölge meclisleri çıkarılacak yasalar ile bölge organlarının yetkilerini topluluk ya da topluluk organlarının yetkilerini bölge organlarına devredebilecekler. Flamanlar, Flaman bölgesindeki organların yetkilerini Flaman topluluk meclisine vermiştir. Flamanların bölge ve topluluk düzeyinde tek bir meclis ve hükümeti bulunur. Valonlar ise hem topluluk hem de bölge bazında meclis ve hükümetlere sahiptirler.

Topluluk ve bölge organlarıyla federal organlar arasındaki ilişkilerde karışıklık ve eşitlik ilkesi geçerlidir. Anayasal organlar olarak bölge ve topluluk organları federal merkezi organların alt organları olmayıp onların yanında eşit konumda yer alırlar. Bölge ve topluluk bazındaki organlar yetkili buldukları alanlarda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahiptirler. Topluluk ve bölge yönetimlerinin yetki ve görevleri anayasaca belirlenmiştir. Ekonomi, ticaret, sağlık, ulaşım, su, enerji, çevre, dil, kültür, eğitim ve yerel yönetimlerin denetlenmesi gibi konularda belli sınırlamalar hariç yetki sahibidirler. Bölge ve toplulukların kendi bütçeleri bulunmaktadır. Ayrıca merkezi olarak toplanan vergilerden pay alırlar. Bölgelerarası dengesizlikleri gidermek amacıyla ulusal dayanışma fonu kurulmuştur. Vergi geliri ortalama vergi gelirinin altında olan bölgeler bu fondan pay almaktadır. Organlar arasındaki uyuşmazlıklar uzlaşırma komisyonunca çözülmektedir. Bu komisyonda merkezi, bölge ve topluluk hükümetlerinin başkanları ve belli sayıda üyeleri yer almaktadır.

#### **d-Resmi Dil ve Anadilin Kullanımı**

Her dil bölgesinde resmi dil, Brüksel'de ise Fransızca ve Flamanca olmak üzere iki resmi dil geçerlidir. Anadil her yerde serbest iken kamusal alanda kullanılan dil yasalarca düzenlenmiştir. Belçika yurttaşı kamusal alanda ülkenin üç dilinden birini kullanabilir. Eğitim dili hakkında da seçme hakkı vardır. Brüksel'de yurttaşın verilen hizmet iki dillidir. Memurlar iki dil esasına göre işe alınır.

Federal organlar bölge organları ile ilişkilerinde o bölgede geçerli olan dili kullanırlar. Bireylerle kurdukları ilişkilerde ise bireyin konuştuğu dilde hizmet verirler. Eğer azınlık bir topluluk varsa bu azınlığın diline de yer verilmektedir. Federal organların yasa ve kararname Fransızca ve Flamanca olarak çıkmaktadır. Almancaya da çevrilmektedir.

Orduda da dil gruplarına ayrılarak eğitim verilmektedir. Her asker askeri eğitimini anadilinde yapma hakkına sahiptir. Mahkemeler de buldukları bölgenin dilini kullanır. Bireyin talebi üzerine mahkeme duruşma dilini değiştirebilir. Dil yasalarının uygulanmasının kontrol edilmesi daimi dil komisyonu

tarafından yapılmaktadır. Komisyon beşi Flaman, beşi Fransız, biri de Alman olmak üzere on bir kişiden oluşur. Komisyon bilirkişi raporları hazırlamak, gelen şikayetleri değerlendirmek, gerekli durumlarda soruşturma açmak yıllık bir raporu hükümet ve parlamentoya sunmak gibi görevleri yerine getirir. Bu konuda yasaların ihlal edilmesi halinde son karar hakkı mahkemelere verilmektedir.

Siyasal yaşamda da geniş bir örgütlenme özgürlüğü vardır. Farklı düşüncelerin kendini örgütlenme özgürlüğü yasalarca da güvence altına alınmıştır.

## **2-İspanya Modeli**

İspanya yakın geçmişe kadar da merkezi bir devlettir. Franko faşizmini yaşamış bir ülkedir. Fakat bu yapı Franko sonrası dönemde aşılımıştır. Demokratik, adem-i merkezi ve otonom bir yapı ortaya çıkmıştır.

İspanya adı Roma kaynaklıdır. Romalıların bölgeye verdikleri isimdir. “Hispaniya” kavramından gelir. İspanya adı etnik bir kavram olmayıp bir üst kimlik rolündedir. Franko döneminde İspanya, hâkim ulus pozisyonunda olan Kastillerin damgasını taşımıştır. Kastilce tek geçerli resmi dildi. Bask, Galiç ve Katalanların ulusal varlığı, dilleri, kültürleri ve bayrakları tanınmıyordu. Bu durum günümüzde değişmiştir. 1978 Anayasasının 2. maddesi İspanya’yı tüm İspanyolların “ortak ve bölünmez anavatanı” olarak tanımlamıştır. Bask, Katalan ve Galiçya’nın ülkesel varlığı bölge olarak kabul edilir. İspanya “üstçatı” ülke, Bask, Katalanya ve Galiçya ise “bölge-iç” ülke oluyor.

İspanya’nın nüfusu anadil esas alındığında %63 İspanyolca (Kastilce), %24 Katalanca, %10 Galiççe ve %3 Baskça konuşanlardan oluşur. Kastillerin yanı sıra Bask, Katalan ve Galiçlerin ulusal varlığı dil ve kültürleri, sembolleri resmen tanınmaktadır. Bunlar azınlık olarak ele alınmamakta, milliyet olarak ele alınmaktadır. İspanya’da Kastil, Katalan, Bask ve Galiç olmak üzere dört milliyet vardır ve bunlar İspanya ulusunu oluştururlar. Anayasanın 2. maddesinde şöyle denilmektedir: “Anayasa, İspanya ulusunun ayrılmaz birliğine tüm İspanyolların ortak anavatanının bölünmezliğine dayalı; ulusun parçalarını oluşturan milliyetlerin ve bölgelerin otonomi hakkını tanır. Güvence altına alır ve onlar arasındaki dayanışmaya dayanır.”

Franko’nun ölümünden sonra asimilasyoncu dil politikası terk edilmiştir. Farklı diller zenginlik olarak ele alınmıştır. Diğer İspanyol dilleri, otonom topluluklar da onların statülerinin öngördüğü biçimde aynı şekilde resmi sayılmıştır. Bu özerk yaklaşım sergilense de Kastilce devletin resmi İspanyol dili olarak esas alınmıştır. Tüm İspanyolların bunu öğrenme yükümlülüğü ve kullanma hakkı vardır. Otonom toplulukların kendi bayrak ve amblemleri tanınmıştır. Ancak onlar resmi binalarda ve resmi törenlerde İspanyol bayrağı ile birlikte asılırlar.

Franko döneminde pekiştirilen katı merkezîyetçi devlet yapısı 1978 anayasasıyla değiştirilir. On yedi otonom bölgeden oluşan adem-i merkezîyetçi bir yapılanmaya dönüşür. Anayasada bu şöyle ifade edilir (**137. madde**): “devletin alanı belediyeler, iller ve otonom topluluklardan oluşur. Bunların her biri kendi çıkarlarını takip etme konusunda otonomdurlar.” Devlet yapılanması bu tarz olmakla beraber tam anlamıyla bir özerklik söz konusu değildir. Anayasanın **145. maddesinde** “otonom toplulukların kendi aralarında federasyona gitmesine izin verilmez” denilmektedir. Bu da devletçi yaklaşımın bir sonucudur.

### **Otonom Organlar ve Yetkileri**

Otonom topluluklar yasama ve yürütme yetkisine sahiptir. Bu yetkiler seçimle belirlenen otonom parlamento ve hükümet tarafından kullanılır. Anayasanın **148. maddesinde** otonom toplulukların yetki alanları şöyle ifade edilmiştir. “Otonom yönetimi olanaklı kılablecek kurumların oluşturulması şehircilik konut alt yapı yatırımları, trafik, tarım ve hayvancılık, balıkçılık, ormancılık, çevre bakımı, bölgesel ekonomi, kalkınma, kültür ve dil politikası, turizm, sosyal ve sağlık politikası, spor, kendi bina ve kurumlarının korunması.”

Anayasanın **149. maddesi** ise merkezî devletin yetkili olduğu alanları belirtmektedir. Bazılarını sayarsak; iç ve dış göç, vatandaşlık sorunları, uluslararası ilişkiler, savunma ve ordu, ceza ve ekonomi yasaları, mülkiyet hakkı, gümrük ve dış ticaret, para ve kredi sistemi, ekonomik ve mali politika, kamu güvenliği başlıcaları olarak sayılabilir. Bu yetki paylaşımında otonom topluluklar mali olarak merkezî yapıya bağımlı kılınmışlardır.

Otonom toplulukların merkezî organlarda temsil edilmesi de diğer önemli bir konudur. Bu konu sorunlu bir konudur. Senato, milletvekili meclisi ile yasama organını oluşturur. Senato başlangıçta otonomilerin temsil edildiği, onların çıkarlarını gözeten bir organ olarak düşünülmüş, ancak bu olmamıştır. Çünkü anayasada bu organın bileşiminin belirlenme biçimi onun bu işlevini sınırlandırmıştır. Senatörlerin ancak beşte biri otonom topluluklarca belirlenebiliyor. Senatörlerin çoğunluğu iller tarafından seçilip gönderiliyor. Dolayısıyla da otonom toplulukları temsil etmiyor.

İspanyolcanın yanı sıra otonom bölgelerdeki farklı diller de resmi dil olarak tanınıyor. Buna göre Bask, Katalan ve Galiçya bölgelerinde iki resmi dil geçerli olurken bunların dışındaki bölgelerde ise İspanyolca yani tek dil geçerli olur. Kısaca İspanya modelini böyle ifade edebiliriz.

İşlediğimiz her iki modelde tabii ki demokratik öğeler bulunmaktadır. Fakat bunlar Batı demokrasisinin çitasını aşamazlar. Her ne kadar devletin aşırı merkezî yönünü aşındırsalar da devleti tam olarak aştıklarını söylemek mümkün değildir. Bu hale gelmeleri de bir nevi zorunluluktan kaynaklanmıştır. Hem sosyalist mücadelelerin belirleyici bir etkisi vardır hem de iki büyük dünya savaşından sonra kısmi de olsa demokratikleşmek zorunda kalmışlardır. Aksi

halde sadece kendilerinin değil bir bütün insanlığın sonunu getirecek bir sonucun ortaya çıkmasına yol açacaklardı.

Bu demokrasilerin en önemli eksiklikleri demokrasilerinin birey eksenli olmasıdır. Yani kapitalist öğeler barındırmaktadırlar. Bu modeller devletçiliği tam olarak aşmadıkları müddetçe ger-çek demokrasiler olamazlar.

Bu modellere ek olarak kimi modelleri de belirtmemiz mümkün. Kanada'da Quebec, Gürcistan'da Güney Osetya ve Abhazy modelleri birkaç örnek olarak ele alınabilir.

**EK:**

**DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ TÜRKİYE’NİN  
DEMOKRATİLEŞMESİ VE KÜRT SORUNUNDA ÇÖZÜME DAİR  
SİYASİ TUTUM BELGESİ**

**A- Türkiye’nin Siyasi-İdari Yapısında Reform Ve Kürt Sorununda  
Çözüm Modeli**

1920’lerde Anadolu Halkları’nın birlikte yürüttüğü mücadele sonucunda kazanılan bağımsızlığın ardından ilan edilen cumhuriyet, aradan zamana rağmen demokratik bir niteliğe kavuşamamıştır. Merkezîyetçi ulus devlet sistemi kültürel farklılıkları yok sayan sonuçlara yol açtığı gibi Türkiye’de yaşayan tüm toplumsal kesimlerin özgürlük, eşitlik talepleri ile sosyal ve ekonomik sorunlarını çözümsüz bırakan büyük dengesizlikleri ortaya çıkarmıştır.

Temelde Türkiye’de yaşayan -başta Kürtler olmak üzere- bütün farklılıkları yok sayan, bunun da ötesinde asimile ederek kültürleri ortadan kaldırmayı resmi bir ideoloji olarak benimseyen yönetim anlayışı, hiçbir toplumsal sorunun çözümüne olanak sunmamaktadır. Tekçi bir devlet yönetimi anlayışıyla toplumu da tek tipleştirmeyi hedefleyen mevcut uygulamalar, toplumsal ihtiyaçlara cevap olmak bir yana, sorunların ve krizlerin de başlıca nedenidir. Katı merkezîyetçi ulus devlet olarak örgütlenen devletin siyasi ve idari mekanizmaları, demokratik cumhuriyetten daha ziyade oligarşik bir yapılanmaya denk düşmektedir. Anayasanın başlangıç kısmında Cumhuriyet’in temel nitelikleri olarak zikredilen sosyal, demokratik, laik bir hukuk devleti olma ifadesi hiçbir dönemde hayata geçirilememiştir. Söylemde etnik bir temele dayanmadığı iddia edilen Türk milliyetçiliği anlayışı bir tarafa; aslında askeri, idari ve yargısal devlet örgütlenmesinin tamamında Türk etnisitesini esas alan bir anlayışın hâkim kılındığı tartışmasızdır.

Westfalya Antlaşması’ndan sonra başlayan ulus devlet süreci, amaç olarak tek tip vatandaş yaratmayı ve buna dayalı bir kültürel yapıyı hedeflemiştir. Bu sistem, egemen kültür dışındaki diğer kültürleri yok etti. Bu da inanılmaz bir

kültür katliamına yol açtı. Yine bu süre zarfında iki dünya savaşı, binlerce bölgesel ve yerel savaş yaşandı. En nihayetinde ulus devlet süreci Hitler faşizmine kadar vardı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa devletleri bu gidişatı gördükleri için bir kısmı kendini federalizme uyarladı, zaten Avrupa Birliği de bunun sonucunda ortaya çıktı. ABD de yine bu tehlikeyi bertaraf eden bir idari yapılanmayı esas aldı. Ancak Fransa gibi devletler bunu yeterince algılamadığı için bugün hala kısmen devam eden sorunlarla uğraşmaktadır.

Ancak etnik temele dayalı ulus devlet anlayışının en güçlü modeli olarak gösterilen Fransa'da bile köklü değişikliklerin yapılmaya devam edildiği, mevcut ulus devlet sistemiyle yürümenin artık imkansızlaştığının görülmesi üzerine, ülkedeki farklı dil ve kültürlerin özgürce kendini ifade etmesi önündeki engeller kaldırılmış ve bu kültürler yasal güvenceyle koruma altına alınmıştır. "Dixion Dil Yasası" ile birlikte Korsika, Bask, Broton, Alsas gibi dillerde eğitim, yayın vb haklar tanınmıştır. İtalya'da Sardca, Al-manca, Fransızca, Slovanca dillerine; Avusturya'da Slovanca, Hırvatça, Çekçe, Macarca, Sorabca dillerine; ABD'de İspanyol-caya, Finlandiya'da İsveççeye, Yunanistan'da Türkçeye çeşitli düzeylerde özerklikler tanınmıştır.

Merkeziyetçi ulus devlet sisteminin karşılaştığı hazin sonuçlardan biri de Irak'tır. Bugün Arap milliyetçiliği esasına dayanan Saddam rejiminin Irak coğrafyasında yaşanan etnik boğazlaşmanın en büyük nedeni olduğu ortaya çıkmıştır. Irak'ı bugünkü duruma düşüren şey, farklılıkları demokratik bir ulus anlayışı etrafında örgütlemek yerine merkeziyetçi ulus yaklaşımı ile devlet yönetme anlayışındaki ısrardır.

Türkiye'de hakimiyetin kayıtsız ve şartsız millete ait olduğu, milletin iradesinin her şeyin üstünde olduğu söylemlerine rağmen, halkın demokratik bir şekilde devlet yönetimine katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmamakta, sivil siyaset üzerindeki askeri vesayet gerçeği, olağan bir durum olarak telakki edilmektedir.

Sorunların artık yerelde yani sorunun yaşandığı yerde ve sorunu yaşayanlarca tartışılıp çözüldüğü çağdaş demokrasilerle kıyaslandığında, Türkiye; ağır, hantal, bürokratik ve yerele uzak katı merkeziyetçi idari yapılanmasıyla tıkanmış durumdadır. Doğusuyla, batısıyla, kuzey ve güneyiyle değişik kültürel, sosyal ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya olan Ankara, bu sorunları çözmeye muktedir bir iradeye sahip olmadığı gibi bunu gerçekleştirecek gücü de kalmamıştır.

Kongremiz, bu temelde Türkiye'deki siyasi-idari yapılanmanın köklü bir reformla ele alınarak değiştirilmesini kaçınılmaz görmektedir. Yapılan tartışmalar, dünya genelinde yaşanan deneyimler ve hali hazırda Ortadoğu'da yaşanmakta olan fiili durumlar da göz önünde bulundurularak, devletleşmenin hele hele ulus temelinde bir devletleşmenin halklara demokrasi ve özgürlük yerine baskı getirdiği açıktır.

Bu tespitten hareketle, her ulus için ayrı bir devlet talep etme gibi felsefi ve konjunktürel gerçeklikten uzak ve halkların birbirini boğazlamasına kadar gidebilecek bir süreci tetikleyecek siyaset anlayışı yerine, halkların demokratik birliğini esas alan, demokrasiyi genel bir meclise hapsetmeyen, halkın tartışma ve karar mekanizmalarına katılımını kolaylaştıran, toplumun temel bütün sorunlarını en iyi şekilde ve yerinde çözüme kavuşturacağı bir siyasi ve idari yapılanma modeli, kendini büyük bir ihtiyaç olarak dayatmaktadır. Kongremiz, ülke bütünlüğü içinde halkın yerelde söz ve karar sahibi olmasını sağlayacak ve tüm farklılıkların kendini özgürce ifade edebileceği düzeyde özerklik kazanması temeline dayanan modelin çağdaş kavramlaştırılışını “demokratik özerklik” biçiminde tanımlamaktadır. Demokratik öz yönetim anlamına gelen demokratik özerklik, Demokratik Cumhuriyet’in içinin doldurulmasıdır.

### **Demokratik Özerklik**

-Türkiye siyasi ve idari yapısında demokratikleşmeyi sağlamak amacıyla köklü bir reformu öngörür,

-Sorunların çözümünde geliştirilecek yöntemler için, yereli güçlendirme, halkı söz ve karar sahibi kılma felsefesinden hareket eder,

-Halkın karar süreçlerine dahil olması için demokratik katılımcılığı savunur ve tüm yerel birimlerde meclis sistemini esas alır,

-Salt “etnik” ve “toprak” temelli özerklik anlayışı yerine kültürel farklılıkların özgürce ifade edildiği bölgesel ve yerel bir yapılanmayı savunur,

-“Bayrak” ve “Resmi dil” tüm “Türkiye Ulusu” için geçerli olmakla birlikte her bölge ve özerk birimin kendi renkleri ve sembolleriyle demokratik öz yönetimini oluşturmasını öngörür,

-Sorunların çözümünü sadece devlet sistemini değiştirmede aramaz, toplumun öz yeterliliğini esas alır.

Türkiye’nin siyasi ve idari yapısında değişiklik öngörülürken; elbetteki öncelikle Türkiye’nin demografik yapısının açığa çıkarılması ve bunun için gerekli çalışmaların yapılması zorunludur.

Kongremiz tarafından İstanbul’dan Antalya’ya, Adana’dan Samsun’a, Edirne’den Kars’a kadar kentlerin tümünde yaşanan ortak sorunlardan, farklı ve özgün yerel sorunlara kadar her türlü toplumsal sorunun modern ve demokratik bir devlet yapılanması içerisinde çözümünü kolaylaştıracak en akılcı model olarak tanımladığımız “Demokratik Özerkliğin” hayata geçebilmesi açısından ve yeni anayasa çalışması da dikkate alınarak, siyasi ve idari yapılanmada köklü bir reforma gidilmesi gerekmektedir.

Bu idari modelde, adem-i merkezîyetçilik işletilerek birbiriyle yoğun bir şekilde sosyo-kültürel ve ekonomik ilişki içinde bulunan komşu illeri kapsayan ve il genel meclislerine benzer bir şekilde seçimle iş başına gelen bir bölgesel meclis olacaktır. Bu bölgesel meclis; eğitim, sağlık, kültür, sosyal hizmetler,

tarım, denizcilik, sanayi, imar, çevre, turizm, telekomünikasyon, sosyal güvenlik, kadın, gençlik, spor gibi hizmet alanlarından sorumlu olacaktır. Merkezi hükümet tarafından ise dışişleri, maliye ve savunma hizmetleri yürütülecektir. Emniyet ve adalet hizmetleri merkezi hükümet ve bölge meclisi tarafından ortak yürütülecektir.

Bölge meclisleri nüfus ve gelişmişlik düzeyine göre her yıl merkezi hükümetin aktardığı bütçenin yanında yerel gelirlerden de pay alarak hizmetlerin yürütülmesini sağlayacaktır. Az gelişmiş ve yoksul bölgelere pozitif ayrımcılık uygulanacaktır.

Bu meclislere “bölge meclisi”, meclislerde görev yapacak kişilere de “bölge temsilcisi” denir. Meclis hem meclis başkanını hem de görevli olduğu alandaki işleri yürütecek yürütme kurulu üyelerini ayrı ayrı seçer. Başkan ve yürütme kurulu üyeleri meclisin aldığı kararların icrasından sorumludurlar.

Bu yapı federalizmi ya da etnisiteye dayalı özerkliği ifade etmez; merkezi yönetimle iller arasında kademelendirilmiş, katılımcı demokrasiyi esas alan idari bir takviyedir. Bölgelerin her biri o bölgenin özel adı veya bölge meclisinin yetki sınırları içinde bulunan en büyük ilin adıyla anılacaktır.

Bu modelde il valileri, hem merkezi hükümetin hem de bölge yürütme kurulunun aldığı kararları uygulamakla görevlidir. Bakanlıkların taşra teşkilatları da aynı prosedüre tabi olacaklardır. İl Genel Meclisleri, Belediye ve Muhtarlıklar gibi diğer idari yapılar varlığını korumaya devam edeceklerdir.

Özcesi Türkiye’de kurulacak Bölge meclisleri -ki sayısı 20-25 olabilir-, TBMM ile iller arasında işleri kolaylaştıran, halkın yönetime daha fazla katılımını sağlayan çağdaş, demokratik bir siyasi ve idari yapılanmadır. Bu siyasi ve idari yapının işleyişi ve hukuku önümüzdeki dönemde sürdürülecek olan yoğun akademik ve siyasi tartışmalar sonucunda şekillenecektir.

Kongremiz bu modelle demokratik cumhuriyetin inşasında önemli bir aşama kat edileceğine inanmaktadır. Böylece Cumhuriyet’in ilk kuruluş aşamasında gerçekleşmeyen demokratikleşme yaşamsallık kazanacaktır. Bu aynı zamanda Atatürk’ün 1923 yılında gazeteci A. Emin Yalman’a ifade ettiği bir nevi Yerel Muhtariyet’in, bugünkü koşullarda hayata geçirilmesi de olacaktır.

Toplumun kendi öz ve sivil örgütlenmeleri ile birlikte ele alınması gereken “Demokratik Özerklik” uygulaması, özünde “az devlet, çok toplum”, başka bir ifadeyle “az yasak, çok özgürlük” anlayışının sistematize edilmiş modelidir. Bunun içindir ki, toplumun tüm sorunlarının çözümünün devletten beklenmediği, sivil ve bağımsız kurumlar aracılığı ile toplumun kendi sorunlarına çözümler geliştirdiği daha pratik, daha demokratik ve daha katılımcı bir sistemdir. Ekonomiden çevre sorunlarına, sağlıktan eğitime, kültür ve sanattan kadın özgürlüğüne kadar toplumsal yaşamın her alanında öz yeterliliği esas alan özerk birimler oluşmalıdır. Bunun anlamı toplumun, kendi demokratik özerklik sistemini, kendi iradesi ile inşa etmesidir. Kongremiz, bir yandan devlet yapılan-



masında reformu öngörürken öte yandan beklemeksizin toplumun kendi örgütlenme sistemini kurmasını kararlaştırmıştır.

Kongremiz, özellikle Anayasadaki mevcut “ulus” kavramının etnik vurgularla değil, demokratik uluslaşmanın bir ifadesi olarak “Türkiye Ulusu” ortak aidiyetiyle yeniden tanımlanmasını zorunlu görür.

Herkesi Türk olarak tanımlayan bir vatandaşlık tanımı yerine kültürel kimlikleri kabul eden ve bu kültürel kimliklere dayalı Türkiye Ulusu’nun tümünü kapsayan “Türkiyelilik” üst kimliği çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı esas alınır. Türkiye Ulusu’nu oluşturan farklı kimlik ve kültürler, kendi farklılıklarını anayasal güvence içerisinde koruyup geliştirdikleri bu sistemle da-ha özgür bir ortama kavuşacaklardır. Aslında 1920’lerde kabul edilmiş olan bu esaslar, 1921 Anayasası’nda da yer almış, 1924 Anayasası ile ortadan kaldırılmıştır. Bu nedenle; cumhuriyetin kuruluş felsefesine uygun bir şekilde yeni bir toplumsal sözleşme olarak ele alınması gereken yeni anayasa, Türkiye’yi 21. yüzyıla taşıyacaktır.

Yeni anayasada “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, bütün kültürlerin demokratik bir şekilde varlığını ve kendini ifade etmesini kabul eder” hükmünün yer alması, Türkiye’nin demokratikleşmesi ve Kürt sorununun barışçıl çözümünde ön açıcı bir yaklaşım anlamına gelecektir. Kürt dili başta olmak üzere diğer diller ve kültürler önündeki engellerin kaldırılması, tekçi etnik referanslara dayalı “vatandaşlık” ve “ulus” kavramlarının demokratik bir tarzda yeniden tanımlanması şeklinde ifade ettiğimiz siyasi hedefler, anayasa referandumunda temel ölçütümüzdür.

1924’ten bu yana devam eden dil ve kültür yasakları aslında Kürtlere yönelik özel uygulama olmakla birlikte Türkiye’deki farklı diğer kültürler de bundan nasibini almıştır. Bu nedenle; Türkiye Ulusu’nu oluşturan bütün etnik ve inanç farklılıklarının zenginlik olduğunun kabulü ile birlikte bu zenginliklerin korunup geliştirilmesi için devletin özel tedbirler alacağı şeklinde devlete pozitif bir edim yükleyen düzenlemelere de ihtiyaç vardır. Türkçe resmi dil olmakla beraber; diğer dillerin bölgelerin çıkarılacak demografik yapısı da dikkate alınarak, kamusal alanda ve eğitim dili olarak kullanılabilmesi, uluslararası sözleşme hükümlerine de uygun şekilde anayasal güvence altına alınması gerekmektedir. Kendi kimliği ile siyaset yapma hakkı dahil, bütün kültürlerin kendini özgürce örgütleyip sivil kurumlarını yaratması olanağı anayasal güvenceye bağlanmalıdır. Ayrıca düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan ifadeler anayasada yer almamalıdır. Toplumsal eşitsizlikler kaynağını kadın-erkek eşitsizliğinden almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadan hiçbir eşitlik ve özgürlük talebi gerçek anlamda ifadesini bulmayacaktır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının hayata geçirilebilmesi; kadının toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik hayata aktif katılımının ve hayatın tüm alanlarında kadın-erkek eşitliğinin sağlanabilmesi için pozitif ayrımcılık ilkesi açık ve net bir ifade ile anayasada yer almalıdır.

## **B- Bölgenin Ekonomik ve Sosyal Sorunlarına Çözüm Önerileri**

### **I. BÖLÜM**

#### **Ekonomik Politikalar**

Cumhuriyet tarihi boyunca uygulanan devletçi ekonomik politikalar ile çatışma ortamının yarattığı geri bırakılmışlık ve yıkımın ortadan kaldırılması için iktisadi anlamda köklü değişikliklere ihtiyaç vardır. Merkez ile yerel arasında yetki kullanımının dengelendiği bölgelerin aciliyet ve önceliklerine göre kimi kaynakların kullanımında yerele inisiyatif tanıyan bölgesel kalkınma odaklı modellerin başarıyla uygulandığı ülkelerin deneyimleri önemlidir.

Kürt sorununda barışın tesis edilebilmesi için bölgenin mevcut toplumsal-iktisadi sorunlarını gidermeye yönelik etkin ve kapsamlı politikaların oluşturulması elzemdir. Ancak oluşturulacak politikalar ve atılacak adımların sürdürülebilir bir barış ve istikrara vesile olabilmesi için bölgenin yoksulluğu ve yoksunluğuyla tarihsel-siyasal sebepleriyle yüzleşmemiz gereklidir. Nasıl ki, iktisadi refah düzeyinin yüksekliği Katalan ve Bask bölgelerinde etnik şiddet ve çatışma durumlarının ortaya çıkmasını ve süregelmesini önleyememişse, bölgeye yönelik olarak geliştirilecek iktisadi programların, bölgenin toplumsal-iktisadi sorunlarının tarihsel siyasal boyutlarını kabul etmediğimiz sürece kalıcı bir barışa hizmet etmeyecektir.

Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) 2003 verilerine göre, Doğu-Güneydoğu Anadolu Bölgesi sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında son sırada yer almaktadır.

Sosyo-ekonomik açıdan en geri kalmış 16 ilin 14'ü Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ndedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi tarım, sanayi ve hizmet sektörlerindeki üretim açısından diğer bölgelere nazaran büyük oranda geri kalmış ve bu durum diğer refah göstergelerine de yansımıştır. Ülkenin batısında bulunan en gelişmiş iller olan İstanbul, İzmir ve Ankara'da on bin kişiye düşen hekim sayısı sırası ile 20, 23 ve 32'dir. Ki bu da olması gerekenin çok altındadır. Başkent Ankara ile Ağrı ili arasında 13 kat fark vardır.

Söylem olarak neredeyse tüm siyasal partiler bu sosyo-ekonomik eşitsizlik durumuna vurgu yapmakta, ancak pratik politikalar durumu değiştirmemektedir. 59. Hükümet'in kalkınmacılık söylemi ile uyguladığı teşvik yasası, yatırım teşvikleri ve yatırım-istihdam yaratmaya yönelik kamu yatırımlarının bölgesel dağılımını gösteren resmi rakamlar bu uygulamaların bölge açısından olumlu bir sonuç doğurmadığını açıkça göstermektedir.

Adil ve onurlu bir barışın tesisi için geliştirilecek her türlü toplumsal-iktisadi programın bölgedeki yoksulluğun siyasal ve tarihsel nedenleriyle yüzleşmesi zorunludur.

## **Çözüm Önerileri**

Başta yerel yönetimler olmak üzere yerel dinamiklerle koordinasyon şarttır. Yerel katılımdan uzak, insan odaklı olmayan merkeziyetçi iktisadi politikaların, GAP Projesi örneğinde olduğu gibi, başarı şansı yoktur. Her alanda olduğu gibi yerel ve merkez arasında etkin diyalog yapıcı sonuçlar doğuracaktır.

Harçlar ve vergi gelirlerinin bir bölümü ile yerel kaynaklardan elde edilecek çıktının bir bölümü yetkileri arttırılmış yerel ve bölgesel meclislere bırakılarak halkın sosyo-ekonomik sorunlarının çözümü için kullanılır.

Bölgelerin bozulan iktisadi ve toplumsal dengesini sağlamak ve bölgelerarası gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak için özellikle madencilik, tarıma dayalı sanayi, hayvancılık, turizm ve emek yoğun sektörlerde kalkınmayı hedefleyen özel bir teşvik yasası çıkarılır. Daha önce çıkarılan teşvik yasasından tüm iller eşit faydalanmaktaydı. Muhakkak ki ülke içindeki coğrafi konumunu gözetmeksizin bütün illerimizin kalkınmasını istiyoruz. Ancak ülkenin doğu ve batısı için eşit yatırım teşvikleri uygulandığında, çatışma ve şiddet ortamı yüzünden yatırımcı doğal olarak Batı'daki illeri tercih edecektir. Bunun için bölgeye yönelik olarak özel bir teşvik yasasının gerekliliğini vurguluyoruz.

Oluşacak demokratik özerk bölgeler altyapı (ulaşım, iletişim, enerji vb) olarak iktisadi yatırımlara hazırlanır.

Kuzey-güney ile doğu-batı oto yollarının yapılması ekonomik ve sosyal bağların güçlenmesinin olmazsa olmazıdır.

İktisadi kalkınma çerçevesinde AB'den alınacak kalkınma fonlarının 'pozitif ayrımcılık' çerçevesinde bölgelere aktarılması ve bu fonların kullanılmasında, yerindenlik ilkesi gereği, siyasi ve idari modelde demokratik özerkliğin sağlanması son derece önemlidir.

Hem bölgesel sosyo-ekonomik gelişme için motor rol oynayacak ve bölge dinamiklerini harekete geçirmek hem de bölgeden dışarıya göçü barajlamak üzere Trabzon, Diyarbakır, Van, Erzurum gibi şehirlerimiz bölgesel metropol kent olarak yapılandırılır.

Habur sınır kapısının kapasitesi arttırılarak Irak ve Kürdistan federe yönetimi ile dostane ve ticari ilişkiler geliştirilir ve serbest bölgeler yaratılır.

Zorunlu göç sorununun genel çözümü ve göçün şehirler üzerindeki baskısının azaltılması amacıyla köylerine dönmek isteyen vatandaşlarımız için uygun koşullar hazırlanır, kentte kalmak isteyenlerin kentle bütünleşmesi için ekonomik ve toplumsal tedbirler alınır ve bu doğrultudaki çalışmalarda yerel yönetimler ile işbirliği yapılır. Güvenlikli bölge uygulamasına son verilmesi ve kırsal kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Göç ettikleri yerde kalmak isteyenlerin kente entegrasyonu için Kentsel Dönüşüm Projeleri uygu-

lanır; sağlık, istihdam, eğitim ve barınma gibi önemli sorunların çözümü için bütünlük projeler geliştirilir.

Bölgelerde istihdamı sağlayacak projeler için gerekli yasal ve idari düzenlemeler yapılır. Bu çerçevede, KOBİ ve yatırım teşvikleri, kredi ve sübvansiyonlar, vergi muafiyetleri vb alanların yanında yatırımların altyapısal hazırlığı için ulaşım, enerji, bilgi-iletişim gibi alanlara öncelik verilir. Teşviklerin ve kamu yatırımlarının dağılımında daha fazla pay ve pozitif ayrımcılık uygulamasına gidilir.

Bu uzun vadeli projeler dışında acil müdahale bekleyen sorunlar bulunmaktadır. Hükümet özel fonlarla Sağlık ve Sosyal Hizmet Müdürlükleri, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri ile ortak çalışarak özellikle kadın, çocuk, genç ve göç mağdurlarının yaşadığı açlık, şiddet, barınma, sağlık, eğitim gibi acil sorunlar için sosyal politikalar geliştirir.

## **II BÖLÜM**

### **Sosyal Politikalar**

Bölgede özellikle son yirmi yılın yarattığı toplumsal ve iktisadi yıkım, kitle sel yoksulluk ve bunların ürettiği travmalar acil müdahale gerektiren durumlar dır.

Ülke İçinde yerinden edilme olgusu, Doğu ve Güneydoğu'nun tarihsel, siyasi, etnik ve toplumsal sorunlarından bağımsız olarak düşünülemez. Bunun yanı sıra, devletin bölgedeki varlığını genelde "uzaktan" ve ağırlıklı askeri önlemlerle hissettirmesiyle beslenen devlet-vatandaş güven eksikliği, göç-yoksulluk-sosyal problemler sorunuyla daha da katmerlenmiş durumdadır.

1984-1999 arası yaşanan göç dalgası sebepleri itibariyle Türkiye'de 1960 ve 1970'lerde yaşanan göçten farklı olarak sosyo-ekonomik nitelikli değil, büyük oranda Kürt sorunu bağlamındaki si-yasal koşullar ve güvenlik kaygıları ile zorla gerçekleştirilen bir göçtür. Çatışma ve yerinden edilmenin yaratmış olduğu yoksulluk, yoksun bırakma ve sosyal problemler insan hakları ihlali olmanın yanı sıra, Türkiye'nin tarafı olduğu ya da olmadığı birçok uluslararası sözleşmenin de ihlali niteliğindedir. Bölgede yaşanan çatışmalı ortamda sayıları 380 bin ile 3-5 milyon arası ifade edilen Kürtlere uygulanan zorunlu göç politikaları ile bir yandan bölge insansızlaştırılmış diğer yandan bölge insanının can damarı olan ekonomik faaliyetleri ortadan kalkmıştır.

## YAŞAM ALANLARINA GERİ DÖNÜŞ VE BUNUN KOŞULLARININ SAĞLANMASI

Yaşam alanlarına dönme bir haktır. Bu haktan bütün sorunlu göç mağdurları koşulsuz olarak yararlanır.

Devlet yurttaşlarına güvenmek zorundadır; hiçbir devletin yurttaşını potansiyel suçlu olarak görme hakkı yoktur. Bu nedenlerle, hangi köylere geri dönüşleceğini güvenlik güçleri değil, o köyün nüfusuna dahil olan yurttaşlar karar verir. Güvenlik güçlerinin görevi, geri dönülen köyde güvenliği sağlamak; diğer kamu kesimlerinin görevi ise mağduriyetlerini gidererek, geri dönülen köyde insani yaşam ortamının doğmasına gerekli desteği vermektir.

Eski yaşam alanlarına geri dönüşlerin önünde büyük engel teşkil eden koruculuk sistemi kaldırılacaktır. Korucular silahtan arındırılarak emeğe dayalı istihdam edilecektir. El konulan arazilerin tekrar eski sahiplerine iadesi sağlanacaktır.

Geri dönüş öncesi, boşaltılan tüm köyler, bunların çevreleri ve yaylalar mاینlardan temizlenecektir. Sınırdaki mayınlı araziler toplumsal fayda gözetilerek değerlendirilecektir.

Arıcılık, seracılık, hayvancılık ve endüstri bitkileri üretimi gibi ekonomik faaliyetlerin canlandırılması için gerekli donanımlar sağlanacak ve teşvik edilecektir. Köylülerin kooperatifler ve birlikler kurmaları için teknik ve hukuki destekler sağlanacaktır.

Düşük faizli besi projesi uygulamasında öncelik köyüne dönen yurttaşlarımıza verilecektir, söz konusu krediden yararlanacak olanlara sadece kendi emvallerine dayalı teminat sistemi geliştirilecek, kefalet aranmayacaktır. Milyonlarca insanı yaşam alanları ve iktisadi üretim ilişkilerinden koparan zorunlu göçün neden olduğu maddi ve manevi tüm kayıplar acilen ve adil bir şekilde tazmin edilecektir. Bunun için mevcut 5233 Sayılı Yasa'nın tazminat kriterleri ve kapsamı genişletilecek, başvurular etkin ve şeffaf bir şekilde yürütülecektir. Zorunlu göçün yarattığı kayıpların adil tazmini, sadece kentlerin varoşlarında yaşayan insanların ekonomik sorunlarını azaltmak için değil, devletin sosyal karakteri gereği vatandaşına karşı olan sorumluluğu olarak hayata geçirilecek; yasanın işleme yöntemi, miktar ve prosedür olarak bozulan vatandaş-devlet ilişkilerinin onarılmasına hizmet edecek şekilde olacaktır. Maalesef, yasanın şu ana kadarki uygulanışı sorunları çözüp adalet sağlamak değil, geçmişin üstünü kapatmaya yönelik olarak gerçekleşmiştir.

**8 Kasım 2007**  
**DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ**  
**2. OLAGANÜSTÜ KONGRESİ**

